

Sak 15/25

Møteinnkalling

I samsvar med møteplan holdes det møte i forskningsutvalget ved Det juridiske fakultet

6. mai 2025 kl. 12.15

Møtet finner sted i møterom 448, JUS2

Innkalling er sendt til:

Ragna Aarli, Berte-Elen R. Konow, Jon Petter Rui, August Ødmann Borgmo, Randi Sæbøe, Eirik Brattli og Helene Penne Pedersen

Innkalling er også sendt alle varamedlemmer

Saksliste og sakspapirer følger vedlagt i elektronisk form.

Eventuelle forfall bes meldt snarest til varamedlem og sekretær ved
Ingrid.muftuoglu@uib.no

Ragna Aarli
leder

Ingrid Birce Müftüoglu
sekretær

30.04.2025

Utvalg: Forskningsutvalget ved Det juridiske fakultet
Sak: 15/25
Møtedato: 06.05.2025
Journalnummer:

SAKSLISTE

Sak	Saker til behandling
S 15/25	<u>Godkjenning av innkalling og saksliste</u> Saksforelegg følger vedlagt
S 16/25	<u>Tildeling SPIRE 2025 (på sirkulasjon)</u> Saksforelegg følger vedlagt
S 17/25	<u>Tilråding om tilsetting som stipendiat i prosjektet NorthCarb (på sirkulasjon)</u> Saksforelegg følger vedlagt
S 18/25	<u>Tilråding om tilsetting i postdoktorstilling i prosjektet PROTECT</u>
Saksforelegg følger vedlagt	
S 19/25	<u>Ph.d.-utdanningsmeldingen for Det juridiske fakultet 2024</u> Saksforelegg følger vedlagt
S 20/25	<u>STYRK UIB Prosjekt for styrket eksterntfinansiert forskning</u> Saksforelegg følger vedlagt
S 21/25	<u>Publiseringsstatistikk og analyse for 2024</u> Saksforelegg følger vedlagt
S 22/25	<u>Nye rutiner for vurdering av utenlandsk utdanning i tilsetting av ph.d.-kandidater</u> Saksforelegg følger vedlagt
S 23/25	<u>Utkast til rapport fra Disputasutvalget</u> Saksforelegg følger vedlagt
S 24/25	<u>Søknad om støtte til forskningsreise</u>
Saksforelegg følger vedlagt	

Utvalg: Forskningsutvalget ved Det juridiske fakultet
Sak: 19/25
Møtedato: 06.05.2025
Journalnummer:

Ph.d.-utdanningsmelding for 2024

I brev frå Forskings og innovasjonsavdelinga (FIA), datert 25.11.2024, vert det bedt om at kvart av dei sju fakultetsvise ph.d.-programma ved UiB utarbeider ph.d.-utdanningsmelding for kalenderåret 2024. Ph.d.-utdanningsmeldinga vert utarbeidd årleg, og gir eit innblikk i aktivitet og gjennomstrøyming i ph.d.-programmet det siste året. Meldinga skal vere på maksimalt 4 sider, og omtale dei punkta som kjem fram i bestillingsbrevet (vedlagt).

Høg kvalitet i ph.d.-utdanninga er ein prioritet ved fakultetet. I 2024 er det blitt gjennomført to heilt nye emne. Det obligatoriske emnet PHDJUR901 er omforma til å gi opplæring i prosjektdesign og forskningsetikk (Research Design and Ethics) og vart gjennomført for første gong med fire deltakarar i august 2024. Eit nytt valfritt pilot-emne i rettsvitenskapens vitskapsteori vart gjennomført av ph.d.-programleiar i samarbeid med Senter for vitskapsteori hausten 2024, for ein kandidat. I tillegg er det blitt nedsett ei arbeidsgruppe som skal sjå på ordninga for prøveforelesing og disputas ved fakultetet. Arbeidsgruppa skal gi framlegg til tiltak som kan bidra til å styrkje tilgjenge, kunnskap, diskusjon og interesse knytt til prøveforelesingar ved fakultetet og til avhandlingar som blir funne verdige til forsvar for graden ph.d.

Alle dei fakultetsvise ph.d.-meldingane vil bli behandla i UiB sitt sentrale forskingsutval før endeleg behandling i universitetsstyret i juni.

For å sikre forankring vert det oppmoda om at ph.d.-meldinga vert behandla i forskingsutvalet ved fakultetet. Meldinga vedlagt er sendt til FIA innan fristen 30. april med atterhald for justeringar frå Forskningsutvalet etter utvalsmøtet 6. mai.

Vedlagt ligg ph.d.-utdanningsmelding for Det juridiske fakultet for 2024.

Forslag til vedtak:

Forskningsutvalet godkjenner ph.d.-utdanningsmeldinga med dei eventuelle endringane som kom fram i møtet.

Ragna Aarli
leiar

Maja Nilsen
ph.d.-koordinator

Vedlegg:

1. Bestillingsbrev fakultetsvise ph.d.-utdanningsmeldingar
2. Ph.d.-utdanningsmelding for Det juridiske fakultet

11.04.2025

Fakultetene

Ph.d.-utdanningsmeldingen 2024 - bestillingsbrev

Som en del av arbeidet med universitetets ph.d.-utdanningsmelding, ber vi om at det utarbeides meldinger for de syv fakultetsvise ph.d.-programmene for 2024. For forankring av ph.d.-programmenes meldinger, bør disse behandles av de respektive programstyrene.

Ph.d.-utdanningsmeldingen bør ikke være lenger enn fire sider. Vi ber om at punktene nedenfor omtales:

- Oppfølging av foregående års ph.d.-utdanningsmelding og eventuelle tiltak som har blitt gjennomført.
- Nøkkeltall, herunder opptak, gjennomføring («seksårsmålet»), disputaser, underkjenninger, mindre omarbeiding og frafall. Beskrivelse av situasjonen og eventuelle tiltak for å bedre noen av disse parameterne. Kommenter særlig dersom det forekommer større endringer i noen av disse parameterne eller om tallene ikke er tilfredsstillende.
- Tabellen med analyse av fem årskull (vedlagt). Analysen tar utgangspunkt i fem kull, 8 til 12 år tilbake, med det formål å få fakultetsvis statistikk over hvilken kategori kandidatene endte opp i: disputert, avbrutt eller fremdeles aktive. Tabellen må ses på som et supplement til nøkkeltallene i punktet over.
- Kandidatenes bidrag til forskningen ved fakultetene. Forhold som kan omtales:
 - graden av nyskapende forskning
 - hvordan kandidatene utfyller allerede eksisterende forskningsfelt
- Fakultetenes systematiske kvalitetsarbeid. Hovedvekt bør legges på elementer der det har vært særlig utvikling eller aktivitet. Forhold som kan omtales:
 - oppfølging av fremdriftsrapporter
 - midtveisevaluering
 - gjennomføring av medarbeider- eller oppfølgingssamtaler
 - kvalitetssikring av opplæringsdelen, herunder emneevaluering og evaluering av emneporteføljen og rammene for opplæringsdelen
 - gjennomføring og oppfølging av programevaluering
 - oppfølging av undersøkelser
- Andre forhold fakultetene ønsker å omtale, for eksempel veilederopplæring.

Ph.d.-utdanningsmeldingene danner et viktig grunnlag for kvalitetsarbeidet ved ph.d.-utdanningen ved UiB.

Frist for fakultetenes ph.d.-utdanningsmeldinger settes til **30. april 2025**. Ph.d.-utdanningsmeldingen vil bli behandlet i UiB sitt forskningsutvalg før endelig behandling i universitetsstyret.

Med vennlig hilsen

Alette Gilhus Mykkeltvedt
avdelingsdirektør

Yngve Brynjulfsen
rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskrevne signaturer.

- Analyse av kull 8 til 12 år tilbake

ANALYSE AV FEM ÅRSKULL

En analyse av fem årskull, 8 til 12* år tilbake i tid, sortert i kategoriene Disputert, Avbrutt og Aktiv. Tallene er vist pr. fakultet. Tallene er rundet av til nærmeste hele tall. KMD er ikke med, ettersom deres ph.d.-program først ble etablert i 2018.

*18.11.2024 er det hentet ut tall for de som er tatt opp i perioden fra 01.01.2012 til 31.12.2016. FS-rapport: 944.001.

	HF	JUR	NT	MED	PSYK	SV	Total
Nye kandidater i perioden	110	40	434	572	103	121	1380
Disputert	82	23	350	480	85	93	1113
Avbrutt	25	10	72	79	9	24	219
Aktive	3	7	12	13	9	4	48
Disputert i %	75 %	58 %	81 %	84 %	83 %	77 %	81 %
Avbrutt i %	23 %	25 %	17 %	14 %	9 %	20 %	16 %
Aktiv i %	3 %	18 %	3 %	2 %	9 %	3 %	3 %

Ph.d.-utdanningsmeldingen 2024 for Det juridiske fakultet

Oppfølging av foregående års ph.d.-utdanningsmelding og eventuelle tiltak som har blitt gjennomført.

Fakultetet har i 2024 fulgt opp evalueringen av alle de obligatoriske ph.d.-emnene i ph.d.-programmet 2022-23, og evalueringen av opplæringsdelen i ph.d.-programmet som helhet, gjennomført i 2023.

Som følge av evalueringen har det vært gjennomført to nye emner for ph.d.-kandidater dette året. PHDJUR901 er omformet til å gi opplæring i prosjektdesign og forskningsetikk (Research Design and Ethics). Emnet skal få frem hvordan utviklingen av rettsvitenskapen henger sammen med forskningsfinansieringssystemet og hvordan man kan bygge ulike typer akademiske karrierer som rettsforsker. Det nye emnet ble gjennomført for første gang med fire deltakere i august 2024.

Det ble utlyst to plasser til pilotversjonen av det valgfrie emnet «Vitskapsteoretisk fordypning og analyse» høsten 2024. Emnet bygger på prosjektet «Rettsviteskap for ei ny tid. Nye vitskapsteoretiske og tverrfaglege utfordringer» og er etablert i samarbeid mellom Det juridiske fakultet og Senter for Vitenskapsteori (SVT). Piloten er finansiert av midler tildelt fra Humaniorasatsingen. Det ble tatt opp én kandidat som gjennomførte emnet høsten 2024 og én kandidat som gjennomfører emnet våren 2025. Emnet gjennomføres individuelt for å kunne gi kandidater grunnlag for vitenskapsteoretisk fordypning innenfor rammene av eget prosjekt.

I 2024 har det også vært nedlagt betydelig arbeid i planleggingen av et nytt valgfritt ph.d.-kurs i komparativ rett og rettssammenliknende metoder. Kurset skal gi kunnskap om ulike komparative metoder som kan brukes i rettsvitenskapelig forskning og de mulighetene disse gir til å belyse og drøfte rettsvitenskapelige problemstillinger. Kurset er realisert av forskergruppen for rettskultur og komparativ rett ved hjelp av nettverksstøtte fra NFR, tildelt konkurrerende forskergrupper rettsvitenskap i 2022, etter evalueringen av juridisk forskning i 2021. Emnet annonseres i juridiske ph.d.-nettverk våren 2025 og skal gjennomføres første gang høsten 2025.

I 2024 ble det vedtatt nye retningslinjer for forskergrupper ved fakultetet der det er et vilkår for støtte til drift at gruppen har medlemmer fra gruppe B representert og inkludert. De nye retningslinjer presiserer at aktiviteten i forskergrupper ved fakultetet særlig skal legge til rette for et inkluderende og attraktivt fagmiljø for ansatte i midlertidige stillinger (stipendiater, postdoktorer og forskere). En ny forskergruppestruktur som bygger på de nye retningslinjene, trådte i kraft 1. januar 2025.

I 2024 ble det også nedsatt en arbeidsgruppe med mandat om å komme med forslag til mulige endringer i ordningen for forberedelse og gjennomføring av prøveforelesning og disputas som

kan bidra til å styrke tilgjengelighet, kunnskap, diskusjon og interesse knyttet til avhandlinger som blir funnet verdig til forsvar for graden ph.d. Arbeidsgruppen skal vurdere om endringer i ordningene for trykking og tilgjengeliggjøring av avhandlingsteksten i forkant av disputas kan gjøre avhandlingen kjent for flere før disputasdagen. Arbeidsgruppen skal også vurdere prosedyrene for forberedelse og gjennomføring av prøveforelesning og disputas som obligatoriske elementene i fullføringen av ph.d.-graden. Det vurderes blant annet å flytte ansvaret for å foreslå forelesningstema fra bedømmelseskomiteen til fakultetet og åpne for gjennomføring av prøveforelesning på et tidligere tidspunkt enn disputas, for å nå ut til flere studenter med forelesningen. Det tas sikte på å få vedtatt nye rammer som gjør det mulig å gjøre endringer i dagens ordning med virkning for høstsemesteret 2025.

Nøkkeltall

I 2024 starter tre nye kandidater på ph.d.-programmet ved Det juridiske fakultet. Disse er alle ansatt som stipendiater knyttet til prosjekter finansiert av Norges Forskningsråd (CENTENOL, LaW-BALANCE og EduTrust).

Det har vært en markant økning i antall disputaser fra 2023 til 2024. Da ph.d.-programmet ved fakultetet har få kandidater er det naturlig at det blir svingninger fra år til år, men vi opplever også at det har vært et etterslep etter pandemien som har løsnet i 2024. Mens fakultetet kun hadde to disputaser i 2023, ble det gjennomført seks disputaser i 2024. I tillegg mottok fakultetet avhandlinger for bedømmelser fra fem stipendiater før årsskiftet. Av disse fem har fire disputert før innleveringsfristen av denne meldingen, og den femte disputer medio mai 2025.

Det har ikke vært noen omarbeidelser eller underkjenninger av avhandlinger som ble innlevert og/eller forsvart i 2024. En kandidat ble etter eget ønske skrevet ut av doktorgradsprogrammet.

I den vedlagte analysen av fem årskull, 8 til 12 år tilbake, kommer det frem at Det juridiske fakultet er det fakultetet som har lavest andel kandidater som har disputert (58%), høyest antall som har avbrutt ph.d.-programmet (25%), og høyest antall fremdeles aktive i ph.d.-programmet (18%). Det vises som i fjorårets melding til at det juridiske fakultet har gjort store grep de siste årene for å forbedre gjennomføringsstatistikken på ph.d.-feltet, og at disse ennå ikke synes i statistikken. Fakultetet har blant annet endret opplæringsdelen i utdanningsplanen for ph.d.-programmet, og har gjort store grep for å tettere følge opp kandidaten igjennom hele studieløpet. Den nevnte omleggingen av forskergruppestrukturen på fakultetet er også et tiltak for å sikre tettere oppfølging av kandidater fra fagmiljøet. Det må også tas i betraktning at fakultetet ikke har etablert noen «utløpsfrist» for å kunne delta i programmet. Når det i hovedsak arbeides med monografier, vil ferdigstilling kunne trekke ut i tid. Det er flere lengeværende kandidater på programmet som fakultetet ikke har gitt opp håpet om at vil levere.

Kandidatenes bidrag til forskningen ved fakultetene

Ph.d.-kandidatene er med i den eller de forskningsgruppene ved fakultetet som er relevant for deres fagfelt, og bidrar aktivt inn i forskningsmiljøet ved fakultetet som integrerte medlemmer i sine respektive forskningsgrupper.

Kandidatene bidrar både med nyskapende forskning, og til å utfylle eksisterende forskningsfelt, først og fremst gjennom sine egne doktorgradsprosjekter. Det juridiske fakultet har en tradisjon for at avhandlingene ved fakultetet er monografier. Monografiformatets styrke ligger i muligheten til å gå i dybden forskningsspørsmål med en omfattende analyse, men arbeid i monografiformatet gir ikke løpende bidrag til forskningsfeltet slik en artikkelbasert avhandling gjør. Flere stipendiater har likevel publisert vitenskapelige arbeider relatert til monografiprojektet sitt i løpet av 2024.

I 2024 mottok fakultetet den aller første artikkelbaserte avhandling for bedømmelse. Arbeidet som ble gjennomført av en kandidat ansatt i åpen stipendiatstilling fikk svært godt bedømmelse og kandidaten fikk videre engasjement som forsker. Det er nå flere kandidater som arbeider med artikkelbasert avhandling ved fakultetet. Artikkelbasert format synes med andre ord å ha blitt et reelt alternativ til å skrive monografi.

Fakultetenes systematiske kvalitetsarbeid

- **Oppfølging av framdriftsrapporter**

På juridisk fakultet er det rutine for at prodekan for forskning som har personalansvaret for stipendiatene, og ph.d.-koordinator går gjennom framdriftsrapportene med hensikt å vurdere hver enkelt rapport og fange opp om det er nødvendig med oppfølging. Oppfølgingssaker håndteres som regel individuelt av prodekan eller ph.d.koordinator, avhengig av behov.

På grunn av langvarig fravær av ph.d.-koordinator ved fakultetet foretok prodekanen for forskning gjennomgangen av framdriftsrapporter alene i 2024. Det var få avvik mellom rapporter fra stipendiat og veileder som ikke allerede var kjent gjennom medarbeidersamtaler med stipendiater og oppfølgingssamtaler med veiledere. Det ble gjennomført ett oppfølgingsmøte med en veileder som meldte om ønske om dette, og dette ledet til ny sammensetning av veilederteamet for kandidaten det gjaldt.

- **midtveisevaluering**

Alle ph.d.-kandidater gjennomfører en fire timers midtveisevaluering når de er midt i ph.d.-løpet. Formålet med midtveisevalueringen er å sikre og heve kvaliteten av ph.d.-prosjektet, og at kandidaten får god fremdrift som står i forhold til gjenværende tid av ph.d.-perioden. I 4-årige prosjekter kreves det at kandidatene leverer tekst til evaluator tidsnok til at midtveis blir gjennomført som en reell midtveis-prøve der det fortsatt gjenstår 2 år i programmet. I 3-årige

prosjekter er fakultetet noe mer fleksible, men prøver å sikre at kandidaten skal ha i minimum 15-16 mnd igjen av ansettelsesforholdet.

Fakultetet gjennomførte sju midtveisevalueringer i 2024. Alle midtveisevalueringene viste tilfredsstillende progresjon, og ingen trengte ytterlige oppfølging.

- **medarbeidersamtaler**

Prodekanen gjennomførte medarbeidersamtaler med samtlige (24) kandidater som var aktive i programmet høsten 2024. Av kapasitetsgrunner lot det seg heller ikke i år gjøre å utvide tilbudet om medarbeidersamtaler til eksterne deltakere på programmet. Det er planlegges å fordele personalansvaret ved å legge personalansvar for stipendiater til senterledere der fakultetet har dette, noe som på sikt kan gjøre det mulig å gi eksterne deltakere på programmet større oppfølging.

- **kvalitetssikring av opplæringsdelen, herunder evaluering**

Det vises til programevalueringen som ble gjennomført i 2022-23 og oppfølgingstiltak som er gjort og omtalt innledningsvis i meldingen

- **oppfølging av undersøkelser**

ARK-undersøkelsen ble gjennomført for midlertidig ansatte høsten 2024 og fakultetet fulgte opp med sin årlige digitale spørreundersøkelse for å kartlegge arbeidsmiljøet blant stipendiatene i januar 2025. Det var høyere svarprosent (64%) i stipendiatundersøkelsen enn i fjor, og noe mer positive resultater. 82% (mot 79 % i 2023) sa seg enig eller svært enig i at «Jeg trives generelt på fakultetet». Både ARK- og stipendiatundersøkelsen viser at det er rom for forbedringer for stipendiatene når det gjelder relasjonene til veileder, personalleder, fagmiljøet og forskergruppene. Tiltak som omlegging av forskergruppestruktur og fordeling av personalansvar er som nevnt dels gjennomført og dels planlagt for å imøtekomme dette.

- **Veilederopplæring**

Fakultetet arrangerer veiledersamlinger hvert semester. Tema for veilederseminaret våren 2024 var «Fra oppstartsamtale til innlevering av ph.d.: Erfaringsdeling om veilederrollen» der blant annet veiledning av kandidater som skriver artikkelbasert avhandling ble tematisert. Av forskjellige grunner bortfalt den påtenkte veiledersamlingen høsten 2024.

Utvalg: Forskningsutvalget ved Det juridiske fakultet
Sak: 20/25
Møtedato: 06.05.2025
Journalnummer:

STYRK UIB Prosjekt for styrket eksterntfinansiert forskning

Sommeren 2024 ga universitetsledelsen i oppdrag til Universitetets forskningsutvalg (FU) å utrede mulige tiltak for styrket eksterntfinansiering ved UiB. Det ble nedsatt en arbeidsgruppe av forskere ved UiB som bestod av følgende:

- Ragna Aarli, prodekan, juridisk fakultet (leder)
- Steinar Bøyum, instituttleder, Institutt for filosofi og førstesemesterstudier
- Nathalie Reuter, Institutt for Informatikk/kjemisk institutt, direktør Computational Biology Unit (CBU)
- Marry-Anne Karlsen, Institutt for sosialantropologi, prosjektleder ERC startng rant ASYKNOW
- Clive Bramham, Institutt for biomedisin, leder Mohn Center for the Brain

Arbeidsgruppen fikk i mandat å utarbeide en rapport med råd og anbefalinger til ledelse og universitetsstyre om tiltak for å nå UiBs strategiske mål om å styrke oss som internasjonalt forskningsuniversitet, gjennom å øke den eksterne forskningsfinansiering. Konkret ble utvalget bedt om å vurdere tiltak for å mobilisere og øke tilslaget på midler til fremragende forskning på frie forskerdrevne arenaer (som Pilar I i Horisont Europa, FRIPRO og forskerprosjekt for tidlig karriere-forskere og for økt tilslag i tematiske og utfordringsdrevne utlysninger/finansieringsordninger (som Pilar 2 i Horisont Europa). Utvalget skulle også utforme et kunnskapsgrunnlag der praksis hos sammenlignbare institusjoner inngår.

Sluttrapporten som er vedlagt saksnotatet ble lagt frem for Universitetets forskningsutvalg i møte 5. mars. Utvalget ga sin tilslutning til rapporten, og stilte seg bak anbefalingene. Rapporten ble deretter oversendt universitetsledelsen.

Rapportens innhold og anbefalinger om tiltak

Rapporten identifiserer fem ulike områder der det er gode muligheter for utvikling på hele UiB og som enheter på alle nivåer bør rette oppmerksomheten mot. Disse områdene er

- 1) søknadskultur
- 2) mobilisering
- 3) insentivbruk
- 4) administrativ støtte
- 5) strategiutvikling

Nedenfor er det forklart hva disse fem ulike utviklingsområdene nærmere består i. Innenfor de fem ulike områdene gir rapporten en rekke eksempler på tiltak som prosjektet har

identifisert er i bruk ved UiB eller andre læresteder. Listene over tiltak kan gi inspirasjon til hvordan ulike områder kan utvikles og kan betraktes som en idébank. Tiltak som har vist seg virksomme i ett fagmiljø kan være urealistiske, uaktuelle eller virke utjenlige i et annet fagmiljø. Tjenligheten av de ulike tiltakene må vurderes i lys av den konkrete søknadskulturen og ressursituasjonen i fagmiljøet tiltakene skal virke i. Til hvert utviklingsområde er det gitt en generell anbefaling som kan legge til rette for å styrke det strategiske arbeidet for eksternfinansiert forskning ved UiB. Overordnet sett har disse anbefalingene knyttet til utviklingsområdene som mål å øke bevisstheten i organisasjonen om den kollektive innsatsen som kreves for å sikre gode rammevilkår for å kunne drive forskning på høyt internasjonalt nivå. Prosjektet konkluderer med at alle fakulteter og institutter ved UiB bør vurdere hver av de fem anbefalingene opp mot de behov, utfordringer og muligheter enheten har for å kunne utvikle seg videre.

Oppfølging av rapporten

Utvalgsleder skal presentere rapporten for Universitetsstyret 8. mai. I saksnotatet til Universitetsstyret er det uttalt følgende om videre oppfølging:

«Universitetsledelsen vil legge til rette for at fakultet og fagmiljø kan følge opp rapporten på en hensiktsmessig måte. Rammene for finansiering til ulike fagområder er forskjellige, og utfordringene vil derfor variere. Forsknings- og innovasjonsavdelingen vil kunne bidra inn i prosesser på institutt, fakultet, fakultetsstyremøter der temaet skal behandles eller annet ved behov.

Flere fakultet vil få ny faglig ledelse til høsten, og forankring av oppfølgingsarbeidet i nye fakultetsstyrer, dekanat og instituttledelse vil derfor stå sentralt. Fakultetene anbefales å følge opp rapporten, og prioritere og konkretisere nødvendige tiltak sammen med fagmiljøene. Det kan også være relevant å se anbefalingene i rapporten i sammenheng med resultatene fra ARK-undersøkelsen.

Universitetsledelsen vil følge arbeidet med eksternfinansiert forskning systematisk de neste årene. Rektor vil sammen med dekanene følge opp basert på erfaringsutveksling, kunnskapsdeling og felles arbeid med å forbedre rammevilkårene.

Universitetsledelsen vil i tett dialog med faglig ledelse på fakultetene vurdere behovet for felles tilnærming til anbefalingene i rapporten.»

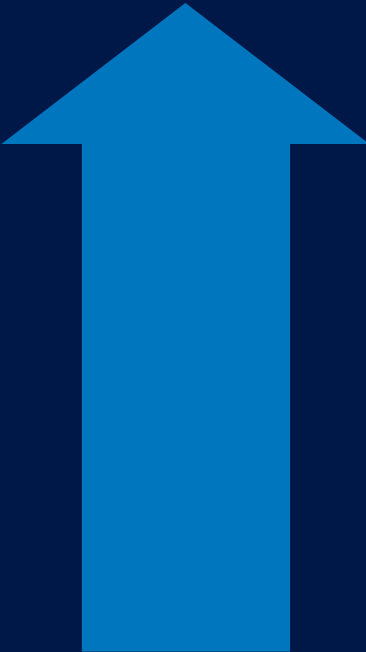
Rapporten legges frem for Forskningsutvalget til diskusjon om hvordan den nærmere kan og bør følges opp ved vårt fakultet.

Ragna Aarli
leder

28.05.2025

Vedlegg:

STYRK UiB. Styrket ekstern finansiering ved UiB. Rapport fra Universitetets Forskningsutvalg 2025.

STYRK UiB

STYRKET EKSTERN FINANSIERING VED UiB

*RAPPORT FRA UNIVERSITETETS
FORSKNINGSUTVALG 2025*

UNIVERSITETET I BERGEN

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	5
Innledning	7
Mandat og arbeidsprosess	7
Del 1: Utviklingstrekk og status	10
<i>Breddeuniversiteter i en ny tid - dagens UH-landskap.....</i>	<i>10</i>
<i>Betydningen av ekstern finansiering.....</i>	<i>12</i>
<i>UiBs utvikling i ekstern finansiering.....</i>	<i>14</i>
Status.....	14
Hvor kommer midlene fra?	14
Utvikling i forskningsrådsfinansiert aktivitet.....	15
Horisont Europa	17
<i>Drivkrefter i BOA-arbeidet. Innsikter fra UiB FRAM.....</i>	<i>20</i>
UiBs rammer for kvalitet i forskning.....	20
Instituttledernes vurderinger	20
Rammer som påvirker instituttenes resultat	21
Del 2: Forskerperspektiver	24
<i>Sju fakultet, sju forskererfaringer</i>	<i>24</i>
<i>Motivasjon for søknadsarbeid</i>	<i>24</i>
<i>Søknadskultur og støtte.....</i>	<i>26</i>
<i>Læring av avslag</i>	<i>27</i>
<i>Frikjøp og belønningstiltak</i>	<i>27</i>
<i>Variable søknadsmuligheter</i>	<i>28</i>
Del 3: Søknadsarbeid ved UiB og andre institusjoner	29
<i>Støtte til søknadsarbeid ved UiB.....</i>	<i>29</i>
<i>Grunnenhetenes rolle</i>	<i>29</i>
Organisering av forskningsarbeidet	29
God praksis 1: Institutt for global helse og samfunnsmedisin (IGS).....	30
God praksis 2: Geofysisk institutt.....	30
God praksis 3: Institutt for filosofi og førstesemesterstudier	30
Store variasjoner	31
<i>Søknadsarbeid ved andre norske universitet.....</i>	<i>31</i>
Universitetet i Oslo.....	32
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.....	33
<i>Nordisk utsyn</i>	<i>35</i>

Universitetet med andre rammebetingelser.....	35
Aarhus Universitet.....	35
Gøteborgs universitet.....	37
Del 4: Tiltak og anbefalinger.....	38
Arbeidet for styrket forskningsfinansiering.....	38
Fem utviklingsområder	38
1. Utvikle og bevare god søknadskultur.....	38
2. Økt mobilisering.....	40
3. Treffsikker bruk av insentiver.....	42
4. Tilstrekkelig administrativ støtte i søknads- og driftsfase av prosjekter	44
5. Strategisk og langsiktig arbeid	46
Vedlegg	49
Vedlegg 1: mandat for FU og arbeidsgruppen.....	50
Vedlegg 2: Frikjøpsordninger ved UiB. Utredning fra HR-avdelingen.....	54
Vedlegg 3: Intervjuer med forskere i arbeidsgruppen og på fakultetene	57
Institutt for filosofi og førstesemesterstudier (FOF)	57
Computational Biology Unit (CBU)	58
Contested Knowledges in and through Asylum Litigation (ASYKNOW) – ERC Starting grant	60
Mohn Research Center for the Brain	62
Det juridiske fakultet	63
GAMUT – Griegakademiets senter for musikkterapiforskning	65
Human Light Lab og “Bergen Research group for Innovation, Growth, Health and Technology” (BRIGHT)	67

Sammendrag

Denne rapporten er utarbeidet på oppdrag fra universitetsledelsen for å danne grunnlag for råd og anbefalinger om tiltak for styrket eksternfinansiering. Oppdraget må ses i lys av at UiB i 2023 opplevde et fall på over 85 prosent i nye, tildelte forskningsmidler fra Forskningsrådet og endrede økonomiske rammebetingelser for universitetene.

Historisk har norske universiteter hatt en høy andel av virksomheten finansiert over offentlige rammebevilgninger. I regjeringens langtidsplan for forskning og høyere utdanning, perspektivmeldingen 2024 og sektorens budsjettprosesser er det signalisert at det er et stort behov for forskningsbasert kunnskap for å løse de store samfunnsutfordringene. Samtidig er det gitt uttrykk for at tiden for vekst i offentlige bevilgninger til universiteter og høyskoler er over. Sektoren må innrette seg på å løse sine oppgaver innenfor dagens bevilgningsnivå. For å kunne opprettholde og styrke forskningsaktiviteten og nå mål om forskning på et høyt internasjonalt nivå, blir det viktigere å hente finansiering fra eksterne kilder.

Rapporten består av fire deler.

Del 1 gir en oversikt over utviklingstrekk nasjonalt og beskriver utvikling og status for ekstern finansiering ved UiB i lys av denne konteksten. Fremstillingen bygger videre på kunnskap innhentet i forbindelse med prosjektet FRAM – rammer for kvalitet ved UiB (2021), og gir omfattende oppdatert dokumentasjon om betydningen av eksternfinansiert forskning som er relevant for vurderinger av tiltak og anbefalinger om dette.

Del 2 belyser betydningen av eksternfinansiert forskning sett fra ulike forskerperspektiver i organisasjonen. Representanter fra de sju fakultetene ved UiB har gitt innsikt i drivkrefter, erfaringer og utfordringer med ekstern finansiering. De sju forskerne hører til ulike fagtradisjoner og har ulike roller i organisasjonen. Samlet sett bidrar forskerperspektivene til å illustrere bredden i forskningsaktiviteter ved UiB og den kollektive innsatsen som kreves for å oppnå resultater på høyt faglig nivå.

Del 3 gir innblikk i hvordan søknadsarbeidet for å oppnå ekstern finansiering av forskning er organisert ved UiB og ved andre institusjoner som det er nærliggende å sammenlikne oss med. Her gis det flere beskrivelser av hvordan enheter som har oppnådd særlig styrking av eksternfinansiert forskning over tid har innrettet søknadsarbeidet. Fremstillingen bygger på informasjon fra instituttledere, administrasjonssjefer, forskningsrådgivere, Økonomiavdelingen og HR-avdelingen innhentet i forbindelse med rapporten. Det er også innhentet informasjon fra UiO, NTNU, Aarhus Universitet og Göteborg Universitet.

Del 4 inneholder råd om tiltak og anbefalinger. Et sentralt premiss i denne delen er at behovet for eksterne forskningsmidler for å kunne drive forskning på høyt nivå varierer. All forskning er innsatskrevende, men ikke all forskning krever store ressurser i form av utstyr eller kapital. Dette innebærer at ikke alle erfarer at søknadsarbeid er en naturlig del av arbeidshverdagen. Det er dessuten stor variasjon i behovet for å øke porteføljen av bidrags- og oppdragsfinansierte prosjekter (BOA). Ved noen enheter utgjør eksterne midler allerede en stor del av grunnlaget for forskningsaktiviteten.

Rapporten identifiserer fem områder der det er gode muligheter for utvikling på tvers av ulike fagtradisjoner. Disse fem områdene handler om 1) søknadskultur, 2) mobilisering, 3) bruk av

insentiver, 3) administrativ støtte og 5) strategisk arbeid. Dette er områder det anbefales å utvikle innenfor de ulike rammebetingelsene som fins for forskningsaktivitet i organisasjonen. Rapporten belyser også en rekke tiltak som er i bruk innenfor de ulike utviklingsområdene, ved UiB eller ved andre organisasjoner. Listene over tiltak under de enkelte områdene kan gi inspirasjon utvikling av området innenfor det enkelte fagmiljø. Spørsmålet om et tiltak er nødvendig og egnet til å styrke arbeidet for eksternfinansiert forskning må vurderes i lys av søknadskulturen og ressursituasjonen i fagmiljøet det skal virke i.

Rapporten konkluderer med at alle fakulteter og institutter ved UiB bør vurdere følgende fem områdespesifikke anbefalinger opp mot de behov, utfordringer og muligheter enheten har for å kunne utvikle seg videre:

Anbefalinger:

1. Utvikle og bevare god søknadskultur

Enheter på alle nivåer i organisasjonen anbefales å sette arbeidet med søknadskultur på dagsorden og tilrettelegge for diskusjoner om hva som kjennetegner en søknadskultur som er «god».

2. Økt mobilisering

Enheter på alle nivåer i organisasjonen anbefales å vurdere behovet for strategiske tiltak for målrettet mobilisering av nye søkere og erfarne søknadsskrivere.

3. Treffsikker bruk av insentiver

Enheter på alle nivåer i organisasjonen anbefales å overvåke behovet for bruk av insentiver og til å vurdere langtidseffektene av de insentivene som er i bruk.

4. Tilstrekkelig administrativ støtte i søknads- og driftsfase

Enheter på ulike nivåer i organisasjonen anbefales å vurdere om tilbud om fagnær administrativ støtte kan utvides eller effektiviseres og om det bør oppstilles kriterier for å få slik støtte.

5. Strategisk og langsiktig planlegging

Det anbefales å benytte dialogmøter mellom ledere på ulike nivåer i organisasjonen aktivt som arena for diskusjon og planlegging av hvordan arbeidet med eksternfinansiering best kan innrettes ved den enkelte enhet.

Innledning

I 2023 opplevde UiB et fall på over 85 prosent i forskningsmidler til nye prosjekt fra Forskningsrådet. Nedgangen hadde først og fremst sammenheng med krise i Forskningsrådet og reduksjon i utlyste midler, særlig bortfall av FRIPRO som er virkemidlet UiB har søkt mest på. Samtidig gjorde UiB det betydelig dårligere enn normalt i utlysningene som ble gjennomført. Fallet har stor betydning, siden Forskningsrådet står for ca 45 prosent av UiBs eksterne forskningsfinansiering. I 2024 har gjennomslaget i forskningsrådets utlysninger forbedret seg betydelig.

Totalt sett er nivået på tildelte midler til koordinatorprosjekt i underkant av resultatene fra toppårene i 2021-2022 og UiB har dessuten hatt betydelig økt tilslag på midler fra EU de siste to årene.

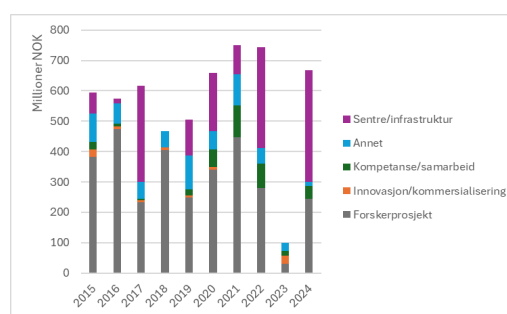
EU-midlene er ikke tilstrekkelige for å kompensere for bortfallet fra andre kilder. I 2024 hadde UiB for andre år på rad realnedgang i regnskapsførte inntekter til forskning. Rundt halvparten av de nye midlene fra Forskningsrådet i 2024 er rettet mot investeringer i utstyr og infrastruktur. Med unntak av 2023 er omfanget av nye forskerprosjekt det laveste på mer enn ti år. Konkurransen om forskningsmidler er hardere etter endring i forskningslandskapet både nasjonalt og internasjonalt, og myndighetene har over flere år signalisert nullvekst i grunnfinansiering for universitetene.

Forskningsmiljøene er avhengig av å oppnå tilfredsstillende finansiering av prosjekter og sentre, for at UiB skal kunne nærme seg et mål om å være blant de beste universitetene i Europa. Utviklingen i 2023 var bakgrunnen for at universitetsledelsen i 2024 ga Universitetets forskningsutvalg i oppdrag å utrede mulige tiltak og strategier for styrket ekstern finansiering ved UiB. For å bistå i oppgaven ble det oppnevnt en arbeidsgruppe bestående av framstående forskere fra ulike fagtradisjoner, med bred erfaring fra prosjektutvikling og -drift.

Dette dokumentet danner Forskningsutvalgets sluttrapport, og omfatter en beskrivelse av utviklingen i eksternt finansiert virksomhet ved UiB, et kunnskapsgrunnlag basert på innspill fra arbeidsgruppen og andre interessenter, samt anbefalinger om fem områder som det på ulike nivåer av organisasjonen bør arbeides med å utvikle for å sikre tilfredsstillende rammer for UiB som en ledende forskningsinstitusjon.

Mandat og arbeidsprosess

I brev 13. juni 2024 fra universitetsledelsen til fakultetene ble det pekt på at flere forhold hadde skapt et behov for oppmerksomhet om behovet for å sikre tilfredsstillende vilkår for forskningen ved UiB: reformer i sektoren, endret finansieringsmodell for UH-sektoren, signaler om svakere vekst i grunnbevilgningen og endringer i Forskningsrådets finansieringsordninger. Det ble også pekt på at det var observert betydelig nasjonal og lokal nedgang i søknadsaktiviteten til forskerprosjekt i Forskningsrådet.

Figur 1 Tildelinger fra forskningsrådet til koordinatorsøknader etter årstall for vedtak, UiB.
Kilde: NFR/UiB

Universitetsledelsen ønsket derfor å få utarbeidet en rapport med anbefalinger av tiltak og virkemidler for styrket eksterntfinansiert forskning. Formålet med rapporten var å vise frem gode praksiser og få fremlagt anbefalinger som kan legges fram for Universitetsstyret våren 2025.

Ansaret for prosjektet ble lagt til Universitetets forskningsutvalg, som har fungert som styringsgruppe. Det ble samtidig oppnevnt en faglig arbeidsgruppe som skulle bistå og rådggi i arbeidsprosessen. Arbeidsgruppen har bestått av følgende medlemmer:

- Ragna Aarli, prodekan, Det juridiske fakultet (leder)
- Steinar Bøyum, instituttleder, Institutt for filosofi og førstesemesterstudier
- Nathalie Reuter, Institutt for Informatikk/kjemisk institutt, direktør Computational Biology Unit (CBU)
- Marry-Anne Karlsen, Institutt for sosialantropologi, prosjektleder ERC starting grant ASYKNOW
- Clive Bramham, Institutt for biomedisin, leder Mohn Center for the Brain

FIA, ved seksjonsleder Birgit Falch og seniorrådgiver Bjug Bøyum, har vært koordinator og sekretariat for prosjektet, og har fungert som skrivegruppe sammen med utvalgsleder. Brevet til fakultetene med mandat og krav til organisering og leveranser er gjengitt i sin helhet i vedlegg 1.

Forskningsutvalgets mandat gjengis her:

- Gi råd og anbefalinger til ledelse og universitetsstyre av tiltak for å nå UiBs strategiske mål om å styrke oss som internasjonalt forskningsuniversitet, gjennom å øke den eksterne forskningsfinansiering. Konkret skal utvalget vurdere tiltak for å mobilisere og øke tilslaget til følgende forskningsarenaer:
 - Fremragende forskning på frie forskerdrevne arenaer. Pilar 1 i Horisont Europa, FRIPRO og forskerprosjekt for tidlig karriere-forskere.
 - Arbeid for økt tilslag i tematiske og utfordringsdrevne utlysninger/finansieringsordninger. Pilar 2 i Horisont Europa.
- Utforme et kunnskapsgrunnlag der praksis hos sammenlignbare institusjoner inngår
- Foreslå leveranser og tidsplan

Prosjektet har benyttet flere kilder til kunnskapsinnhenting. Arbeidsgruppen har hatt fem møter og innspill og kommentarer fra medlemmer i gruppen har vært særlig vesentlige. Arbeidsgruppen har vært sentral for å belyse forskerperspektiver i del 2, men har også bidratt til å belyse bredden i organisasjonskulturen for eksternt finansiering som beskrives i del 3 og til å gi premissgrunnlaget for anbefalingene som gis i del 4.

Det psykologiske fakultet og fakultetet for kunst, musikk og design (KMD) var ikke representert i arbeidsgruppen. Forskningsdekanene ved disse fakultetene har bistått prosjektet med å skaffe faglige kontaktpersoner som kan representere forskningstradisjoner som ikke var tilgjengelige i arbeidsgruppen. Dette har sikret tilstrekkelig faglig bredde i de synspunktene som prosjektet har bygget på. Arbeidsgruppens leder og sekretariat har gjennomført supplerende intervjuer med professor Viggo Krüger, (GAMUT/Griegakademiet) og Det psykologiske fakultet (professor Elisabeth Flo-Groeneboom, Institutt for klinisk psykologi) som ledd i arbeidsprosessen.

Videre har det vært arrangert workshops og seminarer med faglige ledere og administrativt personale, det er gjennomført intervjuer med flere institutter og fagmiljø som har oppnådd gode

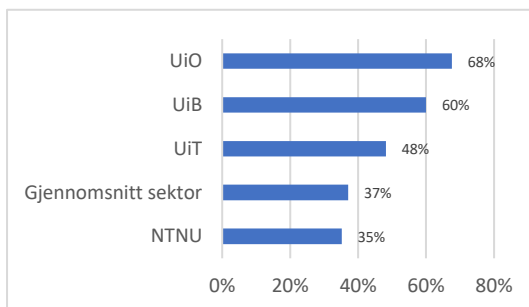
resultater innen konkurransearenaer for forskningsmidler og det har vært presentasjoner og diskusjoner om prosjektet på samling for dekaner og direktører. Prosjektet har vært diskutert på en rekke møter i Forskningsutvalget. Som bakgrunnsmateriale er det hentet inn data fra Forskningsrådet, EU, Kunnskapsdepartementets databaser og offisiell FoU-statistikk, samt interne driftssystemer og kartlegginger. Prosjektet har også bygget på resultater fra tidligere, relaterte undersøkelser og evalueringer, spesielt UiB FRAM-prosjektet som ble gjennomført ved UiB i 2020-2021.

Del 1: Utviklingstrekk og status

Breddeuniversiteter i en ny tid - dagens UH-landskap

UiB er en sentral aktør i et offentlig norsk institusjonslandskap som i 2025 fordeler forskningsmidler på elleve universiteter, fem statlige vitenskapelige høyskoler og fire høyskoler, trettitru forskningsinstitutter med grunnbevilgning, samt helseforetak og private aktører. I departementets analyser av sektoren skiller UiB, NTNU og UiO seg ut som en egen «klynge» av forskningsintensive universiteter¹ med stor faglig bredde.

UiB og UiO skiller seg spesielt ut i det nasjonale UH-landskapet med en større vekt på grunnforskning, og mindre vekt på anvendt forskning og utvikling. I UiBs strategi er høy kvalitet det viktigste målet. Universitetet har de siste ti årene tidvis scoret høyest i Norge på forskningskvalitet i sentrale internasjonale universitetsrangeringer, og vært på et høyt nivå i Norden. Det er særlig gjennomslag for forskning i form av siteringer av vitenskapelige publikasjoner, og sterk internasjonal profil, som har vært styrken til UiB i slike målinger². De siste årene har UiBs bidrag i høyt siterte vitenskapelige artikler, hatt en viss nedgang.

Figur 2 Grunnforskning som andel av total FoU, snitt 2019-2023. Kilde: SSB

Gjennomslag i konkurransearenaer for forskningsfinansiering har stor betydning for fagmiljøenes forskningsresultater og UiBs posisjon som internasjonalt forskningsuniversitet. Det er ingen tvil om at endringsprosesser nasjonalt og internasjonalt har sterk påvirkning på fagmiljøenes vilkår for å nå opp i slike arenaer.

Høsten 2024 er det publisert flere rapporter som understreker svakheter i forskningssystemet på europeisk nivå og betydningen av økt satsing på banebrytende forskning og innovasjon.³ Rapportene har til felles at de peker på Europas utfordringer i konkurranse med USA og voksende økonomier i Asia. Den raske framveksten av nye ledende forskningsmiljøer særlig i Asia endrer forutsetninger for finansiering av store prosjekter, rekruttering av talenter og deltakelse i verdensledende konsortier.

Endringer i det nasjonale forskningssystemet er også med på å danne nye rammer for tradisjonelle breddeuniversiteter i Norge. Kvalitetsreformen som ble implementert i studieåret 2003/2004 og premisset om utdanningsinstitusjonenes regionale samfunnsmessige betydning som lå til grunn for universitets- og høyskoleloven vedtatt i 2005,⁴ la til rette for etablering av nye universiteter basert på fastsatte kriterier knyttet til kapasitet i forskning og utdanning. Reformen innebar målstyring og finansiering knyttet til forskning, som ikke skilte mellom universiteter og høyskoler. De tidligere høyskolene har dermed hatt økonomiske insentiv til å styrke forskningsvirksomheten, og

¹ HK-DIR: Tilstandsrapport for høyere utdanning 2022, s. 94.

² UiB: [UiB FRAM – Rammevilkår for å fremme forskning ved UiB](#), s 37

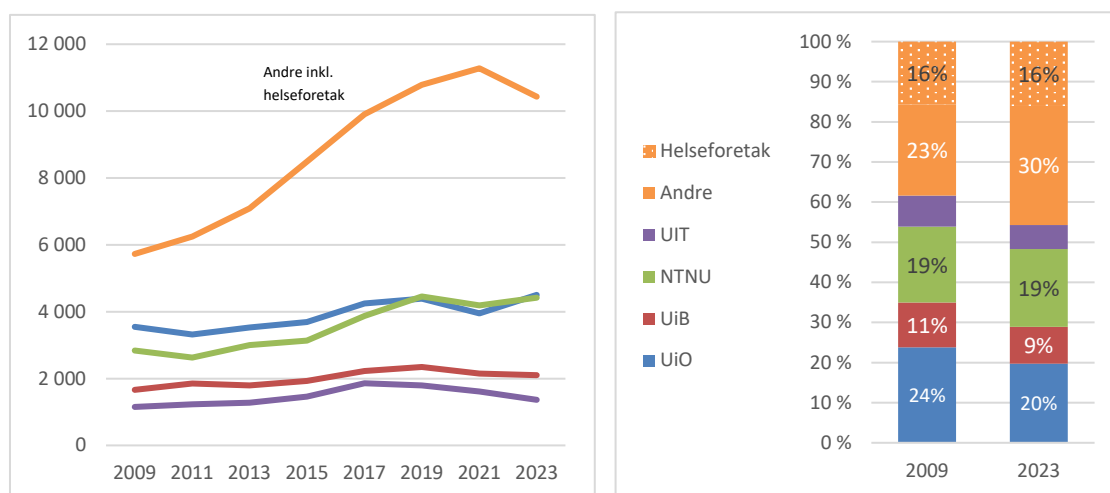
³ Mario Draghi, [The future of European competitiveness](#); Enrico Letta, [Much more than a market](#), Expert Group Report on the Interim Evaluation of Horizon Europe (16. Oktober).

⁴ Se NOU 2003:25 Ny lov om universiteter og høyskoler pkt 4.2.4

organisasjonsmessige insentiv for å oppnå prestisje og større muligheter til å forvalte egen portefølje i utdanningsvirksomheten gjennom universitetsstatus.

Siden 2005 er det etablert sju nye universitet. Etter revisjon av UH-loven i 2024⁵ er lovens krav om kapasitet i forskning (førstestillinger, doktorgradsprogram) senket og det er åpnet for ytterligere universitetsetableringer. Innen kort tid vil det kunne bli over 20 universitet i Norge. For høyskolene som har søkt og søker universitetsakkreditering er fellesnevneren krav til en viss forskningstynende i form av doktorgradsprogram, forskningsproduksjon og førstestillinger i forskningslinjen (ansatte i professor- og førsteamanuensisstillinger). Dette innebærer større konkurranse om tilgjengelige eksterne forskningsmidler.

Effekten av universitetssatsingene kommer tydelig fram i offisiell statistikk over ressursbruk på forskning og utvikling (FoU) i universitets- og høgskolesektoren, illustrert i figur 3.

Figur 3 Totale FoU-utgifter i universitets- og høgskolesektoren 2009-2023, beløp i 2015-kroner, og andel av sektorens utgifter. Kilde: Statistisk sentralbyrå. Vekst i FoU-utgifter på NTNU og UiT er delvis knyttet til fusjoner i 2015

Mellom 2009 og 2023 ble ressursbruken på forskning (FoU-utgifter) i UH-sektoren mer enn doblet i rene kronebeløp⁶. Justert for inflasjon har veksten vært på 53 % samlet. Figur 3 viser at den klart sterkeste veksten i FoU-utgifter har skjedd ved institusjoner utenom de tradisjonelle BOTT-universitetene (UiB, UiO, NTNU, UiT). Samlet ble BOTT-universitetenes andel av FoU-aktiviteten redusert fra 62 prosent i 2009 til 54 prosent i 2023. NTNUs andel er tilnærmet uforandret delvis etter fusjon med høyskoler i 2015, mens forskning på UiO, UiB og UiT utgjør henholdsvis 4 og 2 prosent lavere andel av total aktivitet i sektoren⁷. I «andre»-kategorien i figur 3 inngår også helseforetak med universitetsfunksjoner. Disse har hatt en fortsatt realvekst fra 2021 til 2023, mens øvrige institusjoner har hatt en nedgang mellom de to årene.

På nasjonalt nivå skaper endringene i institusjonslandskapet en ny situasjon for de etablerte universitetene. Universitetene er helt avhengige av tilstrekkelig finansiering for å kunne gjennomføre

⁵ Jmf [lov om universiter og høyskoler](#)

⁶ FoU-utgifter er estimat på utgifter til drift og investering i forskning og utvikling i offisiell statistikk, beregnet på grunnlag av institusjonenes regnskap og innrapportert aktivitet. Se dokumentasjon på [ssb.no](#). Data er hentet fra SSB statistikkbank [tabell 13512](#). Nominelle beløp er omregnet til 2015-verdier ved hjelp av SSBs priskalulator. I FoU-statistikken for UH-sektoren inkluderes forskning ved universitetssykehusene.

⁷ De BOTT-tilknyttede universitetssykehusenes kommer i tillegg og inngikk tidligere i universitetenes statistikk, men deres andel har vært tilnærmet uforandret.

forskning på høyt internasjonalt nivå. Forskningsrådet er den største kilden til ekstern prosjektfinsiering i Norge. Konkurransen om midler til forskerprosjekt og sentre blir sterkere ettersom rådets midler ikke øker i takt med institusjonenes vekst og kapasitet. For UiB innebærer det et sterkere behov for å sikre og forbedre kvalitet i prosjektforslag, for å kunne oppnå resultat som kan styrke vår evne til å beholde ledende forskergrupper og dyrke fram flere miljø på et høyt internasjonalt nivå. Det innebærer også et sterkere behov for å søke forskningsmidler ut over basisfinansiering og prosjektmidler i forskningsrådet.

Med virkning fra 2025 er den resultatbaserte finansieringen i departementets finansieringsmodell omlagt. Indikatorer knyttet til forskning er tatt ut, og all finansiering er knyttet til utdanning, i tillegg til fullførte doktorgrader. UiBs finansieringsmodell er lagt om for å reflektere departementets modell. For fakultetene og instituttene kan dette gi økonomiske insentiv til å legge større vekt på utdanningsvirksomheten. For universitetet som helhet kan det innebære en risiko for at forskningen nedprioriteres, og at rammene for å kunne bidra i avansert forskning på nasjonale og internasjonale arenaer, svekkes.

Betydningen av ekstern finansiering

Endringer i rammevilkår har medført press på universitetets økonomi, og flere fakultet har opplevd budsjettunderskudd og redusert aktivitet i 2024. Mål om styrket ekstern forskningsfinansiering er imidlertid i liten grad et svar på kortsiktige økonomiske utfordringer. Formålet er å skape rom for mer god forskning i fagmiljøene, og utvikle universitetsfellesskapet med sterke forskergrupper, institutt og fakultet. Omdømme som et sterkt forskningsuniversitet gir også ringvirkninger på studenttilstrømming og rekrutteringsstillinger. I den grad fagmiljøene har uutnyttet potensiale for økt gjennomslag i konkurransearenaer, kan ekstern finansiering gi mulighet for videre vekst til tross for svekket grunnfinansiering.

Tall fra Universitetsbiblioteket demonstrerer den sterke betydningen av ekstern finansiering både for bredde og kvalitet i forskningen ved UiB.⁸ Eksempelvis oppgir 30 prosent av UiBs publikasjoner finansiering fra Forskningsrådet, mens bare 20 prosent av UiBs forskning er finansiert fra denne kilden, ifølge [SSBs FoU-statistikk](#). Tilsvarende utgjør EU-finansiert forskning 6 prosent av FoU-virksomheten, mens 14 prosent av UiBs publikasjoner oppgir EU som finansieringskilde. 28 prosent av UiBs publisering (forfatterandeler) er utgitt i de mest prestisjefylte internasjonale tidsskrift og forlag (nivå 2 i den norske publiseringsindikatoren). For forskningsrådsfinansierte publikasjoner er denne andelen 36 prosent, mens det tilsvarende tallet for EU-finansiert forskning er hele 45 prosent. Ekstern finansiering har med andre ord særlig stor betydning for synlighet i ledende kanaler for fagområder.

Ekstern finansiering styrker UiB, dels ved å øke den faglige aktiviteten, og dels ved å avlaste økonomi finansiert over grunnbevilgningen (GB).

I 2023 fikk UiB 1,3 milliarder kroner i eksterne midler fra bidragsytere. Til dette ble det knyttet 554 millioner i egenfinansiering fra UiB, som skaper en samlet finansiering på 1,904 millioner kroner som stilles til rådighet for forskningsprosjekt. Av dette gikk nesten halvparten til å utvide UiBs aktivitet. 874 millioner ble benyttet til lønn og drift på nye områder mens resten gikk til å dekke kostnader som

allerede finnes i UiB-økonomien. Prosjektenes betaling for indirekte kostnader (husleie, administrasjon, utstyr mm) var netto på 245 millioner i 2023. Leiestedsinntekter (leie for bruk av laboratorier mv) ga netto 79 millioner kroner. Eksternt finansierte prosjekter dekket også investeringskostnader som føres på grunnbevilgningen med 17 millioner i 2023. Frikjøp av arbeidstiden til fast vitenskapelig ansatte som arbeider i prosjektene ga netto over 100 millioner kroner til UiB.

For mange er mulighet for lettelser i andre arbeidsoppgaver en viktig motivasjonsfaktor for å søke ekstern finansiering til forskning. HR-avdelingen har dokumentert at det er til dels stor variasjon i hvordan såkalt «frikjøp» eller kompensasjonsmidler for arbeidstid i BOA-prosjekt praktiseres (se vedlegg 1). Noen belaster kompensasjonsmidler kun for forskningstid, noen kun for undervisningstid, mens andre belaster begge deler. Noen fakultet har laget felles policy, men det er også mange eksempler på instituttregler for frikjøpsordninger. Ellers diskuteres frikjøp gjerne fra sak til sak, og det er i hovedsak opp til instituttene hvordan frikjøp praktiseres. Mange fakultet har gitt tilbakemeldinger om behov for fleksibilitet i bruk av egeninnsats og frikjøp. Enkelte har også ordninger for fristilling under utarbeiding av store søknader (ERC, sentre).

Ekstern finansiering gir muligheter, men kan også innebære risiko. Faglig kan en avhengighet av eksternfinansiering med sterke føringer innebære en uønsket styring av forskningen og et tap av faglig autonomi. Høy andel ekstern finansiering kan også gjøre institutter og fakultet sårbare for svingninger i utlysninger og suksessrate i søknader. Ansatte i rekrutteringsstillinger og midlertidige stillinger kan ha særlig motivasjon for å søke ekstern finansiering, mens fakultet og institutt kan være tilbakeholdne med å støtte søknader fra slike grupper blant annet for å unngå for sterke framtidige forpliktelser til ansettelse i faste stillinger. Faste forskerstillinger er den faglige stillingskategorien som har hatt sterkest vekst ved UiB de siste fem årene, med en økning på 85 % mellom 2019 og 2024. Selv om stillingene ikke regnes som midlertidige, er de avhengige av ekstern finansiering for å opprettholdes.

Ekstern prosjektf finansiering innebærer også administrative kostnader, som varierer mellom typer prosjekt. De mest krevende utlysningene, som ERC-stipender, har ofte stort behov for støtte i selve søknadsfasen. Store samarbeidsprosjekt og sentre kan ha særlig store kostnader knyttet til drift og administrasjon. Hvor stor andel av administrasjonskostnader som kan dekkes i prosjektene varierer med finansieringskilde. Utenom forskningsrådet og EU er dekningen av slike kostnader ofte lav eller tillates ikke. For de faglige enhetene er det nødvendig å legge inn tilstrekkelige drifts- og administrasjonskostnader i søknadene der det er mulig, og sikre at ekstern finansiering totalt sett gir en balansert økonomi.

Universitetsstyret vedtok i 2024 nye rammer for forskningsinsentiver i inntektsfordelingsmodellen (sak [29/24](#)). Forskningsinsentivene gir toppfinansiering til de viktigste senterordningene (SFF, SFI, forskningssentre for klinisk behandling) samt alle EU-prosjekt. Ordningen fordeler midler både til fakultet og de enkelte prosjekt ut fra regnskapsført aktivitet, og fakultetene får dobbelt så mye som prosjektene. ERC får en høyere dekning enn andre EU-prosjekt.

Tabell 1 Forskningsinsentiv - Støtte fra UiB felles til fakultet og prosjekt per regnskapsført krone (styresak 29/24)

	Prosjekt	Fakultet	SUM
ERC	0,2	0,4	0,6
Annen EU	0,075	0,15	0,225
SFF	0,125	0,25	0,375
SFI/FME/FKB/SFU	0,1	0,2	0,3

Eksempelvis vil et ERC starting grant med tildeling på 17 millioner kroner utløse til sammen ytterligere syv millioner til fakultetet, og 3,5 millioner til selve prosjektet, over prosjektperioden på fire år. Et toårig MSCA postdoktorstipend med bevilgning på 3,1 millioner vil gi fakultetet kr 234 000 årlig, og kr 117 000 til selve prosjektet. Forskningsinsentivene reduserer fakultetenes og instituttene risiko og gir muligheter for ytterligere styrking og bygging av fagmiljø rundt prosjektene og sentrene.

UiBs utvikling i ekstern finansiering

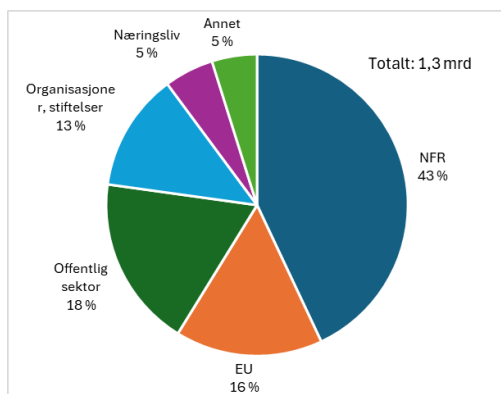
Status

Grunnbevilgningen utgjør rundt 75 % av UiBs totale inntekter (årsregnskap 2024). I 2024 var grunnbevilgningen på kr 4,6 milliarder av inntekter på totalt seks milliarder. SSBs FoU-undersøkelse anslår at ca 64 % av forskningen ved UiB er finansiert over grunnbevilgningen.⁹ Internasjonalt er dette en svært høy andel, og gir et relativt handlingsrom som kan være et fortrinn. Regjeringen har signalisert at det ikke vil bli vekst i universitetenes grunnbevilgning i årene framover, ut over det en kan oppnå ved økt gjennomstrømming, studiepoengproduksjon og ph.d.-kandidater. Eventuell styrking av forskningsvirksomheten må derfor skje gjennom intern omfordeling og/eller økt ekstern finansiering.

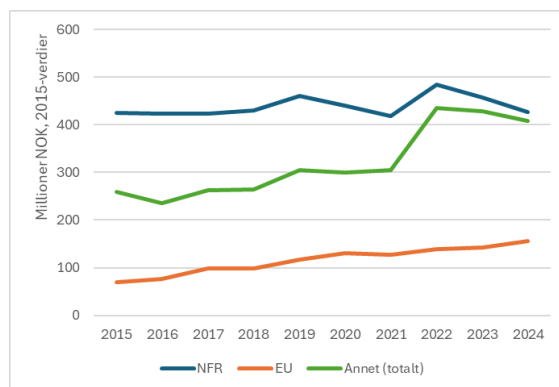
Hvor kommer midlene fra?

Figur 4 og 5 under viser ekstern finansiering (BOA-inntekter) fra ulike finansieringskilder. Forskningsrådet er den klart største enkeltkilden til ekstern finansiering av forskning ved UiB. Verdien i faste kronebeløp har imidlertid blitt redusert over femårs-perioden 2020-2024 (-3 %), mens EU-finansiert aktivitet har økt med 20 % og alle andre kilder samlet har økt med 37 %. I «andre» kategorien har det vært vekst både fra offentlig sektor organisasjoner og stiftelser og «annet» (i hovedsak internasjonale partnere utenom EU), med en særlig markant økning fra 2021 til 2022. Til sammen lister regnskapet nærmere 450 bidragsytere utenom NFR og EU i 2024, der Mohn-stiftelsen, Helsedirektoratet, DIKU, NORAD og Kreftforeningen er de største.

⁹ SSB Statistikkbank [tabell 13512](#)

Figur 4 Regnskapsførte BOA-inntekter 2024, etter kilde. DBH.

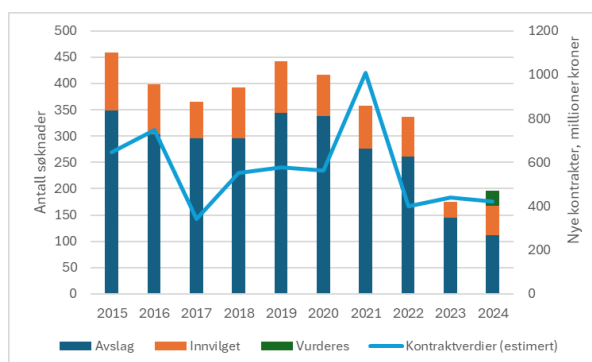
Figur 5 Regnskapsførte BOA-inntekter utenom gaver 2014-2024 etter hovedkilde. Faste 2015 kroneverdier. DBH.

Figur 5 viser at både forskningsrådsfinansiert virksomhet og finansiering fra andre kilder hadde en reduksjon i realverdier i 2024 fra et toppnivå i 2022, med henholdsvis 12 og seks prosent målt i 2022-priser. EU-finansiert virksomhet steg med 12 prosent i samme periode.

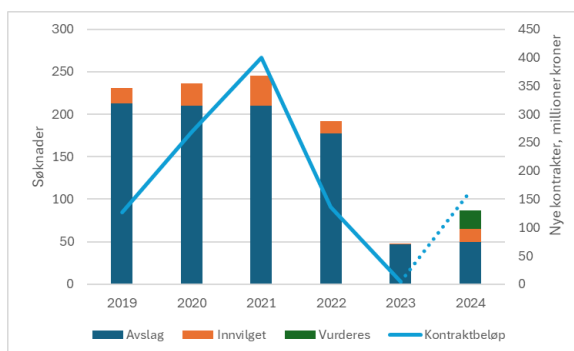
Utvikling i forskningsrådsfinansiert aktivitet

UiBs realnedgang i finansiering fra NFR de siste årene kan delvis komme av redusert aktivitet i sentre for fremragende forskning (SFF), med utfasing av tre sentre og etablering av to. En del av forklaringen kan også være en betydelig reduksjon i utlyste midler til forskerprosjekt disse årene, særlig FRIPRO-ordningen som skal understøtte fri og banebrytende forskning, og som har vært det mest søkte virkemidlet for UiB. FRIPRO-ordningen er omlagt fra 2023 for å redusere søknadsmengden og øke innvilgelsesprosenten.

Virkningen av forskningsrådets tiltak vises tydelig i utviklingen i søknadsaktivitet og innvilgede prosjekt de siste tre årene, særlig ved en betydelig nedgang i søknader. I 2023 ble det kun behandlet FRIPRO-søknader til utlysning for tidlig karriere-forskere. UiB oppnådde ingen stipend i utlysningen. I 2024 ble det sendt 82 søknader til løpende frist. I kalenderåret ble det gitt tilsagn på fjorten prosjekt. Ytterligere ni forskerprosjekt er tildelt gjennom tematiske utlysninger av forskerprosjekt, og fire forskningsmiljø fikk midler til kompetanse- og samarbeidsprosjekt med partnere i offentlig sektor og næringsliv. Til sammen ble UiB tildelt midler til forskerprosjekt og kompetanse- og samarbeidsprosjekt på ca kr 290 millioner. Nasjonalt har UiB hatt et relativt godt

Figur 6 Søknad, gjennomslag og bevilget beløp til nye koordinatorprosjekt i Forskningsrådet etter årstall for søknad. Kilde: NFR

Figur 7 FRIPRO deltakelse 2020-2024. Kilde: NFR

gjennomslag for prosjektforslag i forskerprosjekt. Bare UiO har flere tildelinger i FRIPRO i 2024, og ingen fikk flere tematiske tilslag. Nivået på tildelinger ligger likevel betydelig under snittet av femårsperioden før 2023 (35 nye forskerprosjekt årlig, med budsjetterte midler på i gjennomsnitt 340 millioner). På den positive siden er innvilgelsesprosenten økt betydelig, fra 11 prosent i perioden 2018–2022, til over 25 prosent i 2024 basert på de søknadene som er vurdert per 25. februar 2025. 22 FRIPRO-søknader fra 2024 er ikke ferdig behandlet. Høyrere suksessrate kan være et uttrykk for at nivået på innsendte søknader er forbedret, men må også ses i lys av at omlegginger i FRIPRO kan ha gjort at flere bruker mere tid på søknadsarbeidet, og at flere ikke ønsker å ta risikoen ved å delta knyttet til nye karantenereregler.

Tabell 2 under viser at det er store forskjeller i omfang og utvikling av søknadsaktivitet og gjennomslag på fakultetsnivå. De fleste fakultet har hatt betydelig nedgang i tilslag på forskerprosjekt (herunder FRIPRO) de siste to årene sammenlignet med treårsperioden før. NT og MED har de klart største prosjektporteføljene. NT og MED har hatt en reduksjon på henholdsvis 33 og 25 prosent fra perioden 2020–2022 (gjennomsnittet for verdien av tilslagene) til 2024, mens SV og HF har en nedgang på rundt 50 %. Juss er et klart unntak – fakultetet har økning i tildelinger til forskerprosjekt og totalt for alle virkemidler. For den totale bevilgningen til nye prosjekt ligger NT over nivået fra 2020–2022. Dette skyldes bevilgningene til forskningsinfrastruktur, der fire av tiltakene ligger på NT og et på SV. Samlet kan utviklingen i søknadsaktivitet og gjennomslag indikere at UiB kan få en videre nedgang i forskningsrådsfinansiert aktivitet de kommende to årene, særlig dersom søknadsaktivitet i forskerprosjekt videreføres på et relativt lavt nivå.

Tabell 2 Bevilgninger fra Forskningsrådet: nye finansierte koordinatorprosjekt etter årstall for vedtak, for forskerprosjekt og totalt. Gjennomsnitt for 2020-2022 sammenlignet med 2023 og 2024, tall i 100 kr, nominelle kroneverdier. Kilde: NFR

Forskerprosjekt				Totalt		
	Gj.sn 2020-2022	2023	2024	Gj.sn 2020-2022	2023	2024
HF	33	0	17	87	3	17
JUSS	12	0	31	22	0	31
KMD	4	0	0	4	0	0
MED	91	23	68	191	39	76
NT	159	8	107	303	37	457
Museum/andre	4	0	0	12	20	2
PSYK	7	0	0	9	0	0
SV	45	0	22	99	0	90
Totalt	356	31	244	726	98 261	679

Nasjonal uttelling

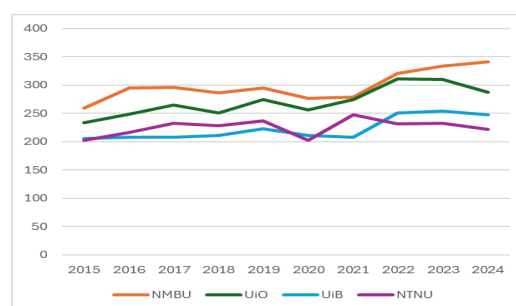
Sammenligninger med de øvrige universitetene viser at UiB kan ha potensiale for økt deltakelse i flere av Forskningsrådets utlysninger. Tabell 3 viser tall for søknadsaktivitet og tilslag i NFR, for de største universitetene i perioden 2021–2023 (søknadsstatistikk for 2024 foreligger ikke). UiB er konsistent på et nivå mellom UiO og NTNU. Hver ansatt søker mindre enn UiO-ansatte, men mer enn NTNU, og oppnår færre prosjekt enn UiO, men flere enn NTNU. Suksessraten er også lavere enn ved UiO, men høyere enn ved NTNU.

Tabell 3 Søknader og gjennomslag forskningsrådet 2021-2023, UiB, UiO, NTNU. Kilde: NFR

	Søknad			Tilslag			Suksessrate		
	UiB	UiO	NTNU	UiB	UiO	NTNU	UiB	UiO	NTNU
Forskerprosjekt	638	1136	851	68	147	60	11 %	13 %	7 %
Tematiske utlysninger	155	209	218	18	35	18	12 %	17 %	8 %
FRIPRO	483	927	633	50	112	42	10 %	12 %	7 %
Sentre/infrastruktur	30	44	36	9	11	9	30 %	25 %	25 %
Kompetanse/samarbeid	50	61	195	14	11	39	28 %	18 %	20 %
Koordinering, annet	102	167	216	58	98	117	57 %	59 %	54 %
Innovasjon/kommersialisering	5	19	16	4	6	5	80 %	32 %	31 %
Totalt	825	1427	1314	153	273	230	19 %	19 %	18 %
Per 100 årsverk	17,9	19,5	16,7	3,3	3,7	2,9			

Figur 8 viser de største mottakerne av forskningsrådsfinansiering i UH-sektoren, målt i forhold til institusjonsstørrelse.¹⁰ NMBU er inkludert her som universitetet med høyest andel forskningsrådsfinansiering. UiB hadde i 2024 tredje største uttelling i UH-sektoren i midler per forskerårsverk, ca 15 prosent lavere enn UiO og 30 prosent lavere enn NMBU. NTNU ligger omtrent på nivå med UiB over tid. Med unntak av NMBU har alle de store institusjonene en viss nedgang i 2024, også i nominelle verdier (ikke justert for inflasjon).

Endringene i virkemidler og søknadsrutiner påvirker spesielt universitetene som er mest avhengige av frie forskningsmidler.

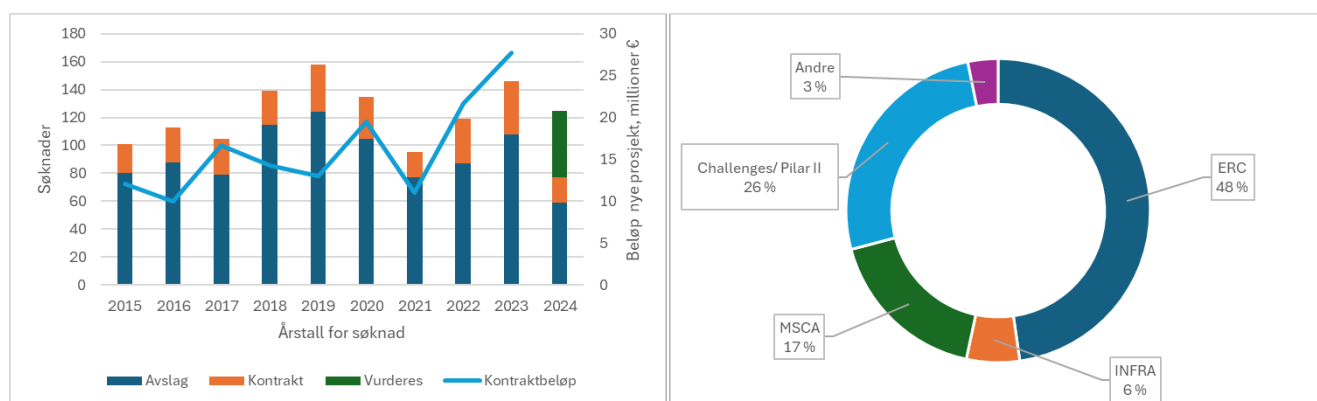

Figur 8 Inntekter fra Forskningsrådet per årsverk i vitenskapelige stillinger. Nominelle kronebeløp. Kilde: DBH

Horisont Europa

En eventuell nedgang i forskningsrådsfinansiert aktivitet på kort sikt, kan kompenseres ved økt deltakelse på andre arenaer. Figur 5 foran viser en jevn økning i EU-finansiert forskning over tid ved UiB, med mer enn dobling av det nominelle tilskuddet til UiB over ti år. Økt deltakelse i EU-finansierte prosjekt har vært en nasjonal politisk prioritering over mange år, og har også vært prioritert av alle de store universitetene, inkludert UiB.

¹⁰ Nøkkeltall fra DBH, <https://dbh-data.dataporten-api.no/Tabeller/bulk-csv?rptNr=750>

Figur 9 Søknader, innvilgede prosjekt og kontraktbeløp, og fordeling av tildelte beløp på virkemidler, Horisont Europa 2015-2024. Kilde: UiB

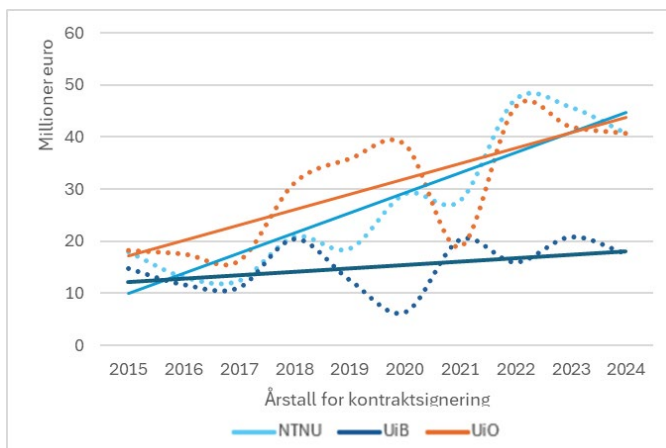
Søknad til virkemidlene i Horisont-programmet varierer med innretningen på utlysninger og prioriteringer i fagmiljøene. De siste seks årene har det ikke vært en entydig trend mot større deltakelse i søknadsprosessene, men de siste årene har det vært en økning i tildelte forskningsmidler. Over en tiårsperiode har ERC stått for en fjerdedel av søknadene og nærmere halvparten av innvilgede forskningsmidler. Søknad til ERC ligger nå på et høyere nivå enn i tidligere rammeprogram. Historisk har søknader til mobilitetsprogrammet Marie Skłodowska-Curie Actions (MSCA) utgjort en stor del av søknadene, særlig den delen av programmet som retter seg mot personlige postdoktor-stipend (MSCA-PF, og Individual Fellowships-ordningen i tidligere rammeprogram). Søknader til MSCA-PF har imidlertid gått betydelig ned siden topp-punktet i 2019. Dette er hovedgrunnen til at totaltallet for søknader til rammeprogrammene ikke har økt. Flere fakultet har uttrykt skepsis mot deltakelse i dette programmet, på grunn av bekymringer for økonomi i prosjektene. Samtidig har søknad til ERC hatt en stigende tendens. I 2024 sendte UiB 40 søknader til ERC. Det var rundt halvparten av tallet på søknader sendt til FRIPRO samme år.

Tabell 4 Aktivitet i Horisont Europa etter fakultet per 27.2.2025. Kilde: UiB

	Søknader	Innvilgede	Innvilgelsesprosent	Beløp, €1000
NT	211	50	24 %	29 025
MED	110	21	19 %	12 543
SV	63	13	20 %	8 200
HF	59	13	21 %	11 999
PSYK	31	3	10 %	1 972
MUSEUM	7	0	0 %	0
JUSS	5	1	20 %	2 000
KMD	5	3	60 %	1 152
Total	494	106	21 %	67 059

Tabell 4 viser at fakultetene følger noenlunde samme mønster for EU-deltakelse som for NFR, med MED og NT som de klart største søkermiljøene. Dette er naturlig ut fra fordelingen av forskerårsverk ved fakultetene. NT-fakultetet har den klart største andelen innvilgede prosjekt. KMD utmerker seg ved å ha få, men sterke søknader.

Nasjonal uttelling

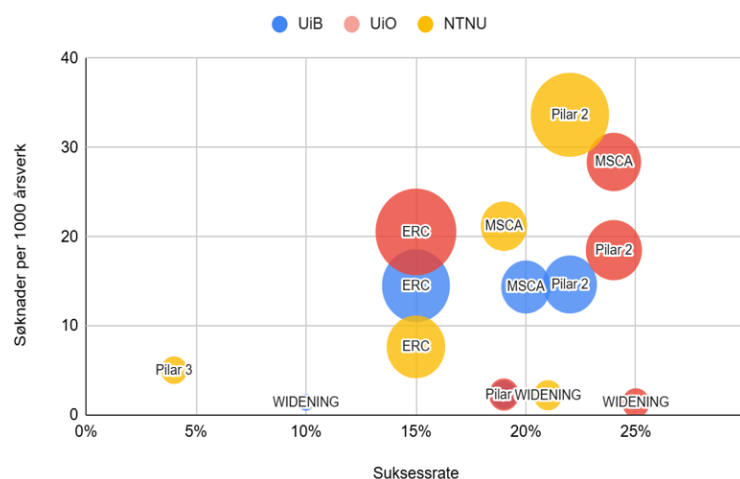

Figur 10 EU-deltakelse, UiO, NTNU, UiB. Totalt innvilget beløp til nye prosjekt 2015-2024 (årstall for kontraktsignering). Kilde: Cordis

Figur 10 viser at UiB skiller seg fra de øvrige norske toppuniversitetene ved å ha hatt noe lavere vekst i deltakelse og økonomisk uttelling fra EUs rammeprogram over tid. Tall fra forskningsrådet viser at UiB midtveis i Horisont Europa-rammeprogrammet har sendt 50 søknader per 1000 årsverk i faglige stillinger (forsker, førsteamanuensis, professor, postdoktor), mot 73 fra UiO og 71 fra NTNU. Dersom fagmiljøene har behov for sterkere forskningsfinansiering, er det grunn til å se hen til hvordan UiO og NTNU har skapt

rom for større deltakelse i EUs rammeprogram. Samtidig er det god grunn til å ta lærdom av kvalitetsarbeidet med søknadsskriving som har vært gjort i fagmiljøer med suksess i vår egen institusjon.

Bakgrunnstallene viser klare forskjeller i profil mellom universitetene. Mens UiO har hatt betydelig gjennomslag i ERC, har NTNU hatt tilsvarende stort gjennomslag i utfordringsdrevne programmer (pilar 2 i horisont Europa. Felles for UiO og NTNU er den sterke satsingen på rekruttering gjennom MSCA-PF. I EUs prosjektdatabase (Cordis) er UiO registrert med 56 slike stipend i løpet av rammeprogrammet, NTNU 31 og UiB 11 (signerte kontrakter registrert av Cordis ved utgangen av februar 2025). UiB har vært mer aktiv i konkurransen om doktorgradsnettverk (MSCA DN) med 19 slike prosjekt registrert i Cordis, men her deltar UiO i 73 og NTNU i 57. Også universitetet i Tromsø er markert mer aktiv i disse programmene.

Figur 11 Søknad og gjennomslag i Horisont Europa - UiB, UiO, NTNU. Kilde: NFR, DBH

UiBs søknader har suksessrate på 22 %, på linje med UiO og over NTNU (19 %). UiB sender med andre ord betydelig færre, men svært gode søknader, særlig sammenliknet med NTNU som har hatt den sterkeste veksten i EU-finansiert virksomhet.

Innledningsvis ble det referert til flere nylige rapporter som peker på behov for å øke satsingen på grunnleggende og banebrytende forskning i Europa. Universitetene er sentrale i å utvikle og dele ny kunnskap og kompetanse. Som breddeuniversitet kan UiB spille en viktig rolle i å forme

morgendagens samfunn. Gitt utviklingen i nasjonale rammevilkår er UiB avhengig av å sikre større og bredere økonomisk grunnlag både for å opprettholde dagens nivå, men særlig for å løfte flere fagmiljøer til et ledende internasjonalt nivå. Da er økt og bedre deltakelse i konkurransearenaer ikke til å unngå. Erfaringer fra øvrige norske universitet tilsier at det kan være potensiale for økt deltakelse i EUs rammeprogram.

Drivkrefter i BOA-arbeidet. Innsikter fra UiB FRAM.

UiBs rammer for kvalitet i forskning

Målet med styrket eksterntfinansiering er å skape økonomiske betingelser som gjør det mulig for fagmiljøene å nå høye ambisjoner for det vitenskapelige arbeidet. På konkurransearenaer for forskningsmidler er høy kvalitet i forskning og prosjektforslag en forutsetning for å nå opp. Prosjektet FRAM – rammer for kvalitet ved UiB, evaluerte rammene for forskningskvalitet ved UiB i 2021 (styresak [74/21](#) og [UiBs nettsider](#)). Prosjektet fokuserte både på ansattes og faglig ledelses erfaringer og vurderinger. Analysefirmaet Ideas2evidence gjennomførte datainnsamling og sammenstilte resultatene fra de empiriske undersøkelsene.¹¹ Rapportene fra prosjektet viser variasjoner i utfordringsbildet ved ulike enheter og kan gi pekepinn på mulige retninger for fagmiljøene.

Instituttledernes vurderinger

I undersøkelsen ble lederne for alle instituttene ved universitetet bedt om å angi styrker, svakheter, muligheter og trusler for forskningen ved eget institutt. Svarene illustrerer både fellestrekk og forskjeller mellom enhetene. Et klart flertall pekte på kompetente og motiverte ansatte som en styrke, mens fagmiljø og kultur ble vurdert som en svakhet og en styrke av like mange. Ekstern finansiering, økonomiske betingelser og økt konkurranse utgjorde en trusselvurdering for et flertall, som reflekterer utviklingen det er vist til i avsnittene foran.

Instituttlederne ble også spurt om instituttet hadde egne strategiske mål for forskning. Hele 28 av 33 institutter oppga at de hadde dette. Det hyppigst forekommende målet var å styrke eksterntfinansiering og øke antall søknader. På spørsmål om instituttene hadde lokale tiltak for å fremme forskning av høy kvalitet, kom det fram eksempler som; «*bedre informasjonsflyt om muligheter til å søke om eksterntfinansiering, seminarer og workshops om søknadsskriving, arbeid med å fremme en delings- og samarbeidskultur rundt søknader, og at arbeid med å utvikle søknader skal bli prioritert*». Alle fakulteter er representert blant

Tabell 5 UiB FRAM - instituttledernes vurderinger

Styrker	Svakheter
Kompetente og motiverte ansatte Fagmiljø/kultur Forskningens relevans, kvalitet og bredde	Tidspress Fagmiljø/kultur Begrensede ressurser
Forskningens relevans Samarbeid og nettverk Finansieringskilder	Begrensede muligheter for eksterntfinansiering Dårligere økonomiske betingelser Økt konkurranse
Muligheter	Trusler

¹¹ Ryssevik m. flere (2021): Rammer for kvalitet - Undersøkelse om rammebetingelser for kvalitet i forskning ved UiB. Ideas2Evidence rapport 2:2021

*instituttene som trekker frem tiltak i denne kategorien».*¹² Undersøkelsen bekrefter dermed at ekstern finansiering er en prioritet ved mange institutt. Nesten halvparten hadde strategiske tiltak for dette, men det tilsier også at en stor del *ikke* har det.

Rammer som påvirker instituttens resultat

Hva må til for at instituttene skal oppnå gode resultat innen forskning? I UiB FRAM-prosjektet ble det gjennomført en spørreundersøkelse der nærmere halvparten av alle universitetets faglige ansatte svarte. De ansatte ga mest positive vurderinger av fagmiljøenes faglige ambisjoner, forskningsetikk og akademisk frihet som rammer for kvalitet. De minst positive vurderingene gjaldt tid til forskning og økonomiske ressurser. Fagmiljøenes vurderinger ble sammenstilt med instituttens forskningsresultater, i form av nivå på ekstern finansiering og vitenskapelig publisering (publikasjonspoeng).¹³

Analysene viser at de faktorene som samvarierer mest både med gjennomslag i forskningsfinansiering og publisering, er søknadskapasitet og fagmiljøets ambisjoner. Det er naturlig at søknadskapasitet, det vil si ressursene fagmiljøet har til å delta på konkurransearenaer om eksterne forskningsmidler, spiller en stor rolle for gjennomslag.. Det er også naturlig at høye målsetninger i fagmiljøene henger sammen med deltakelse i søknadsprosesser og resultater i form av publisering.

Også intern kultur spiller en sentral rolle, og er sterkt korrelert med gjennomslag i ekstern finansiering på instituttnivå. Intern kultur har mer å si enn forskningsstøtte og forskningstid.

Tabell 6 Holdningsdimensjoner (vurdering av rammer) som henger sammen med nivå av ekstern finansiering og publisering på instituttnivå. Det juridiske fakultet er utelatt fra korrelasjonsanalysene fordi det ikke har institutter. Uthevet skrift indikerer signifikans med $p \leq 0,05$, kursiv $p \leq 0,10$. Kilde: Ideas2evidence, UiB FRAM ku

Ekstern finansiering		Vitenskapelig publisering	
Rammer	Korrelasjon	Rammer	Korrelasjon
Søknadskapasitet	0,603	Faglige ambisjoner	0,451
Faglige ambisjoner	0,589	Søknadskapasitet	0,451
Intern kultur	0,585	Forskningsstøttefunksjoner	<i>0,401</i>
Forskningsstøttefunksjoner	0,524	Økonomiske rammer	<i>0,384</i>
Forskningstid	0,491		
Akademisk frihet	<i>0,400</i>		

Intern kultur er i datamodellen basert på scorer på vurdering av samhandling mellom kollegaer, møteplasser, delingskultur og samarbeid, mangfold og faglig debatt. Det å skape gode kollegiale miljø og ha en kultur for samhandling, deling og faglige diskusjoner ser altså ut til å ha en direkte påvirkning på instituttens gjennomslag i konkurransearenaer for ekstern finansiering.

Undersøkelsen spurte også om hvilke områder fagmiljøene mente det var størst behov for endring ved UiB. Mens forskningstid, økonomi og ressurser var de enkeltfaktorene som flest pekte på, ga også en fjerdedel uttrykk for behov for endring i fagmiljø og intern kultur. Her trekker forskerne fram

¹² Ibid, s 32

¹³ Ibid, s. 62

behov for møteplasser og arenaer for akademiske samtaler, samt generasjonsproblematikk særlig med hensyn på hvordan unge forskere blir integrert i fagmiljøene.

Forskningsstøtte har også tydelig sammenheng med ekstern finansiering og publisering. Dette dreier seg om tilgang til forskningsinfrastruktur, teknisk støtte og støtte i drift av prosjekt. Betydningen av forskningsstøtte går igjen i samtaler i STYRK UIB-prosjektet med fagmiljø som har gjort det sterkt i utlysninger i EU og forskningsrådet. Dette blir nærmere belyst i del 2, 3 og 4 i rapporten. Det er verdt å nevne at forskningsstøtte også er den eneste dimensjonen i UiB FRAM der det er synlige forskjeller mellom stillingsgrupper: analysene viser at professorer og førsteamanuenser vurderer dette mer negativt enn stipendiater og postdoktorer

Forskningstid er den faktoren som nest flest (58 prosent) oppga som behov for endring. Det er også den dimensjonen flest oppfattet som negativ i vurdering av egne rammevilkår. Det er særlig ansatte i delte stillinger som pekte på dette.

Forskernes frie kommentarer til spørsmålet knytter seg i stor grad til undervisning. UiB FRAM er fulgt opp i delprosjektet, «FRAMTid», som så på instituttenes arbeid med å tilrettelegge for mer sammenhengende tid til forskning. Flere av de involverte instituttene har særlig tatt for seg organisering av undervisning.

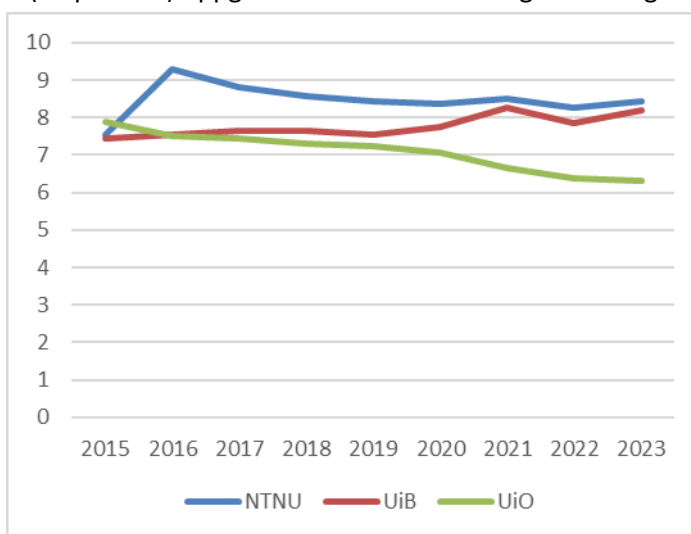
Sluttrapporten i UiB FRAM-prosjektet

pekte på at studenttallet ved UiB hadde økt betydelig over en tiårs periode, uten at faglige årsverk hadde økt tilsvarende. Utviklingen har vedvart etter at FRAM-rapporten ble publisert (våren 2021). Det innebærer at undervisningsoppgavene for den enkelte ansatte faktisk kan ha økt. Økningen i forholdstallet siden 2015 er størst på HF, men også MED, SV og NT har fått flere studenter per faglig ansatt over en tiårsperiode.

Tilsvarende som for undervisning, er administrative funksjoner ofte oppgitt som "tidstyv" fra forskning i forskernes kommentarer til spørsmålet. Mye tid går med til å løse ikke-faglige oppgaver som faglig ansatte mener kunne ivaretas av administrative funksjoner. Særlig gjelder dette ansatte med prosjektlederansvar og andre faglige ledere, men det er stor forskjell mellom ulike typer prosjekt.

Tid til søknadsskriving nevnes i mindre grad som en tidstyv. I Norge finnes det ikke gode tall på dette. I den svenske FoU-statistikken, som gjennomfører tidsbruksundersøkelser som ligner på den norske, anslås det at ca 5 prosent av FoU-tiden går med til søknadsskriving. Ettersom søknadsskriving i større grad er en forutsetning for forskningstid i Sverige, er det ikke klart at dette tallet gir noen god indikasjon for Norge.

Nærmere halvparten ga uttrykk for behov for bedre søknadskompetanse. Fritekstsvaret peker på behov for kurs og workshops særlig rettet mot yngre forskere, administrativ støtte fra forskningsrådgivere, bedre kvalitet i søknadsstøtte, hjelp til å finne informasjon, utlysninger med mer.

Figur 12 Studenter per faglig årsverk, UiB, UiO, NTNU. Kilde: DBH

FRAM-undersøkelsen dokumenterer forskjeller og likheter i hvordan instituttledelse og ansatte vurderer UiBs rammevilkår. Bekymringer knyttet til konkurransevilkår, økonomi og ekstern finansiering er utbredt både i ledelse og blant ansatte, mens mulighetene for fagmiljøene ligger i høy kompetanse, ambisjoner og faglig nivå. Det strategiske fokuset på forskning varierer på instituttene. Det gjør også intern kultur og miljø. På et overordnet nivå indikerer undersøkelsen at arbeidskultur er en viktig faktor som påvirker resultater i form av ekstern finansiering, sammen med forhold som motivasjon, støttefunksjoner og tid til forskning. Også i STYRK UiB-prosjektet har dette blitt sentrale tema, som utdypes i arbeidsgruppens og forskermiljøenes innspill.

Del 2: Forskerperspektiver

Sju fakultet, sju forskererfaringer

Til arbeidet med rapporten oppnevnte universitetsledelsen en arbeidsgruppe for å sikre at faglige perspektiv ble retningsgivende for råd om styrket ekstern forskningsfinansiering. Arbeidsgruppen er sammensatt slik at den reflekterer at UiB er et breddeuniversitet der forskning kan være mer eller mindre utstyrskreven og dermed mer eller mindre avhengig av ekstern finansiering. Medlemmer i arbeidsgruppen representerer også fagmiljø med sterke resultat, muliggjort blant annet ved å oppnå finansiering fra flere kilder. Arbeidsgruppen er også sammensatt av aktører som har, og har hatt, ulike roller i organisasjonen. Den samlede erfaringen i arbeidsgruppen har gitt et godt grunnlag for å kunne belyse den kollektive innsatsen som kreves for å oppnå forskningsresultater på høyt faglig nivå.

Arbeidsgruppen har bestått av Ragna Aarli, prodekan, Det juridiske fakultet (leder), Steinar Bøyum, instituttleder, Institutt for filosofi og førstesemesterstudier, Nathalie Reuter, Institutt for Informatikk/kjemisk institutt, direktør Computational Biology Unit (CBU), Marry-Anne Karlsen, Institutt for sosialantropologi, prosjektleder ERC starting grant ASYKNOW, Clive Bramham, Institutt for biomedisin, leder Mohn Center for the Brain.

Arbeidsgruppen har gjennom en serie møter drøftet sentrale problemstillinger knyttet til ekstern forskningsfinansiering, og bidratt ved å dele erfaringer og innsikter rundt bygging av fagmiljø, deltakelse i konkurransearenaer, gjennomføring av prosjekter og drift av forskningssentre. Arbeidsgruppen har blant annet drøftet problemstillinger rundt motivasjon for å delta i søknadsprosesser, om gjennomføring av forskningsprosjekt og fagenhetenes rolle.

To av fakultetene var ikke representert i arbeidsgruppen. Dette gjaldt Det psykologiske fakultet og Fakultet for kunst, musikk og design (KMD). Spørsmålene som la grunnlag for samtalene i arbeidsgruppen er i slutfasen av prosjektet diskutert i et eget møte med professor Elisabeth Flo-Groeneboom, Institutt for klinisk psykologi og professor Viggo Krüger, GAMUT/Griegakademiet. Synspunktene her i del 2 reflekterer dermed forskerperspektiver fra alle de sju fakultetene ved UiB.

De sju forskerne som har bidratt med innsikter har delt egne erfaringer og synspunkter og representerer kun seg selv, ikke det fakultet de er utpekt fra eller av. Nedenfor gjengis det noen hovedpunkter fra diskusjonene. En mer omfattende beskrivelse av den enkelte forskers erfaringer med ekstern finansiering er gjengitt i vedlegg 3.

Motivasjon for søknadsarbeid

Motivasjonen for å arbeide med søknader om ekstern finansiering henger sammen med de grunnleggende behovene forskerne har i sin forskningsaktivitet. Behovene varierer mellom fagfelt, og behovet for ekstern finansiering er mest fundamentalt i kapitalintensive og utstyrsstunge fag innen livsvitenskap, naturvitenskap og teknologi. Innenfor alle fagområder er det likevel behov for finansiering for å styrke forskningskapasiteten, skaffe rekrutteringsstillinger som kan sikre faglig ettervekst, videreutvikle internasjonalt samarbeid og spissing av forskningsinnsats. Forskerne peker generelt på at arbeid med prosjektutvikling for å oppnå ekstern finansiering i seg selv bidrar til økt kvalitet i forskningen.

Motivasjonen for å søke ekstern finansiering er ofte individuell, med et ønske om å skaffe midler til egen forskning og rekrutteringsstillinger. Personlig forskertrang og behov for finansiering for å gjennomføre forskningsideer blir fremhevet som de viktigste driverne i søknadsarbeidet blant medlemmene i arbeidsgruppen.

Samtidig peker gruppen på at ulike fagtradisjoner og disipliner har ulike syn på betydning av eksternfinansiering. For mange av fagmiljøene innen medisin og naturvitenskap blir finansiering vurdert som en nødvendig forutsetning for å kunne utføre forskning. Dette gjør søknadsarbeid til en selvsagt del av arbeidshverdagen. I fagmiljøene innenfor humaniora, samfunnsvitenskap og juss anses betydningen av eksternfinansiering i noe mindre grad som avgjørende for å få gjennomført forskningsaktiviteten til ansatte i faste stillinger, så lenge det er mulig å frigjøre nok tid til forskning.

Ansatte i midlertidige stillinger har generelt en sterkere motivasjon til å søke ekstern finansiering. Det handler om å sikre egen stilling. Mangel på utsikt til faste stillinger kan føre til tap av motivasjon. Mange institutter har hatt en økning i faste forskerstillinger som det kan være krevende å opprettholde på sikt og som skaper ubalanse i en organisasjon som er tuftet på at vitenskapelig virksomhet har et sammensatt oppdrag knyttet til både forskning og undervisning. Det er pekt på at flere institutter har funnet det nødvendig å styre søknadsaktiviteten for forskere i midlertidige stillinger på en annen måte enn når det gjelder faste ansatte.

En viktig motivasjonsfaktor for å arbeide med søknader om ekstern finansiering handler ellers om teamarbeid, både i søknads- og driftsfase av prosjekter. Finansiering gjør det mulig å knytte rekrutteringsstillinger til prosjektene, og teamarbeid bidrar både til større tankekraft og skaper samhørighet på tvers av stillingskategorier. Forskergrupper og team som har tydelige mandat om å styrke ekstern finansiering, kan

skape en felles kultur som bidrar positivt til utvikling av forskningsideer og prosjektsøknader. Gode samarbeidsarenaer åpner også opp for åpenhet og diskusjoner i faglige spørsmål, og legger gode rammer for faglige tilbakemeldinger og anerkjennelse. Dette er faktorer som er særlig viktige for yngre forskere.

Mulighet for skjermet forskningstid og fleksibilitet i forhold til andre arbeidsoppgaver i stillingen blir også trukket frem viktige faktorer for å kunne utvikle forskningsideer og utarbeide søknader. Omfanget av undervisningsoppgaver kan enkelte steder fylle hele stillingen. Dette kan gjøre det krevende å finne tid til å utvikle prosjektideer og til å delta på konkurransearenaer som er styrt av frister.

Et gjenkjennelig trekk i flere fagmiljøer er at forskere som er rekruttert internasjonalt, kan ha en annen kultur og lavere terskel for å delta i utlysninger. Slike forskere har ofte også særlig gode forutsetninger for bygge de internasjonale nettverkene som trengs for å være konkurransedyktig.

«Når man søker eksterne midler, må man gå høyt opp og ta risiko».

Elisabeth Flo-Groeneboom

«Å utvikle prosjekter er faglig stimulerende, og å jobbe på prosjekt med andre og ha midler til å gjøre felles ting er en stor motivasjon.»

Marry-Anne Karlsen

«Senterfinansieringen skaper nye muligheter ved at det bidrar til nye prosjekt, basert på forskningsfunn, nettverk og infrastruktur.»

Clive Bramham

Oppmuntring, tilrettelegging og klart uttrykte forventninger om søknadsarbeid ved grunnenheten er også fremhevet som viktig for motivasjonen til å søke. Det ble gitt eksempel på et fagmiljø som arrangerer seminar en til to ganger i året, der unge forskere kan teste ideer for erfarne forskere. Ved ett institutt forventes det at alle forskergrupper skal være aktive innen søknadsarbeid, og forskergruppeledere har ansvar for å levere planer for hvem som skal søke hva over en treårs periode.

Gjennomføring av prosjekter kan være krevende. I arbeidsgruppens diskusjoner ble det pekt på at oppgaver knyttet til gjennomføringen av et prosjekt, faktisk kan være demotiverende for nye initiativ. Begrunnelsen for dette er at prosjektledelse ofte medfører betydelig administrativt merarbeid ut over selve forskningsprosessen. Særlig i samarbeidsprosjekter (eksempelvis EU pilar 2) kan den administrative byrden være stor og belastende for prosjektleder. God administrativ støtte kan veie opp for dette. Samtlige fagmiljøer fremhever betydningen av å ha tilgjengelige forskningsrådgivere, HR og prosjektøkonomer for å opprettholde motivasjonen til å søke om og drifte nye prosjekter.

Det er også pekt på at lav suksessrate kan virke demotiverende, særlig i fagmiljøer som ikke har etablert en god kultur for læring av avslag og gjenbruk av søknader. I kapitalintensive disipliner er det dessuten påpekt at Forskningsrådets utlysninger har for lave støttebeløp til å være motiverende. Satsene har vært uendret over en lengre periode, samtidig som beløpet skal dekke flere utgifter, bl.a. til infrastruktur, som kan være gratis dersom en ikke har ekstern finansiering.

Forskningsrådets nye rutiner med karanteneordning og løpende frister i FRIPRO er trukket fram som hemmende for fremdriften i søknadsarbeidet: en blir redd for at søknader ikke holder tilstrekkelig mål, og mangel på frister gjør at en trekker ut arbeidet med søknadene.

«Administrativ drift og prosjektledelse er utfordrende oppgaver. Det er ikke alle institutter som har administrative funksjoner som kan yte hjelp. Enkle ting kan være utslagsgivende for suksess i prosjektene.»

Nathalie Reuter

Søknadskultur og støtte

Arbeid med utvikling av prosjektforslag og deltakelse i konkurransearenaer er generelt sett på som en naturlig og forventet del av det kollegiale forskningsarbeidet. I hvilken grad selve søknadsarbeidet er et kollektivt eller individuelt ansvar, varierer likevel mellom fagmiljø og søknadstyper.

Sentersøknader er avhengig av at det arbeides i større grupper. Kvaliteten på søknaden vil i slike tilfeller gjerne avspeile om de kollektive forutsetningene for å realisere prosjektideen er til stede.

FRIPRO-søknader og ERC-søknader blir ofte drevet frem på mer individuell basis. Ved ERC- og andre EU-søknader er det vanlig å få bistand, og forskningsrådgivere blir trukket fram som sentrale ressurser av flere. Erfaring med å kjøpe tjenester varierer. Hjelp med språk, sjargong og særlige krav i søknadene

«Erfaring peker på behov for en tydelig arbeidsfordeling, som ikke krever at alle faglig ansatte er med i alle prosesser. En kan sammenligne organiseringen med et fotballag, der man er tydelig på hvem som er midtbanespiller, keeper og angriper.»

Viggo Krüger

(eksempelvis beskrivelser av impact/virkninger) er eksempler på områder hvor forskningsrådgivere eller andre kan bidra. Noen fakultet arrangerer søknadsseminar der søkere utvikler prosjektforslag sammen, noe som gjør oppgaven mer kollektiv og gjerne oppfattes som mer attraktiv.

Forskningsstøtten oppfattes jevnt over som god. På fakultetene med størst omfang av ekstern finansiering gir forskerne imidlertid uttrykk for at det er behov for forskningsrådgivere på alle institutter for å ivareta tilstrekkelig fagnær støtte.

På flere fakultet er det praksis at nye finansierte prosjekter arrangerer oppstartmøter med alle interessenter. Det blir ansett som viktig med god støtte fra økonomi- og HR-gjennom hele driftsfasen av et prosjekt.

Læring av avslag

Forskerne er samstemte i at avslag er en naturlig del av arbeidet for ekstern finansiering og at det er viktig å lære av avslagene. Det å ha en kultur for å arbeide med avslag, lære av tilbakemeldinger og ikke miste motivasjonen til å videreutvikle prosjektidéen, blir fremhevet som sentralt for å lykkes.

Ved avslag går enkelte forskergrupper gjennom evalueringene for å justere og forbedre videre arbeid med prosjektforslag. Åpenhet om avslag og en felles mentalitet om at det er en del av spillet, bidrar til å redusere følelsen av personlig nederlag. Det er også viktig å ha støtte fra kolleger og ledere, som kan oppmuntre til å prøve igjen og bidra til å utvikle nye ideer. Håndtering av avslag er en viktig del av kulturbygging og utvikling for kvalitet, og det er viktig å skape en kultur for å utvikle nye ideer selv om man får tilslag ved første eller andre forsøk.

Egen deltakelse i vurderingspanel er trukket fram som en særlig verdifull erfaring, da det gir førstehånds innsikt i hvordan søknader blir behandlet og hva evaluatorene reagerer på. Erfaringer med dette blir i noen fagmiljø delt i søkerseminarer.

Frikjøp og belønningstiltak

Frikjøp benyttes som virkemiddel ved de fleste fakultet, og ved mange institutt, men i svært varierende grad, og med ulike kriterier. Det er ingen felles regler rundt frikjøp på universitetsnivå, og mange institutter unngår frikjøp helt eller delvis, ut over forskningsterminer, se variasjonene omtalt i del 1 på s. 13. Andre steder er regler om frikjøp standardisert slik at det er etablert faste satser for frikjøp av undervisningstimer for ulike søknadstyper.

Ikke alle forskere er interessert i fullt frikjøp, selv om instituttene tilbyr det. Det ble kommentert at en heller ville hatt frikjøp fra administrative oppgaver enn fra undervisning, dersom dette var mulig.

«Mulighetene til å forske på høyt nivå handler ved dette instituttet ofte mer om tid enn om penger.[...] Det er akkurat nok ressurser til at undervisningen går rundt. Ideelt skulle instituttet hatt en «bufferpost» slik at det kunne gitt frikjøp på et par måneder til eksempelvis ERC-søkere.»

Steinar Bøyum

Rekrutteringsstillinger kan også benyttes som belønningstiltak og være knyttet til frikjøp. Et fakultet gir eksempelvis frikjøp bare til finansierte prosjekt der rekrutteringsstillinger inngår. Noen steder gir fakultetene basisfinansierte rekrutteringsstillinger til finansierte prosjekt. Andre steder er det instituttene som allokere rekrutteringsstillinger som belønningstiltak. På grunn av at det totale

støttebeløpet i FRIPRO og tematiske forskerprosjekt-utlysninger har stått stille de siste seks årene, er verdien av finansieringen redusert. Det er eksempler på at slike ordninger er faset ut for forskerprosjekt.

Til ERC gir flere miljø undervisningsfri i søknadsfasen, eksempelvis semesteret før fristen, eller godskrives søknadsarbeidet som undervisningstimer i fakultetets regnskap. Flere fakultet har også ordninger for fast ansettelse knyttet til ERC-finansiering. Et annet belønningstiltak som benyttes er muligheten for å etablere et eget undervisningsemne/forskningsseminar på masternivå knyttet til prosjektets tema.

Variable søknadsmuligheter

Det blir pekt på at det innen enkelte fagfelt sjelden er utlysninger som treffer fagfeltet. Mulighetene for å søke om ekstern finansiering vil da knytte seg til grunnforskningsprogrammer som FRIPRO og ERC der det er vanskelig å nå frem. Det er en kjensgjerning at mulighetene til å oppnå eksterne forskningsmidler til enhver tid vil variere med fagområde og at noen fagmiljøer har færre søkemuligheter enn andre. Samtidig er det erfaringer i organisasjonen med at det er mulig å påvirke hvilken forskning som etterspørres gjennom innspill i høringsprosesser til porteføljeplaner og utlysninger. Det kan være tidkrevende å få forklart hvorfor og hvordan kunnskapsutviklingen innenfor et bestemt fagfelt faktisk kan være av betydning for å forstå fenomener og utviklingstrekk som eksterne forskningsmidler kanaliseres mot å løse. For breddeuniversitetene er det likevel en viktig oppgave å arbeide nettopp for dette.

“Forskningsrådgivere ved fakultetet har arbeidet langsiktig med NFR og andre finansiører. I dag blir rettsvitenskapelig kompetanse i større grad enn før etterspurt i utlysningstekstene. Vi har også lykket med å få rettsvitere inn i porteføljestyrene.»

Ragna Aarli

Del 3: Søknadsarbeid ved UiB og andre institusjoner

Hvordan tilrettelegger institusjoner, fakultet og institutter for prosjektutvikling og gjennomslag i utlysninger? I det følgende vil vi vise eksempler på organisering og virkemiddel internt på UiB, og også illustrere hvordan arbeid med ekstern finansiering gjøres på ulike nivå ved de mest forskningsintensive breddeuniversitetene i Norge, samt ved universitetene i Göteborg og Aarhus. Göteborg og Aarhus ble valgt som eksempler på gode nordiske breddeuniversiteter fordi de på mange måter er i en lik situasjon som UiB, ved at de er lokalisert i landets nest største by og konkurrerer med større universiteter nasjonalt.

Støtte til søknadsarbeid ved UiB

Ved UiB er støtten til eksterntfinansiert virksomhet organisert på flere nivå. Forsknings- og innovasjonsavdelingen (FIA) og andre avdelinger i fellesadministrasjonen gir søknadsstøtte til forskere som søker midler fra EUs programmer og Forskningsrådets senterordninger¹⁴ samt forskningsinfrastruktur. Støtte til andre virkemidler følges som hovedregel opp fra fakultet og institutt. Ikke alle grunnenhetene har egne forskningsrådgivere. FIA bistår fakultetene etter behov og kapasitet. Prosjektøkonomer bidrar med budsjettering i søknadene, og gir bistand til prosjektledere i driftsfasen. Ved noen fakultet er prosjektøkonomene tilsatt på fakultetsnivå, mens ved andre er de ved instituttene. Administrasjonssjefer, kommunikasjons- og HR-medarbeidere har også roller inn i søknad og drift av prosjekter. Det sentrale BOA-teamet¹⁵ tilbyr kurs og kompetanseheving til fagnært støtteapparat og forskere. Ved store, institusjonelle søknadsprosesser sørger BOA-teamet for at fagnært personell er oppdatert på alle aspekter av utlysningene, slik at de kan rådgi og støtte forskerne i søknadene. UiB er det eneste universitetet nasjonalt som har opprettet et sentralt BOA-team med medlemmer fra alle de sentraladministrative avdelingene.

Grunnenhetenes rolle

Organisering av forskningsarbeidet

Organiseringen av forskningsarbeidet varierer mellom fakulteter og mellom institutter på de ulike fakultetene. De fleste fakultetene og mange institutter er organisert i forskergrupper og eventuelt videre i laboratorier og undergrupper. I tillegg til å organisere den faglige virksomheten kan forskergruppene ha en viktig sosial funksjon, spesielt for stipendiater og postdoktorer. Forskergruppene fungerer imidlertid ulikt, og forskning og arbeid med prosjektutvikling og søknader krever ofte individuelle drivere.

Mange institutter har jobbet systematisk med å øke deltakelsen i konkurransearenaer for ekstern finansiering. Dette inkluderer å utarbeide oversikter over mulige søkere og å motivere yngre forskere og internasjonalt rekrutterte til å delta i søknadsprosesser. Tre eksempler på dette er Institutt for

¹⁴ Sentre for fremragende forskning (SFF), Sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI), Sentre for kunstig intelligens (KI).

¹⁵ BOA-teamet er en forskningsadministrativ matrise med medlemmer fra FIA, Økonomiavdelingen, HR-avdelingen, Kommunikasjonsavdelingen, Universitetsbiblioteket, IT-avdelingen, Studieavdelingen og Eiendomsavdelingen. Temaet koordineres av BOA-teamleder fra FIA.

global helse og samfunnsmedisin (IGS), Geofysisk institutt og Institutt for filosofi og førstesemesterstudier. Det redegjøres nærmere for de gode praksisene som er utviklet ved disse instituttene nedenfor.

God praksis 1: Institutt for global helse og samfunnsmedisin (IGS)

Institutt for global helse og samfunnsmedisin (IGS) har høy grad av eksterntfinansiering, noe som gir mulighet for gjennomføring av et stort antall forskningsprosjekter på høyt nivå. Det er krevende å drifte en stor og kompleks prosjektportefølje. Instituttet legger derfor vekt på at alle prosjekter, i den grad det er mulig, skal gi bidrag i form av frikjøp for å opprettholde nødvendig administrativ kapasitet. Om lag 20% av forskerne bidrar til 80% av de eksterne inntektene, og det arbeides strategisk med å øke søknadsvolumet og mobilisere i bredden av fagmiljøene. Instituttet har utviklet en struktur der forskningsrådgiver i samråd med instituttleder kartlegger relevante utlysninger og aktivt oppsøker forskere som har en profil som treffer utlysningen. Instituttet har valgt denne proaktive tilnærmingen i stedet for å sende informasjon om alle typer utlysninger bredt ut til forskerne. Ingen prosjektsøknader blir sendt uten at risiko- og økonomiske parametere i prosjektet er kartlagt i en sjekkliste sammen med prosjektøkonom, og gjennomgått og godkjent av instituttleder. Instituttet legger vekt på å ha god administrativ kapasitet til å støtte opp i eksterntfinansierte prosjekter. Individuell søknadsrådgivning bidrar til høyere kvalitet på søknadene. Instituttet arrangerer søknadsskriveseminar for tidlig karriere forskere. Prosjektøkonomene er i hovedsak finansiert av eksterntfinansierte midler. Siden stillingene er faste, er instituttet avhengig av at volumet på BOA opprettholdes for å kunne videreføre stillingene.

God praksis 2: Geofysisk institutt

Et annet eksempel på et fagmiljø som over lengre tid har bygget opp en sterk og strategisk søknadskultur er Geofysisk institutt. Instituttleder og forskningsrådgiver legger ved dette instituttet langsiktige og strategiske planer to til fire år fram i tid om hvilke program og utlysninger som er relevante for forskerne å søke på, og de bidrar med høringsinnspill til nye arbeidsprogram og utlysninger for å påvirke tematikker i utlysninger. Forskningsrådgiver og erfarne forskere følger opp kandidatene med søknadsstøtte, utvikling av prosjektidé og kvalitetskontroll, og tilbyr regelmessige «proposal writing training¹⁶.»

God praksis 3: Institutt for filosofi og førstesemesterstudier

Instituttet har de siste årene jobbet systematisk med å øke deltakelse i konkurransearenaer for eksternt finansiering. Instituttet utarbeider oversikter over hvem som kan være aktuelle for søknader i et treårsperspektiv. Yngre forskere, og internasjonalt rekrutterte, er særlig aktive i søknadsprosesser, mens det kan være mer utfordrende å få de mest meritterte forskerne til å sette av tid til eksterntfinansierte søknader.

¹⁶ [Bjerknes proposal writing... | Bjerknes Centre for Climate Research](#)

Store variasjoner

Det er også andre institutt ved UiB som arbeider langsiktig og strategisk med mobilisering av forskere til eksternfinansiering slik som de tre nevnte instituttene ovenfor. Det er også mange som, av ulike grunner, har mindre erfaring med eksterne prosjekter eller har en mindre strategisk tilnærming til spørsmålet om hvordan eksterne forskningsmidler kan benyttes til å øke forskningskapasitet på lenger sikt.

Noen fakulteter og institutter er særlig undervisningstunge slik at deltakelsen på konkurransearenaer for eksterne forskningsmidler er liten. Dette gjør det mindre naturlig å diskutere prosjektfinansiering på fellessamlinger og lignende arenaer. Det blir påpekt at undervisningen og studieprogrammene jevnlig blir diskutert, mens forskning og forskningsresultater gjerne i mindre grad er tema på felles møteplasser.

Atter andre fagmiljøer har en så stor andel av driftsbudsjettet finansiert av BOA-midler at oppmerksomheten om prosjektfinansieringen for å kunne opprettholde og videreføre ansettelsesforhold er stort. Den langsiktige planleggingen kan i slike tilfeller by på særlige utfordringer. Det kan da være behov for en sterkere porteføljestyling av den eksternt finansierte virksomheten, og for å gjøre instituttene i stand til dette.

Variasjonene manifesterer seg også innad i fagmiljøene. Basert på ønske om å styrke den eksternt finansierte virksomheten, er det satt i gang et arbeid ved Institutt for geovitenskap. I likhet med Institutt for global helse og samfunnsmedisin (IGS) omtalt ovenfor, opplever Institutt for geovitenskap at det er en mindre andel ansatte som står for en stor prosentandel av de eksterne inntektene. Instituttet har mål om at søknadsaktiviteten skal øke i bredden blant forskerne. Arbeidet inngår som en del av oppfølging av FRAM-arbeidet ved UiB. Omlag 20 forskere fra bredden av instituttet er intervjuet om personlige erfaringer med eksternfinansiert forskning. De foreløpige resultatene identifiserer blant annet at ulike kulturelle faktorer fremmer og hemmer søknadsaktivitet. Prosjektet avsluttes etter at STYRK UiB-rapporten er ferdigstilt.

Søknadsarbeid ved andre norske universitet

UiBs forskere konkurrerer på søknadsarenaer som har fått deltakere fra en rekke nye universiteter. Som vist i del 1 plasserer UiB seg mellom UiO og NTNU når det gjelder total aktivitet mot NFR i perioden 2021-2023, men har lavere deltakelse og uttelling fra EUs rammeprogram i samme periode. Samtidig skiller UiB og UiO seg spesielt ut i det nasjonale UH-landskapet med en større vekt på grunnforskning, og mindre vekt på anvendt forskning og utvikling. I vurderingen av hvilke tiltak som kan være tjenlige for å styrke arbeidet med eksternfinansiert forskning, har det vært nærliggende å henvende seg til UiO og NTNU. Prosjektet har gjennomført samtaler med den sentrale forskningsadministrative ledelsen ved Universitetet i Oslo (UiO) og ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU). Det er også gjennomført intervjuer med flere enheter som er kjent for god praksis for arbeid med eksternfinansiert forskning ved disse institusjonene. Nedenfor redegjør vi for hvordan disse enhetene har organisert seg med støtteordninger for forskere som vil søke eksterne prosjekter og arbeidet strategisk for å oppnå en styrket posisjon på søknadsarenaen.

Universitetet i Oslo

UiO har bygget opp en modell der den fagnære søknadsstøtten er lagt til fakultetene og instituttene, mens den sentrale Forsknings- og innovasjonsadministrasjonen (FIADM) har et overordnet ansvar for sentrale forskningsadministrative tjenester. Den forskningsadministrative støtten er organisert i nettverket FANE-UiO. Den består av forskningskontaktene ved fakultetene, sentrene og museene, og koordineres av FIADM. Alle fakultetene har også lokale forskningsadministrative nettverk. Disse fungerer som samarbeidsnettverk for alle som har oppgaver knyttet til forskningsadministrasjon ved fakultetene.

UiO er medlem av The Guild, som består av 22 forskningsintensive medlemsinstitusjoner fra 16 ulike land <https://www.the-guild.eu/>. UiO har satt i gang en pilot som skal undersøke hvordan de på en mer systematisk måte kan skaffe seg oversikter over relevante og søkbare virkemidler utenfor Europa, og tester nå bl.a. ut søkemotoren «Research Connect». NTNU har hatt en lisens på dette i flere år. Flere av medlemsinstitusjonene i The Guild har medlemskap i Research Connect på fakultetsnivå. [Access Specialist Research Funding For Research Organisations \(myresearchconnect.com\)](https://myresearchconnect.com). NTNU har hatt en lisens på dette i flere år. Flere av medlemsinstitusjonene i The Guild har medlemskap i Research Connect på fakultetsnivå.

Flere av fagmiljøene ved UiO har over tid bygget opp en sterk kultur for excellence, mens det fortsatt er potensiale innenfor de utfordringsdrevne virkemidler i Horizon Europe. UiO gjennomfører årlige, bilaterale møter med fakultetene om forskningsvirksomheten ved enhetene. I likhet med UiB legger UiO stor vekt på forskning i utviklingsavtalen med KD. UiO har videreført dette formatet til fakultetsnivå slik at fakultetene utarbeider egne utviklingsavtaler med universitetsledelsen. Disse avtalene tar hensyn til fakultetenes egne premisser, men fakultetene bes også om å ta hensyn til universitetets strategi og utviklingsavtale med KD. Avtalene danner grunnlag for ledelsesdialogen med fakultetene.

HF- og SV-fakultetene ved UiO kan vise til sterke resultat innen sine fagfelt, særlig innen excellence-pilaren i EU-finansiert forskning. Fakultetene har egne forskningsseksjoner. Den faglige ledelsen ved alle instituttene har egne forskningsledere. Arbeidsgruppen har derfor kartlagt arbeidet med forskningsfinansiering ved disse to fakultetene nærmere.

Ved HF-fakultetet har alle instituttene en eller flere forskningsrådgivere, som arbeider sammen med forskningslederne om å mobilisere søkere til eksternfinansiering. Forskningsrådgiverne bistår søkerne i søknadsprosesser. Rundt 2016 ble det tilsatt en EU-rådgiver på fakultetet. Stillingen ligger fortsatt på fakultetet. Det ble samtidig utviklet et karriereløpsprogram for unge, lovende forskere. Programmet trekkes fram som en vesentlig faktor i oppbygningen av en kultur for å arbeide for eksternfinansiering. Programmet er avviklet nå. Forskningsrådgiverne på instituttene bistår både i pre- og post-awardfasen av prosjekter. Noen er ansatt direkte på prosjektene. Fakultetet opplever selv å være på et annet nivå nå enn for ca 10 år tilbake, og fremhever at det målrettede arbeidet med å identifisere og mobilisere kandidater til ulike prosjekter går naturlig av seg selv. Alle instituttene har forskningsledere, som har ansvaret for den strategiske mobiliseringen av søkere. Forskningsrådgiverne bistår sammen med forskningslederne i dette arbeidet. Nærhet til forskerne oppgis som et suksesskriterium i dette arbeidet.

Fakultetet oppgir at det i større grad rekrutterer internasjonalt sammenlignet med få år tilbake. Dette har bidratt til høyere kompetanse på fakultetet, som i neste ledd utvikler sterke forskningsmiljø som tiltrekker seg gode kandidater.

Fakultetet har over tid gjort det godt på FRIPRO, og FRIPRO har blitt sett på som selve grunnfjellet i den eksternfinansierte virksomheten. Unge forskertalenter under FRIPRO utgjør halvparten av tilslagene ved fakultetet. Fakultetet har også hatt god uttelling på Marie Skłodowska-Curie Actions - Postdoctoral Fellowships (MSCA-PF). Flere unge talenter springer ut fra MSCA-PF. Fakultetet opplever ikke at tilskuddsordningen fra EU er til hinder for å søke MSCA. HF har jobbet langsiktig med dette virkemiddelet og sett på det som en god rekrutteringsbase til både unge forskertalenter og ERC. Etter at Forskningsrådet innførte løpende søknadsfrister til FRIPRO, har HF sett en nedgang i søknadstall. Dette monitoreres fortløpende. Fakultetet mener det er for tidlig å trekke bastante konklusjoner, men flere av instituttene ved HF har innført interne søknadsfrister.

Prosjektøkonomene er plassert på fakultetsnivå, og drifter hvert sitt institutt. Disse bistår i driftsfasen av prosjektene. Per i dag er det ikke noen deling eller samordning av fakultetsøkonomer på tvers av instituttene.

HF har innført noen insentivordninger knyttet til ERC. For hvert oppnådd ERC blir det allokert en stipendiat.

SV-fakultetet ved UiO har over tid oppnådd høy suksess på ERC. Fakultetet rekrutterte rundt 2016 en EU-rådgiver for å mobilisere og intensivere søknadsvolumet til ERC. Dette var en ny stilling og fakultetet peker selv på at dette har vært et suksesskriterium for å bygge en kultur for ERC. ERC-prosjektledere brukes som gode ambassadører internt. Avslag følges opp med lokal ledelse og oppfølging fra lokale forskningsrådgivere.

Som ved HF-fakultetet har hvert institutt en eller flere forskningsrådgivere. Sammen med en særlig utpekt nestleder for forskning ved hvert institutt mobiliserer de søkere til utlysninger og støtter i prosjektsøknader. Støtte i driftsfasen gis lokalt fra instituttene. Forskningsrådgivere på instituttnivå og fakultetsnivå samarbeider om søknadsstøtte ut fra behov.

Søknadstallene til FRIPRO er redusert etter Forskningsrådets omlegging til løpende frister, og fakultetet teller for tiden flere søkere til ERC enn til FRIPRO. Tallene monitoreres jevnlig, og fakultetet følger med på utviklingen. Fakultetet ser på ulike ordninger for hvordan man kan følge prosjekter i driftsfasen. Et opplegg som er under vurdering, er blant annet å samle ERC-prosjektledere i et eget forum der man kan dele erfaringer på tvers. Fakultetet har øremerket en lokal pott til såkornsmidler.

Søknader til MSCA-PF har ligget på ca 10-15 pr år. Interessen har blitt mindre i år etter ny UH-lov som blant annet medfører at man må ansatte stipendmottakere i forskerstillinger heller enn i postdoktorstillinger.

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Ved **NTNU** er den forskningsadministrative støtten samlet i den sentrale avdelingen for forskning, innovasjon og eksterne relasjoner (FIE). FIE koordinerer og utvikler støttetjenester for forskning og innovasjon for ansatte og studenter, f.eks. Horizon Europe. Det utformes sentrale prosesser rundt store initiativ som SFF, SFI mm, men hovedstøtten i søknadsprosesser gis lokalt. Et eksempel er støtte til ERC-søkere som gis fra fakultetene. Mobilisering av fagmiljøene er et uttalt lederansvar, og alle institutter har en nestleder for forskning. Det gjennomføres årlige dialogmøter om forskning med fakultetene, med utgangspunkt i årlige kvalitetsmeldinger for forskning. Universitetet har også innført stormøte om forskning, med alle nestledere med ansvar for forskning på instituttene. Alle fakultet skal lage strategiske planer for ERC-søknader på kort og lang sikt, og skal oppdateres årlig.

NTNU har utviklet en internasjonal utviklingsplan for 2022-2025, og et av utviklingsmålene er å øke utnyttelsen av EUs virkemidler for forskning, innovasjon og utdanning. NTNU har som mål å doble sin portefølje av ERC sammenlignet med forrige rammeprogram. Videre har det mål om å være blant de 20 universitetene i Horisont Europa, og *det* universitetet i Norge som gjør det best i tildeling fra prosjekter i Pilar II (globale utfordringer og konkurransedyktig næringsliv).

Prosjektene støttes lokalt i driftsfasen. Arbeidsgruppen har kartlagt arbeidet med forskningsfinansiering ved to utvalgte fagmiljøer ved NTNU nærmere. Begge er nevnt av NTNU sentralt som eksempler på fagmiljø som har oppnådd gode resultater fra EUs programmer.

Ved NTNU har **Institutt for energi- og prosessteknikk** ved Fakultetet for ingeniørvitenskap, oppnådd flere store EU-koordinatorprosjekter. Instituttet er et av NTNUs største og teller over 300 ansatte. Instituttet har over tid arbeidet for en kulturendring på søknadsaktivitet, og instituttledelsen har aktivt oppmuntret sine forskere til å søke koordinatorprosjekt i stedet for å inngå som partner. Ledergruppen ved instituttet, som består av instituttleder, nestleder for forskning og fagledere for forskning inntar en samlet og koordinert mobilisering av nye søkere, og oppfordrer forskere til å søke. Fokuset er at dette skal man få til sammen uten bekymring for det merarbeidet som et koordinatorprosjekt vil gi. Det å lede et prosjekt skal være en naturlig del av forskningsaktiviteten. Når man får et nytt tilslag, deles de gode eksemplene, og det gir motivasjon for andre.

Ved nye prosjekttilslag gjennomføres det kick-off-møter, som oftest koordinert av en forskningsrådgiver. Det er en bevisst strategi at det skal bygges administrativ støtte rundt prosjektlederen, og det skal være et samlet administrativt team knyttet til prosjektleder. Teamet består av fagnære funksjoner som økonomi, HR, kommunikasjon, forskningsrådgivere mm, som har bygget opp høy kompetanse over tid. Prosjektene sees på som et felleseie, der alle funksjonene er essensielle for god prosjektoppfølgning. Teamet eier de gode historiene og suksessene sammen. Instituttleder prøver selv å delta på kick-off-møtene. Det å ha et samlet teamet sees på som en viktig faktor for at prosjektet skal lykkes. Det samme gjør teamets nærhet til prosjektleder. Hele det administrative temaet skal kjenne til eventuelle forsinkelser i prosjektet, og sammen løse utfordringene for å sikre god og helhetlig drift.

Økonomifunksjonene var tidligere samlet sentralt, men er flyttet til fakultetsnivå. Dette ble naturlig på grunn av stort volum i EU-prosjekter og behovet for nærhet til prosjektlederen. Økonomer på nivå 1 er oppfordret til å hospitere på instituttet. Nærhet til forskeren anses som en viktig suksessfaktor.

Faggruppeledere har en stor rolle i mobilisering. Det er til sammen fire faggrupper som jobber strukturert og målrettet innenfor rammen av faglig frihet. Noen institutt ved NTNU har formalisert et nivå 4, men dette er ikke gjennomført på Institutt for energi- og prosessteknikk. Her er det en samlet ledergruppe som arbeider tett.

I tillegg til stor uttelling på EU-prosjekter, er også FRIPRO et sentralt virkemiddel for flere fagmiljø ved instituttet. Instituttet orienterer seg mot hele viften av virkemidler, nasjonalt og internasjonalt. Nestleder for forskning og faglederne har selv lang og tung prosjekterfaring og driver målrettet mobilisering mot ulike virkemidler. Unge forskere dras aktivt med.

Instituttet rekrutterer i stor grad internasjonalt og disse forskerne er vant til å søke EU og ser på det som en naturlig del av forskningsarbeidet. Instituttet har samarbeid med SINTEF i flere prosjekter, og har bevisst arbeidet med å ta koordinatorrollen i flere prosjekt.

Ved **Fakultetet for arkitektur og design (NTNU)**, har gruppen «*Smart Sustainable Cities*» vunnet flere store, prestisjefylte EU-prosjekter. <https://www.ntnu.edu/smartcities>

Denne gruppen ble i sin tid utpekt som et satsningsområde under «gullkortordningen» og ble tildelt midler fra NTNU sentralt. Forutsetningen var blant annet at gruppen måtte fremvise at det var flere relevante tema i H2020 som gruppen kunne søke midler fra. Gruppen fikk tildelt midler til å ansette en prosjektleder som jobbet med søknadsutvikling. Gruppen er liten kjernegruppe der leder for gruppen har vært synlig på den europeiske arena, med betydningsfylle EU-verv. Synlighet og omdømme i Brussel trekkes fram som fortrinn for å lykkes i EU.

Det første, store prosjekttilslaget som gruppen fikk var under Smart Cities Lighthouse-utlysningen. Gruppen fikk tilslag på et prosjekt med 35 partnere etter å ha søkt midler tre ganger. Etter dette begynte ballen å rulle og gruppen har fått tilslag på store EU-prosjekter i samarbeid med både Stavanger og Ålesund kommune. I 2024 ble gruppen partner i et nytt European Bauhaus initiativ.¹⁷

Gruppen har fått midler fra The Onsager Fellowship Programme ved NTNU. Dette programmet er utviklet for å rekruttere unge, internasjonale anerkjente forskere i tenure track stillinger for å styrke NTNUs fagmiljøer.¹⁸ En fellow fra dette programmet søker nå ERC.

Nordisk utsyn

Universitetet med andre rammebetingelser

Både Sverige og Danmark har sterke systemer for offentlig forskningsfinansiering som likner på det norske systemet. Eksterne finansieringskilder utgjør likevel en betydelig større andel av finansieringsgrunnlaget for forskningsvirksomheten i disse landene enn i Norge. Samtidig har Sverige og Danmark flere tilgjengelige private kilder til å finansiere forskning, i form av fonds og stiftelser. Rammebetingelsene for universitetene i Skandinavia er dermed ikke direkte sammenliknbare. Samtidig er de kulturelle og politiske likhetene i UH-sektoren større innenfor Skandinavia enn utenfor.

Prosjektet har kontaktet Aarhus Universitet i Danmark og Gøteborgs universitet i Sverige for å undersøke hvordan disse institusjonene organiserer sin eksternfinansierte forskning. Begge disse institusjonene er forskningsintensive breddeuniversiteter som ble etablert i samme periode som UiB (første halvdel av 1900-tallet), og var i likhet med UiB nasjonale satsinger for å bygge kapasitet ut over de «tradisjonelle» universitetene (Uppsala, Lund og København og Oslo).

Aarhus Universitet

Aarhus Universitet er et sterkt forskningsuniversitet, med høy rangering og internasjonal anseelse innen en rekke fagfelt. Universitetet har over 8000 ansatte og 32 000 studenter. Det danske forskningssystemet skiller seg fra det norske ved å gi lavere grunnbevilgning, men Danmark har på den annen side store private og offentlige forskningsfond. Universitetet har siden 2007 oppnådd 93 ERC-tildelinger, og er høsten 2024 registrert med finansiering til 270 prosjekt innenfor dagens

¹⁷ <https://nyheter.ntnu.no/en/ntnu-becomes-partner-to-the-new-european-bauhaus-initiative>.

¹⁸ <https://www.ntnu.edu/onsager-fellowship/>

rammeprogram i EU, Horisont Europa¹⁹. Av dette kommer 42 prosent av midlene innenfor pilaren for fremragende forskning, 55 prosent fra utfordringsdrevne samarbeidsprosjekt og 3 prosent fra øvrige programmer.

Aarhus oppgir at de nasjonale forskningsfondene har hatt størst finansiell vekt, og Novo Nordisk-fondet er trukket fram som en viktig kilde. EU-finansiert virksomhet utgjør 14 prosent av BOA-virksomheten, og den strategiske betydningen av å få EU-finansiering trekkes fram som vesentlig. Verdien av å inngå og lede konsortier og nettverk i internasjonale forskningssatsinger framheves i denne sammenheng som stor.

Universitetets grunnbevilgning er lav etter norsk målestokk. Dette forklarer blant annet at forskernes motivasjon for deltakelse i konkurransearenaer er sterk. Ekstern prosjektfinansiering er et viktig kriterium i ansettelse i professorat. Det forventes at medarbeidere på dette nivået skal ha kompetanse og erfaring med suksess i søknadsprosesser, noe som er ansett for en forutsetning for å kunne drive egen forskning.

Universitetet har fire fakultet: Arts, Science and technology, Business and social Science og Health. Det er store forskjeller innad på universitetet i deltakelse i EUs rammeprogram. Særlig teknologimiljøene gjør det sterkt, men også humaniora og samfunnsvitenskap har godt gjennomslag, særlig i pillaren for globale samfunnsutfordringer. Helsefakultetet har mindre aktivitet, men dette kan være knyttet til lav terskel for finansiering fra andre kilder (bl.a. Novo Nordisk-fondet).

Mobilisering til deltakelse i rammeprogrammet skjer i hovedsak på lavere organisasjonsnivå. Det er ikke formulert en egen strategi som fakultetene blir målt særskilt på. Det er heller ikke en egen strategi for gjennomslag i ERC, og det er ikke universitetsledelsen som prioriterer dette. Det pekes på at forskernes egenmotivasjon for deltakelse er sterk, og at det ikke anses som nødvendig med særskilte insitament. Den sentrale forskningsstøtten har primært fokus på rådgiving for komplekse virkemidler. Det er også forskningsstøtte på instituttnivå, som tar seg av det meste av søknadsstøtten og støtte til drift.

De siste to årene har den sentrale forskningsstøtten arrangert workshops for rundt 25 potensielle søkere. Forutsetningen for å kunne delta er å sende en presentasjon (pitch). Enheten tilbyr øvelsesintervju, og oppfordrer fakultetene til å foreta fagfelle vurderinger av søknader. Målet er å løfte flere opp på b- og a-nivå i karaktervurderingene fra ERC-evaluatorene. I tillegg analyserer enheten avslag for å identifisere forbedringspotensial.

Den sentrale forskningsstøtten tilbyr også felles tiltak rettet mot søkere til pilaren globale samfunnsutfordringer. Det er forsøkt med felles kursprogram for søkere, i form av webinar. Opplegget ble ikke vurdert som tilfredsstillende, og er utfaset. Lærdommen har vært at en må tilby individuell oppfølging av konkrete søknader, men det gjennomføres også mer fagnære opplegg på instituttene.

Universitetet mottar utkast til nye arbeidsprogram fra Uddannelses- og Forskningsministeriet på et tidlig stadium. Dette sendes til forskningsmiljøene. Det gjør at forskningsmiljøene tidlig kan planlegge deltakelse i utlysninger. Det gir også forskningsmiljøene mulighet til å gi innspill for å påvirke arbeidsprogrammene. Universitetet har et eget kontor i Brussel, som blant annet bistår i å tolke relevante tematikker (topics) i arbeidsprogrammene.

¹⁹ Signerte kontrakter publisert i EUs Horizon dashboard oktober 2024

Gøteborgs universitet

Gøteborg har rundt 53 000 studenter og 6 700 ansatte. Universitetet er organisert i syv fakultet, som spenner fra samfunnsvitenskap, utdanningsvitenskap, humanistisk, naturvitenskap og helse til kunst og handelshøyskole. Det svenske Vetenskapsrådet finansierer 35-40% av den eksternfinansierte virksomheten, og andre svenske aktører bidrar med like mye. Det er med andre ord et større marked av eksterne finansieringskilder enn i Norge. Det har vært en vekst i EU-inntekter, og Gøteborg opplever at flere fakultetene enn tidligere søker midler fra EU. Samtidig pågår det fortsatt en jobb med å mobilisere flere fagmiljø til å orientere som mot mulighetene til å søke finansiering fra EU. Særlig er det et stort potensial for økt deltakelse fra Det medisinske fakultet. Siden 2021 har forskere mottatt finansiering fra EU til over 100 prosjekt. I tillegg er det gitt bidrag til over 20 prosjekt fra Knut og Alice Wallenbergs stiftelse, som er en av de største private forskningsfinansierere i Europa. Gøteborg har sitt hovedfokus på de excellente programmene i EU, som ERC og Marie Curie. Siden oppstart av ERC, har Gøteborg mottatt 57 ERC Grants, mot 55 til UiB.

Det sentrale Forsknings- og innovasjonskontoret har forskningsrådgivere som gir støtte til forskere som skal søke eksternfinansiering. Det gis ingen individuell søknadsstøtte fra denne avdelingen, og fakultetene har heller ikke tilsatt egne forskningsrådgivere. I stedet for individuell søknadsstøtte inviterer kontoret søkere til åpne kurs, seminarer i mindre grupper og ulike workshops knyttet til tematikker i utlysninger. Erfaringene med å gå bort fra individuell søknadsstøtte oppgis som gode. Det anses som viktigere at fakultetene selv tar et aktivt ansvar for hvem som søker, og at fagfeller veileder (coacher) hverandre. Det pekes på at det viktigste for å få opp søknadsaktiviteten, er å bygge kultur i fagmiljøene og styrke forskningsmiljøene rundt prosjektene. Det er utviklet et program for fremtidens forskningsledere, REAL.²⁰ Programmet strekker seg over et år, og fakultetene nominerer kandidater til programmet. Eksternfinansiering er et av temaene i programmet. Programmet tar opp rundt 24 deltakere, og tilbakemeldingene fra deltakerne er gode. Størrelsen på gruppen bidrar til god gruppetilhørighet og intern nettverksbygging.

Fakultetene lager virksomhetsplaner for hvordan de skal følge opp strategien, og de har årlig styringsdialog med rektor.

²⁰ Research Leader Initiative <https://akademiliv.se/2023/04/91268/index.html>

Del 4: Tiltak og anbefalinger

Arbeidet for styrket forskningsfinansiering

Universitetsledelsen har i mandatet for oppdraget bedt om råd om tiltak for å nå UiBs strategiske mål om styrket posisjon som internasjonalt forskningsuniversitet. Så langt har rapporten vist at behovet for eksterne forskningsmidler for å kunne drive forskning på høyt nivå varierer mellom fagmiljø. En naturlig følge av dette er at erfaringene med søknadsarbeid er forskjellig i de ulike fagmiljøene. Det er dessuten stor variasjon i behovet for å øke den eksterne porteføljen i ulike fagmiljø. Ved enkelte enheter utgjør eksterne forskningsmidler allerede en stor andel av finansieringsgrunnlaget, så innsatsen dreier seg først og fremst om å opprettholde nivået og bevare kompetanse.

Prosjektet har identifisert fem ulike områder der det er gode muligheter for utvikling på hele UiB og som enheter på alle nivåer bør rette oppmerksomheten mot. Disse områdene er 1) søknadskultur, 2) mobilisering, 3) insentivbruk, 4) administrativ støtte og 5) strategiutvikling. Nedenfor er det forklart hva disse fem ulike utviklingsområdene nærmere består i.

Innenfor de fem ulike områdene er det gitt en rekke eksempler på tiltak som prosjektet har identifisert er i bruk ved UiB eller andre læresteder. Listene over tiltak kan gi inspirasjon til hvordan ulike områder kan utvikles og kan betraktes som en idébank. Tiltak som har vist seg virksomme i ett fagmiljø kan være urealistiske, uaktuelle eller virke utjenlige i et annet fagmiljø. Tjenligheten av de ulike tiltakene må vurderes i lys av den konkrete søknadskulturen og ressursituasjonen i fagmiljøet tiltakene skal virke i.

Til hvert utviklingsområde er det gitt en generell anbefaling som kan legge til rette for å styrke det strategiske arbeidet for eksternfinansiert forskning ved UiB. Overordnet sett har disse anbefalingene knyttet til utviklingsområdene som mål å øke bevisstheten i organisasjonen om den kollektive innsatsen som kreves for å sikre gode rammevilkår for å kunne drive forskning på høyt internasjonalt nivå.

Prosjektet konkluderer med at alle fakulteter og institutter ved UiB bør vurdere hver av de fem anbefalingene opp mot de behov, utfordringer og muligheter enheten har for å kunne utvikle seg videre.

Fem utviklingsområder

1. Utvikle og bevare god søknadskultur

Ambisjon: *Utvikle god kultur for deltakelse og kvalitet i prosjektutvikling*

Behovet for å bygge en «god søknadskultur» har vært et sentralt gjennomgangstema i samtaler med arbeidsgruppen og de mange ulike interessentene som har gitt innspill til prosjektet. Uttrykket «god søknadskultur» sikter i denne sammenhengen til arbeid med utvikling av prosjektforslag og deltakelse i konkurransearenaer som en naturlig og forventet del av det kollegiale forskningsarbeidet. Det kan også sikte til at hvilken søknadskultur som er «god» er diskutabel. Det er kommet frem at forskere og forskergrupper kan ha delte oppfatninger av hva som er gode prosesser for kvalitet for å kunne skape ny vitenskapelig innsikt. Det er også ulike oppfatninger om hvor mange

og hvilke søknadsarenaer man til enhver tid bør være til stede på. Hva som nærmere gjør en søknadskultur «god» vil også kunne variere med fagmiljø og søknadstype. Det gjelder for eksempel i spørsmålet om søknadsprosessen bør være kollektivt eller individuelt drevet. Ett fellestrekk ved de sterke fagmiljøene som prosjektet har vært i kontakt med, er det likevel grunn til å merke seg: En urokkelig vilje og evne til å bruke avslag til læring og inngang til nye søknader.

Det er naturligvis sammenhenger mellom «god søknadskultur» og det å ha god kultur eller godt arbeidsmiljø mer generelt. I del 1 av rapporten er det pekt på innsikter fra UiB FRAM for å understreke betydningen av god kultur. En spørreundersøkelse blant ansatte gjennomført i forbindelse med UiB FRAM viste en sterk, målbar sammenheng mellom ambisjoner, intern kultur og gjennomslag i ekstern finansiering på instituttnivå. Kulturdimensjonen var i spørreundersøkelsen sammensatt av mål for samarbeid, møteplasser, delingskultur, tverrfaglighet, mangfold og gode faglige diskusjoner. Faglige møteplasser slik som frokost- eller lunsjseminarer som lavterskelarenaer for kollegial samhandling, faglig formidling og debatt, og åpenhet for kritikk har vært trukket frem som en premiss for utvikling av en god arbeidskultur, og premiss for god søknadskultur.

God søknadskultur oppstår sjeldent spontant, men er ofte resultat av systematisk arbeid i organisasjonen. Ledelse har en særlig sentral betydning for å skape god kultur og motivasjon blant ansatte. God ledelse har også betydning for strategiarbeid, fordeling av forskningstid og interne midler, praktisk tilrettelegging, rekruttering mm. God ledelse krever både kompetanse og tilstrekkelig kapasitet. Det varierer fra fakultet til fakultet hvordan ansvaret for oppfølging av forskningsfeltet er organisert. Ved enkelte fakultet har instituttleder faglig ansvar for oppfølging av forskningsfeltet. På mange større institutter er det egne nestledere for forskning. Dette er også vanlig på andre større institusjoner. For at dette skal være nyttig kan det være viktig at rollen har klart definerte funksjoner og ansvarsområder.

Tiltak som er blitt belyst når det gjelder god søknadskultur som utviklingsområde handler om opplæring, møteplasser for faglig aktivitet, kollegialitet og synliggjøring av prosjektarbeid:

- **UiBs lederopplæringstilbud:** På overordnet nivå har UiB instituttlederprogrammet som har forskningsledelse som en av sine programposter. I 2024 ble det også etablert et program for forskningsledelse som skal styrke deltakernes utvikling som gruppeledere, gi inspirasjon til å bygge gode forskningsmiljø og sikre gode rammevilkår for forskning og forskningssamarbeid.
- **UiBs opplæringstilbud til yngre forskere:** UiBs karriereutviklingsprogram Momentum har stort fokus på utvikling av søknadskompetanse. TMF²¹-UiB Karriereprogram er et tilbud for mottakere av stipendet TMF Starting Grant²², og skal bidra til å bygge en god forskerkarriere ved UiB. Fra 2024 har Forsknings- og innovasjonsavdelingen også satt i gang et eget tilbud for søkere til ERC Starting Grant, «ERC Development Programme».
- **Forskergruppeledelse:** Forskergruppene er den viktigste arenaen for internt samarbeid om forskning og utvikling av prosjekter, utenom de enkelte finansierte prosjektene. Organisering og formell status varierer sterkt. Enkelte fakultet har egne lederutviklingsprogram for forskergruppeledere.
- **UiBs brusselkontor** tilrettelegger for nettverksbygging og kontakter i EU. Mange fagmiljø har benyttet kontoret til å samles for utvikling av nye prosjekt og å lære om mulighetene i EUs rammeprogram.

²¹ Trond Mohn forskningsstiftelse

²² <https://www.uib.no/forskning/115550/trond-mohn-stiftelse-tms-stipender>

- **Fagspesifikke program for yngre forskere:** De psykologiske fagmiljøene ved UiO, UiB, NTNU og UiT har etablert et mer fagnært fellesprogram for yngre forskerledere der ekstern finansiering er et sentralt tema. Mange av fakultetene har etablert egne karriereutviklingsprogram for postdoktorer der opplæring knyttet til ekstern finansiering inngår.
- **Seminarer og workshops:** Mange fakultet arrangerer egne seminarer og workshops der forskere som ønsker å søke forskningsmidler, kan samarbeide og får innspill til søknadsutvikling innenfor organiserte rammer.
- **Oppstartsmøter** for nye prosjekter: De fleste fagmiljøer har rutiner for formelle oppstartsmøter for nye prosjekter. Noen fagmiljø har også etablert tradisjoner for å markere oppstart av nye prosjekter i fagmiljøet.
- **Markering av prosjektaktivitet:** Feiring av prosjekresultater benyttes i mange prosjektgrupper til å styrke samhold og samarbeid om prosjektet
- **Gjenbruk av avslag:** De fleste søknader gir avslag. Flere fagmiljø har rutiner for å gjennomgå evalueringer i forskergruppene med siktemål å bruke tilbakemeldinger konstruktivt for å videreutvikle prosjektforslagene, og for å redusere den negative opplevelsen for den enkelte.
- **Obligatorisk idétesting:** Noen institutter rapporterer at de stiller krav om at nye prosjektforslag skal legges fram i et åpent forum for å kunne få støtte.
- **Kollegialitet:** Sterke fagmiljøer for eksternfinansiering er kjennetegnet av at kolleger stiller opp som veiledere, mentorer, fagfeller og utfordrere i testintervjuer.
- **Fokus i medarbeidersamtaler:** Enkelte fakultet og flere institutter har deltakelse i eksternt finansierte prosjekt som fast tema i medarbeidersamtaler.
- **Møteplasser for yngre:** Flere fakultet og fagmiljø har opprettet møteplasser for yngre forskere på tvers av institutter og forskergrupper for å stimulere til prosjektutvikling.
- **Lavterskelarenaer for fagdebatt:** Frokost- og lunsjseminarer for å bygge fellesskap, teste prosjektidéer og oppnå samhandling på tvers.
- **Ledelsesforankring:** Søknader om finansiering kan få konsekvenser for aktivitet og må ha god forankring i ledelsen, som om nødvendig må prioritere mellom prosjektforslag.

Anbefaling 1 Utvikle og bevare god søknadskultur

- Enheter på alle nivåer i organisasjonen anbefales å sette arbeidet med søknadskultur på dagsorden og tilrettelegge for diskusjoner om hva som kjennetegner en søknadskultur som er «god».

2. Økt mobilisering

Ambisjon: Mobilisere flere forskere ved UiB til å søke eksterne midler der det er faglig potensiale for å utvikle forskningsfeltet, og der eksterne midler kan bidra til dette.

De fleste fakultetene har en mindre gruppe av vitenskapelig ansatte med stor avslags- og tilslagserfaring. Ved de fleste fakultetene er det også vitenskapelig ansatte som ikke deltar i konkurranser om ekstern forskningsfinansiering. Det ligger et åpenbart potensial for vekst i å mobilisere en større andel av de vitenskapelig ansatte til å søke enn dem som er aktive søkere i dag.

Strategisk arbeid for å mobilisere nye søkere må innrettes i lys av kunnskap om hva som er drivkreftene for å søke og søknadskulturen i det enkelte fagmiljø. Økt mobilisering handler ikke bare om å oppmuntre søkere som ikke har søkt før til å utvikle og sende inn sin første søknad, for eksempel fordi de har en særlig kompetanse som er etterspurt i utlysninger. Økt mobilisering handler også om å styrke muligheten til gjennomslag for erfarne søkere ved å bistå med å identifisere utlysninger som etterspør den spesialkompetansen som den erfarne søkeren har. Endelig handler økt mobilisering om kontinuerlig oppdatering av kildene til eksterne forskningsmidler, og kartlegging av relevante utlysninger som er tilgjengelige for søkere fra UiB.

I fagmiljøer der forskernes egenmotivasjon for å søke eksterne midler for å etablere prosjektgrupper med yngre forskere er sterk, er det gjerne hevdet at det ikke er nødvendig med spesielle mobiliseringsstrategier. En innarbeidet og god søknadskultur vil i seg selv sikre videreføring av kunnskap om søknadsutvikling og gjenbruk av avslag til nye og bedre søknader til nye medlemmer i fagmiljøet. Utvikling av en god søknadskultur er dermed langt på vei også et svar på hvordan man kan oppnå kontinuitet i arbeidet for styrket forskningsfinansiering.

For å kunne mobilisere til søknadsinnsats må man ha kunnskap om utlysninger som oppfattes som relevante å søke på. Det kan være krevende å holde oversikt over dette. Flere kilder har pekt på at det gir større gevinst å oppsøke aktuelle forskere direkte, i stedet for å basere seg på å sende ut generell informasjon om ulike typer utlysninger i nyhetsbrev o.l. Prosjektet har erfart at fagmiljøer som har god søknadskultur ofte også arbeider strategisk og langsiktig med å identifisere relevante utlysninger og koble disse med aktuelle forskere. Instituttledelsen har i de tilfellene prosjektet er kjent med, hatt en tydelig rolle i det strategiske arbeidet. Det kan også være forskningsrådgivere på institutt- eller fakultetsnivå som bidrar sammen med instituttledelsen i arbeidet.

Omfanget av mulige og relevante finansieringskilder kan være krevende å skaffe seg oversikt over, også for instituttledere og forskningsrådgivere. Ved flere andre læresteder er det tatt strategiske grep på mer overordnet nivå for å bistå fagmiljøene. Som nevnt i del 3 har UiO iverksatt en pilot for å undersøke hvordan de på en mer systematisk måte kan skaffe seg oversikter over relevante og søkbare virkemidler utenfor Europa, og tester nå bl.a. ut databasetjenesten «Research Connect».²³ En tjeneste NTNU har hatt en lisens på i flere år.

Tiltak som er blitt belyst når det gjelder området for økt mobilisering, handler om å øke muligheter for å kunne søke og få tilslag og om å oppfordre til eller stille krav om at det søkes mer:

- **Egne mobiliseringsseminar:** Forsknings- og Innovasjonsavdelingen inviterer jevnlig til mobiliseringsseminar for å øke kunnskapen om spesielle utlysninger (EU, SFF, senter mv.).
- **Bruk av fellesarenaer:** Flere fakulteter og institutter har jevnlig fokus på mulighetene til å øke forskningskapasiteten gjennom ekstern forskningsfinansiering på faglige fellesarenaer.
- **Proaktiv kobling av utlysninger med fageksperter:** Instituttledere/forskningsrådgivere med oversikt over nye utlysninger sørger flere steder for å oppfordre ansatte med riktig kompetanse til å benytte søknadsmuligheter i kjernen av eget kompetansefelt.
- **Seminar i søknadsskriving:** Flere fakultet tilrettelegger for at nye søkere kan få veiledning i søknadsarbeid og kommentarer på projektskisser fra erfarne søkere.

²³ [Access Specialist Research Funding For Research Organisations \(myresearchconnect.com\)](https://myresearchconnect.com).

- **Innspill til porteføljeplaner:** Noen fagmiljø jobber aktivt med å gi innspill til porteføljeplaner og arbeidsprogram for å sikre at fagområdets kompetanse er etterspurt i utlysninger som kommer.
- **Nominering til evalueringspaneler:** Flere fagmiljø er arbeider aktivt med å nominere personer med kunnskap fra deres fagområde inn i evalueringspaneler
- **Digitale verktøy:** Det finnes digitale tjenester som på en effektiv måte kan kartlegge finansieringsmuligheter og som kan testes ut. Ett eksempel er Research Connect som NTNU har lisens på og UiO tester ut.
- **Krav om søknadsaktivitet:** Krav om søknadsaktivitet er ved noen enheter satt som betingelse for at forskergrupper skal motta små driftsmidler.

Anbefaling 2 Økt mobilisering:

- Enheter på alle nivå i organisasjonen anbefales å vurdere behovet for strategiske tiltak for målrettet mobilisering av nye søkere og erfarne søknadsskrivere.

3. Treffsikker bruk av insentiver

Ambisjon: *Bruk av insentiver gir uttelling i prosjekttildslag og god prosjektdrift og kommer forskerfellesskapet til gode*

I arbeidet med denne rapporten er det gitt entydige signaler fra alle fagområder om at motivasjonen for å utvikle nye prosjektideer vanligvis kommer naturlig av faglig arbeid, interesse og engasjement hos den enkelte forsker og forskergruppe. Likevel kan beslutningen om å delta i utlysninger om forskningsmidler også være påvirket av betingelser og arbeidsvilkår og hva man kan oppnå ved å få tildslag på en søknad. Med «treffsikker bruk» av insentiver for å øke ekstern finansiering av forskningsaktivitet siktes det her til at ressursbruk som skal stimulere til søknadsvekst må være gjennomtenkt og forankret i fagmiljøene de skal virke i. I praksis innebærer dette gjerne at det må være aksept i fagmiljøet for at innsats for å utvide forskningskapasiteten på et bestemt felt kan begrunne fordelaktige vilkår for noen og kanskje også mindre fordelaktige vilkår for andre.

Et av de vanligste tiltakene for å stimulere til å søke om eksterne forskningsmidler er midlertidige lettelsener i arbeidsoppgaver knyttet til andre ansvarsområder. Det gjelder ikke bare for ansatte som står i en krevende søknadsprosess, men også for arbeidsvilkår i driftsfasen av større prosjekter. Frikjøp fra undervisning er en viktig motivasjonsfaktor for mange, særlig i fagmiljøer der forskningskapasitet i større grad handler om å frigjøre tid enn om penger. En utredning fra HR-avdelingen (Vedlegg 2) dokumenterer at det er til dels stor variasjon i hvordan frikjøp/kompensasjonsmidler for arbeidstid i BOA-prosjekt praktiseres ved UiB. Noen frikjøper/belaster kompensasjonsmidler kun for forskningstid, noen kun for undervisningstid, mens andre fordeler kompensasjon for særlig innsats i eksterntfinansierte prosjekter likt på forskning og undervisning. Noen fakultet har laget felles policy, men det er også mange eksempler på at institutter kan ha egne frikjøpsordninger eller ikke tillater frikjøp. Mange steder diskuteres frikjøp fra sak til sak, og det synes i hovedsak å være opp til instituttene hvordan frikjøp praktiseres. I tilbakemeldingene fra mange fakultet pekes det på et behov for fleksibilitet i bruk av egeninnsats og frikjøp. Enkelte har også ordninger for fristilling under utarbeiding av store søknader (ERC, sentre) og særlig

kompensasjon for førstegangssøkere. Flere forskere har gitt uttrykk for at de opplever frikjøp på egne vegne som problematisk fordi det er få som har overlappende kompetanse, slik at frikjøp innebærer merbelastning på kolleger.

I diskusjonen om bruk av insentiver, trekker også mange ledere fram betydningen av at det er lagt opp til en sunn økonomi i prosjektene man søker finansiering til. Prosjektene bør være av strategisk betydning og ha en merverdi for instituttet eller fakultetet som helhet. For de faglige enhetene er det nødvendig å legge inn tilstrekkelige drifts- og administrasjonskostnader i søknadene der det er mulig, og sikre at ekstern finansiering totalt sett bidrar til å opprettholde en sunn økonomi ved UiB.

På nasjonalt nivå er det etablert flere økonomiske ordninger som skal maksimere Norges retur fra EUs rammeprogram Horisont Europa, herunder PES-ordningen som gir økonomisk bidrag til prosjektetablering for koordinatore og arbeidspakkeledere i EU-prosjekter. Universitetsstyret vedtok i sak [29/24](#) (inntektsfordelingsutvalget) sentrale ordninger for toppfinansiering av EU-finansierte prosjekt og bestemte senter-ordninger (SFF, SFI, FME og FKB). Midlene er ikke øremerket, men går delvis til fakultetene og delvis til prosjektene. Toppfinansieringen gjør det mulig å dekke egenbidrag og bygge større forskergrupper rundt prosjektene. Dette kan være en stor styrke for søknadene. For ERC utgjør toppfinansieringen så mye som 60 prosent av tildelte midler. For andre EU-prosjekt går 15 prosent til fakultetene og 8 prosent til prosjektene. Den nye toppfinansieringsordningen kan gjøre det mer attraktivt for fagmiljøene å rekruttere postdoktorer/forskere gjennom EUs mobilitetsprogram MSCA PF som hittil har vært relativt lite benyttet ved UiB.

Flere fakulteter har også egne ordninger for å støtte større prosjekter med rekrutteringsstillinger. Muligheter for å bygge forskergrupper og sikre ettervekst i faget kan være motiverende for mange.

Det kan være grunn til å peke på at erfaringen med bruk av insentiver er at det kan være utilsiktede kostnader knyttet til tiltakene. Det kan for eksempel handle om at tung merbelastning av undervisningsoppgaver for kolleger kan skape misnøye og om utilstrekkelig rekruttering til fagfeltmiljøer som ivaretar undervisningen som tilbys.

Tiltak som er blitt belyst når det gjelder bruk av insentiver som utviklingsområde handler om å gi lettelser i plikter, tilby ekstra ressurser til søknadsarbeid og drift eller premiere gode resultater:

- **Insentivmidler (toppfinansiering):** Premiering til institutter og prosjekter for alle EU-finansierte prosjekter og senterordningene SFF, SFI, FME og FKB.
- **Særavtale om lønnsvilkår:** Lønnstillegg ved tilslag på særlig prestisjefylte prosjekter (ERC, SFF, SFI, FME mv).
- **SPIRE-midler:** Sentrale såkornsmidler for initiering og utvikling av nye internasjonale forskningssamarbeid som grunnlag for prosjektsøknader til blant annet Horisont Europa.
- **Faglig mentor:** sentralt, allokerte midler til ERC Starting Grant-søkere som vil knytte til seg en faglig mentor.
- **Lokale såkornsmidler** i form av små driftsmidler etc. for å stimulere til søknadsarbeid.
- **Lokal bruk av mentor** i søknadsprosesser: Bistand og sparring, særlig i prosesser som krever intervju.
- **Frikjøp til søknadsskriving:** Lettelse i andre arbeidsplikter ved særlig krevende søknadsarbeid
- **Frikjøp til prosjektdrift:** Lettelser i andre arbeidsplikter i driftsfasen av et prosjekt.

- **Allokering av rekrutteringsstilling:** Flere fakultet og fagmiljøer allokere stipendiatstillinger som belønning til fagmiljøer som oppnår tilslag på eksternfinansierte prosjekter.
- **Undervisning om prosjekttema:** Adgang til å utvikle et emne eller seminar innenfor rammen av prosjektet som undervisningstilbud til masterstudenter.

Anbefaling 3 Treffsikker bruk av insentiver:

- Enheter på alle nivåer i organisasjonen anbefales å overvåke behovet for bruk av insentiver og til å vurdere langtidseffektene av de insentivene som er i bruk.

4. Tilstrekkelig administrativ støtte i søknads- og driftsfase av prosjekter

Ambisjon: Tilby søkere og fagmiljø med stort faglig potensiale tilstrekkelig administrativ bistand i søknads- og driftsfasen av prosjekter

I prosjektet er det gitt en rekke innspill på at det å skrive søknader oppfattes som en arbeidskrevende og stadig mer spesialisert oppgave slik at økonomisk og administrativ støtte er nødvendig både for å komme i mål med søknaden og for å sikre forsvarlig drift i prosjekter som får tilslag. Dette gjelder særlig de mest prestisjefylte søknadstypene som kan gi stor uttelling. Økonomiavdelingen har også rapportert om at budsjett- og regnskapsarbeidet knyttet til BOA-andelen av UiBs økonomi er arbeidskrevende fordi det er mange særegne og detaljerte spesifiseringskrav knyttet til de mange ulike typene finansieringsordninger. Det å finne et ytelsesnivå som gir søkere «tilstrekkelig administrativ støtte» er et utviklingsområde for ulike nivåer av organisasjonen og som gjelder både søknadsfasen og driftsfasen i prosjektene.

Forsknings- og Innovasjonsavdelingen (FIA) oppfattes som en velfungerende fellestjeneste som benyttes av alle fakultetene. Avdelingen leder det sentraladministrative BOA-teamet som gir kompetanseheving og støtte til fagnær administrasjon og forskere ved fakultet. Det er etablert flere faste møtepunkter for forskningsrådgivere i form av rådgiversamlinger, og et utvidet rådgiverforum med mer enn 130 interessenter på tvers av administrative roller som adressater. BOA-teamet har som ambisjon å gi god og helhetlig søknadsstøtte til prioriterte program og støtte fagnær administrasjon i oppstart og drift av BOA prosjekt.

Hva som ellers anses som «tilstrekkelig» støtte avhenger både av søknadstype og søkerens erfaringer med søknadsarbeid. I praksis handler også tilstrekkelig støtte om tilgjengelige ressurser. Ved økt mobilisering av både nye og erfarne søkere, må det vurderes om de administrative tjenestene kan effektiviseres, om det vil lønne seg å ansette flere folk for å oppnå flere prosjekttilslag eller om det må etableres mekanismer for å prioritere støtte på en måte som fakultetet eller instituttet er tjent med. Det kan for eksempel oppstilles kriterier for hvilke prosjekttyper eller søknader som er prioritert for administrativ støtte. Det kan også oppstilles frister eller særlige rutiner for innmelding av prosjektidéer for å oppnå støtte fra fakultet/institutt eller settes tak for antall søknader som kan få støtte ved en bestemt søknadsrunde.

Eksempler på slike prioriteringskriterier er retningslinjene for støtte ved søknader om eksterntfinansierte prosjekter vedtatt av fakultetsstyret ved Det juridiske fakultet i 2023.²⁴ Ved knapphet på administrative ressurser skal visse prosjekter og visse utlysninger prioriteres. Prosjektene som er prioritert er der fakultetet er koordinator, prosjekter med høy budsjettandel og/eller rekrutteringsstillinger til fakultetet, prosjekter som ledes av eller støttes opp under unge forskere ved fakultetet, prosjekter som støttes opp under fakultetets strategiske mål og faglige profil, prosjekter som utvikler internasjonalt ledende forskningsmiljøer eller ivaretar faglig bredde og prosjekter med sterk kopling til fakultetets master- og doktorgradsutdanning. Utlysningene som er prioritert er EUs rammeprogram (ERC Grant) og Forskerprosjekt og Kompetanse- og samarbeidsprosjekt ved NFR.

Et særlig spørsmål knytter seg til hvor «fagnær» støtten trenger å være for å være «tilstrekkelig» og hva det betyr at støtten er fagnær. Prosjektet har fått mange innspill om at lokalisering av forskningsrådgivere i fagmiljøene gir fagnær støtte og at dette oppleves som positivt. Arbeidsgruppen har for eksempel vist til at fagnære forskningsrådgivere på institutt-/fakultetsnivå kjenner fagmiljøene og kan bistå mer målrettet med støtte i søknadsarbeidet. Disse bidrar også med å holde fagmiljø og enkeltforskere orientert om aktuelle utlysninger innen sine felt. Prosjektet har merket seg at alle instituttene ved HF- og SV-fakultetene ved UiO har ansatt en eller flere forskningsrådgivere.

Fagnær administrativ støtte kan også handle om å ha forskningsrådgivere med forskningskompetanse. Prosjektet har fått innspill om at dette kan være betydningsfullt for å kunne bistå søkere i søknadsutvikling på en kompetent og tillitvekkende måte.

Den fagnære støtten oppleves som særlig viktig ved oppstart og driftsfasen av nye prosjekter. Her har HR- og Økonomiseksjonene sentrale roller. Det nevnes at det ofte er knapphet på støtte fra prosjektøkonomer i driftsfasen av prosjekter, og at denne støtten er kritisk. I tverrfaglige prosjekter er det viktig at HR-regler utøves på samme måter på tvers av fagmiljøene. God administrativ støtte i driftsfasen kan være utslagsgivende for suksess og fremdrift i prosjektet, og også for prosjektleders motivasjon til å søke nye prosjektmidler. «UiB FRAMdrift» er et arbeid som ble satt i gang som en oppfølging av UiB FRAM. Arbeidet har ført til forslag om konkrete tiltak for å sikre god prosjektdrift ved UiB.

Tiltak som er blitt belyst når det gjelder tilstrekkelig administrativ støtte i søknads- og driftsfase som utviklingsområde handler om å utvide eller effektivisere ordninger for administrativ støtte på ulike nivåer i organisasjonen.

- **Sikre ekstern finansiering av administrativ støtte:** I større prosjekter budsjetterer flere miljøer med driftsmidler til administrative funksjoner som kommunikasjonsrådgiver, prosjektkoordinator og prosjektøkonom.
- **Fagnære forskningsrådgivere:** Flere fakultet og noen institutter har ansatt egne forskningsrådgivere for å gi tettere oppfølging av søkere. Ved andre læresteder har flere fakulteter også ansatt egne EU-rådgivere for å bistå søknader til EUs rammeprogram.

²⁴ Styresak 7/23, tilgjengelig her: https://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/7-23_rammebetingelser_for_eksterntfinansierte_forskningsprosjekter_.pdf

- **Krav til prosjektinnmelding:** Et institutt har utviklet digitalt skjema for innmelding av søknadsinitiativ der det må redegjøres for hvilke rekrutteringsstilling prosjektet vil kunne gi og som må godkjennes av instituttleder.
- **Prioritering av utlysninger:** Vedtatte kriterier for hvilke utlysninger som har prioritet dersom det er knapphet på administrative ressurser.
- **Prioritering av søknader:** Vedtatte kriterier for hvilke søknader som har prioritet dersom det er knapphet på administrative ressurser.
- **Gruppebasert rådgiving** av søkere som deltar i samme utlysning.
- **Interne frister** for ferdigstillelse av tekst for å få godkjenning til innsending av søknad
- **Driftsfasen i prosjekter:** bistand fra erfarne prosjektøkonomer og HR-personell er kritisk kompetanse for fremdrift, effektivitet og suksess i gjennomføring av prosjektene. UiB FRAMdrift skisserer konkrete tiltak som skal bidra til bedre prosjektdrift.

Anbefaling 4 Tilstrekkelig administrativ støtte:

- Enheter på ulike nivåer i organisasjonen anbefales å vurdere om tilbud om fagnær administrativ støtte kan utvides eller effektiviseres og om det bør oppstilles kriterier for å få slik støtte

5. Strategisk og langsiktig arbeid

Ambisjon: Formulere og oppnå høye strategiske institusjonsmål for ekstern finansiering

UiBs strategi 2023–2030 inneholder ambisjoner for forskningsvirksomheten som forutsetter at forskere ved UiB vil lykkes i å oppnå eksternfinansiering for forskningsprosjekter i årene som kommer. Dette kommer særlig tydelig til uttrykk i ambisjonen om «å oppnå flere sentre for fremragende forskning (SFF) og tildelinger fra Det europeiske forskningsrådet (ERC)». Gitt de økonomiske rammebetingelsene som er beskrevet i Del 1, vil også flere av de andre ambisjonene i strategien kreve ekstern finansiering. Det gjelder for eksempel ambisjonen om å «utvikle våre fremragende forskningsmiljøer og bygge flere miljøer som er internasjonalt ledende» og ambisjonen om å styrke «rekrutteringen av framtidens forskere». I prosjektet har vi i lys av dette identifisert strategisk og langsiktig arbeid som et femte felles utviklingsområde for ulike nivåer og fagmiljøer i organisasjonen. Med strategisk og langsiktig arbeid siktes det både til at det må settes mål, utarbeides planer for å nå målene og arbeides langsiktig med å realisere planene.

Flere av fagmiljøene som har lykkes spesielt godt med å få eksterne forskningsmidler til forskningsprosjekter og forskningssentre, har gitt innspill til prosjektet om at dette skaper en sårbarhet for svikt i finansieringsgrunnlaget med påfølgende fare for tap av kompetanse som er bygget opp. Dette er det grunn til å være oppmerksom på og ha en plan for å forebygge. Ansattes erfaring med at det settes mål som det er åpenhet om og at ekstra ressurser settes inn i samsvar med prioriteringer som er fastsatt på forhånd for å nå disse målene, legger et grunnlag for tillit og trivsel i organisasjonen, også der man ikke lykkes i å nå målene.

I prosjektet har vi observert at etablering og oppfølging av strategiske mål når det gjelder ekstern finansiering gjøres på ulike måter ved ulike institusjoner og på ulike nivåer i institusjonene.

Handlingsplaner er ofte brukt for å følge opp særlig viktige strategiske prioriteringer. UiO og NTNU har hatt økt deltakelse i EU-finansierte prosjekt som særlige strategiske satsinger. UiO har en egen handlingsplan for EU-finansiert virksomhet, mens NTNU har en bredere orientert handlingsplan for internasjonal virksomhet. Begge institusjonene har hatt sterk vekst i EU-prosjekter i det gjeldende rammeprogrammet.

Gjennom utviklingsavtalen med Kunnskapsdepartementet har UiB forpliktet seg til å rapportere årlig om måloppnåelse knyttet til styrket ekstern finansiering. Det finnes ingen forpliktende dialog med fakultetene knyttet til universitetets mål om det samme. Ved UiO er departementets ordning videreført med egne utviklingsavtaler mellom universitetsledelsen og fakultetene. Dette kan bidra til å styrke gjennomføringen av strategiske prioriteringer i organisasjonen, samtidig som fakultetenes egenart ivaretas.

Tiltak som er blitt belyst når det gjelder strategisk og langsiktig arbeid som utviklingsområde handler både om å bygge opp egne forskertalenter fra grunnen av og om å etablere arenaer for strategisk dialog om mulige vekstområder for eksternfinansiert forskning.

- **UiBs Brusselkontor** har en strategisk rolle i å sikre bidrag fra UiB i høringsinnspill til nye arbeidsprogram, utlysninger og policy som har betydning for UiBs fagmiljø. Mange fakulteter benytter anledninger til å spille inn i prosessene gjennom høringsrunder på universitetet.
-
- **Dialogmøter** mellom fakultets-/instituttledelse og forskergrupeledere der initiativ og ambisjoner for ekstern finansiering står på agendaen.
- **Handlingsplaner** for særlig satsinger på eksternfinansiering, som for eksempel EU-finansiering.
- **Treårsplaner for forskningsaktivitet:** Noen forskergrupper må regelmessig redegjøre for hvem som skal søke og hva det skal søkes på de neste tre årene.
- **Utviklingssamtaler** mellom universitetsledelsen og fakultetene der ambisjoner for ekstern finansiering står på dagsorden.
- **Medarbeidersamtaler** benyttes ved flere enheter som arena for dialog om ekstern finansiering.
- **Synliggjøring og god formidling** av fagmiljø, sentre, prosjekter, forskere og forskningsresultater har stor betydning for omdømme og muligheter for samarbeid og nye prosjekt. Dette blir vektlagt i mange av de sterkeste fagmiljøene
- **Studentaktiv forskning:** Flere fagmiljøer involverer studentmedarbeidere i forskingsprosjekter for å utvikle forskningsferdigheter som kan danne grunnlag for en forskerkarriere på sikt.
- **Forskerlinje for studenter:** Både det medisinske og det juridiske fakultet har etablert forskerlinje for studenter for å gi tidlig erfaring med utvikling av forskerprosjekter og forberede til en karriere innenfor forskning.

Anbefaling 5 Strategisk og langsiktig arbeid:

- Det anbefales å benytte dialogmøter mellom ledere på ulike nivåer i organisasjonen aktivt som arena for diskusjon og planlegging av hvordan arbeidet med eksternfinansiering best kan innrettes ved den enkelte enhet.

Vedlegg

Vedlegg 1: mandat for FU og arbeidsgruppen

Det samfunnsvitenskapelige fakultet
Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet
Det medisinske fakultet
Det humanistiske fakultet
Det juridiske fakultet
Det psykologiske fakultet
Fakultet for kunst, musikk og design
Universitetsmuseet

Referanse

2024/7650-BJUB

Dato

13.06.2024

Tiltak for styrket deltakelse på eksternfinansierte forskningsarenaer - Mandat og oppnevning av arbeidsgruppe

UiB skal flytte kunnskapsgrensene og bidra til en bærekraftig og demokratisk framtid gjennom sterk forskning i og på tvers av disiplinene over en stor faglig bredde. Våre strategiske ambisjoner frem mot 2030 innebærer at vi skal styrke oss som internasjonalt forsknings universitet med langsiktig og nysgjerrighets drevet forskning, utvikle fremragende forskningsmiljøer og bygge flere miljøer som er internasjonalt ledende. Den grunnleggende forskningen i fagmiljøene danner basis for vår forskningsaktivitet og samfunnets kunnskapsberedskap.

Universitetets fagmiljøer er avhengig av god finansiering og internasjonalt samarbeid for å ivareta strategiens mål om forskning på høyt, internasjonalt nivå. Flere forhold gjør at det nå er behov for særlig oppmerksomhet for å kunne oppnå tilfredsstillende vilkår for forskningen ved UiB: reformer i sektoren, endret finansieringsmodell for UH-sektoren, signaler om svakere vekst i grunnbevilgningen og endringer i Forskningsrådets finansieringsordninger. Det er observert betydelig nasjonal og lokal nedgang i søknadsaktiviteten til forskerprosjekt i Forskningsrådet.

Universitetsledelsen ønsker derfor å få utarbeidet en rapport med anbefalinger av tiltak og virkemidler for styrket eksternfinansiert forskning. Formålet med rapporten er å vise frem gode praksiser og legge fram anbefalinger for universitetsstyret. Ansvar for prosjektet legges til Universitetets forskningsutvalg, som vil fungere som styringsgruppe. Prosjektet koordineres av Forsknings- og innovasjonsavdelingen. Det oppnevnes en faglig arbeidsgruppe som skal bidra og gi faglige råd i prosessen.

Arbeidsgruppen består av følgende:

- Ragna Aarli, prodekan, Det juridiske fakultet (leder)
- Clive Bramham, Leder, Mohn Centre for the Brain, Institutt for biomedisin
- Marry-Anne Karlsen, førsteamanuensis, (ERC StG), Institutt for sosialantropologi
- Nathalie Reuter, direktør, Computational Biology Unit (CBU), Kjemisk institutt

- Steinar Bøyum, instituttleder, Filosofi og førstesemesterstudier

Sekretariat: seksjonsleder Birgit Falch og seniorrådgiver Bjørg Bøyum

Det forventes at sak med anbefalinger kan legges fram for Universitetsstyret våren 2025. Mandat for Forskningsutvalget og arbeidsgruppens arbeid er vedlagt.

Vennlig hilsen

Margareth Hagen

rektor

Tore Tungodden

universitetsdirektør

Vedlegg: Mandat for forskningsutvalgets arbeid med styrket forskningsfinansiering

Forskningsutvalget har som oppgave å fremme råd til universitetsledelsen,. Forskningsutvalget bes derfor foreslå tiltak knyttet til styrket eksternfinansiert forskning for universitetsstyret. Kvalitet skal være den viktigste rettesnoren for arbeidet. Universitetet gjennomførte i 2021 [UiB FRAM](#) som en evaluering av universitetets rammevilkår for forskning. Sammen med universitetets og fakultetenes strategier, og styrevedtak i forbindelse med inntektsfordelingsutvalget, vil dette arbeidet danne viktige rammer for arbeidet. Utvalget bør se til erfaringer fra andre universitet som har oppnådd særlig styrking av eksternfinansiert forskning over tid.

Universitetsledelsen gir derfor følgende mandat til Forskningsutvalget:

- Gi råd og anbefalinger til ledelse og universitetsstyre av tiltak for å nå UiBs strategiske mål om å styrke oss som internasjonalt forskningsuniversitet, gjennom å øke den eksterne forskningsfinansiering. Konkret skal utvalget vurdere tiltak for å mobilisere og øke tilslaget til følgende forskningsarenaer:
 1. Fremragende forskning på frie forskerdrevne arenaer. Pilar I i Horisont Europa, FRIPRO og forskerprosjekt for tidlig karriere-forskere.
 2. Arbeid for økt tilslag i tematiske og utfordringsdrevne utlysninger/finansieringsordninger. Pilar 2 i Horisont Europa.
- Utforme et kunnskapsgrunnlag der praksis hos sammenlignbare institusjoner inngår.
- Foreslå leveranser og tidsplan

Organisering, leveranser og tidsplan

Universitetsledelsen oppretter en egen arbeidsgruppe for prosjektet, med sekretariat i FIA. Forskningsutvalget opptretr som styringsgruppe og er ansvarlig for fremdrift, kunnskapsgrunnlag og endelige rammer for råd og anbefalinger til universitetsledelsen.

- Hovedleveranse
 - Anbefalinger av tiltak på institusjons- og fakultetsnivå for styrket eksternfinansiert forskningsaktivitet 2025-2030
 - Sak til Universitetsstyret vår 2025
- Delleveranser
 - Tre saker for FU; del 1, 2 og så helheten til styresaken.
 - Løypemeldinger til universitetsledelsen
- Tidsplan:
 - Universitetsledelsen utformer mandat mai 2024
 - Konstituering av arbeidsgruppe juni 2024
 - Kunnskapsgrunnlag oktober 2024
 - Del 1 november, del 2 januar og helheten i februar (styresaken)
 - Første utkast til plan februar 2025
 - Sak i universitetsstyret før sommeren 2025
- Organisering:
 - Sekretariat: FIA
 - Arbeidsgruppe
 - Tre erfarne forskningsledere; HUMSAM, NATTEK, Livsvitenskap, herunder en instituttleder.

- En ung forsker
 - Leder av arbeidsgruppen utnevnes fra FU
 - Leder av arbeidsgruppen presenterer gruppens arbeid i FU
- Styringsgruppe: Forskningsutvalget i plenum
- Arbeidsform:
 - Arbeidsgruppen forbereder saker til hvert FU etter en overordnet plan
 - FU gir innspill til analyser og tiltak og beslutter oppfølging etter hvert møte
 - FU godkjenner delleveranser og endelig hovedleveranse.

Vedlegg 2: Frikjøpsordninger ved UiB. Utredning fra HR-avdelingen

Frikjøpsordninger ved UiB 2024

Med bakgrunn i et ønske fra møte i Forhandlingsutvalget (FU) våren 2024, er praksis og eventuelle lokale retningslinjer for frikjøp i forbindelse med eksternfinansierte prosjekt ved UiB kartlagt. Det er gjennomført samtaler med fakultetsdirektør og HR-sjef/økonomisjef (eller andre relevante) ved hvert fakultet og Universitetsmuseet (UM).

Oppsummering dagens praksis og innspill fra fakultetene og UM

Det er til dels stor variasjon i hvordan frikjøp/kompensasjonsmidler for arbeidstid i BOA-prosjekt praktiseres. Noen frikjøper/belaster kompensasjonsmidler kun for forskningstid, noen kun for undervisningstid, mens andre igjen fra begge deler. Noen fakultet har laget felles policy, men det er også mange eksempler på instituttregler for frikjøpsordninger. Ellers diskuteres frikjøp fra sak til sak, og det er i hovedsak opp til instituttene hvordan frikjøp praktiseres.

I tilbakemeldingene fra mange fakultet pekes det på et behov for fleksibilitet i bruk av egeninnsats og frikjøp. Instituttene har ulik sammensetning av prosjektportefølje og ulik mulighet til å stille med egeninnsats. De ulike finansieringskildene setter også forskjellige begrensninger på hva som kan belastes på prosjektmidlene. Enkelte ønsket likevel en retningslinje blant annet for å påse at undervisningen ikke blir skadelidende. Det ble stilt spørsmål om det er mulig å definere en minimumsforventning til inntekt fra/frikjøp på BOA-prosjekt, der dette tillates. Det ble samtidig understreket at det eventuelt ikke må bli for stramt.

Fakultetene gav uttrykk for ulike syn på spørsmålet, men hovedinntrykket er at en ikke ønsker dette regulert på annen måte i dag. HR støtter dette og ser at det vil være krevende med felles retningslinjer.

Under følger mer detaljerte tilbakemeldinger fra fakultetene

Tilbakemelding fra fakultetene/UM

SV

På SV hadde de undersøkt med administrasjonssjefene ved sine institutt i forkant av møtet. Det er ingen fakultetsretningslinjer, og instituttene har ulik praksis. Et par institutt har nedfelte regler som har vært behandlet i instituttråd, mens andre vurderer sak-for-sak. Et institutt har ikke BOA-aktivitet. Der frikjøp praktiseres har de fleste frikjøp fra undervisning (noen opererer med maksimalt 25% frikjøp), mens noen skjermer undervisningen (trenger undervisningsressursene) og kun har frikjøp av forskningstiden. Enkelte frikjøper fra både forskning- og undervisningstid, men med en maksimalgrense for omfang av frikjøp.

KMD

Har ikke skriftlig rutine eller nedfelte prinsipper knyttet til frikjøp. Det formidles tydelig internt av det skal sikres et nettobidrag fra BOA til grunnbevilgningen. Frikjøp vurderes fra sak til sak i budsjetteringsarbeidet for prosjektsøknader. Normalt frikjøpes 5% eller mindre for vitenskapelig ansatte, mens det kan settes opp 5-10% frikjøp for administrativ ressurs der relevant. For NFR/EU indikeres 20-30% mulig frikjøp for faglige stillinger. Fakultetet ønsker å skjerme undervisning fra

frikjøp der det er nødvendig. Frikjøpsmidler tilfaller instituttet. Peker på at ulike fagmiljø/fakultet har ulik evne til å stille med egenandeler til prosjekt.

MN

Har ikke skriftlig rutine på fakultetsnivå, men anser det viktig at de har en fleksibilitet i forhold til frikjøp. Et institutt har en rutine for budsjettering av BOA-prosjekt som inkluderer formuleringer om frikjøp. Beslutning om frikjøp avgjøres lokalt ved instituttene, og det frikjøpes i alle stillingskategorier. Det er en uttalt forventning om frikjøp av T/A-ansatte og eventuelt prosjektledertid (senterledere frikjøpes vanligvis helt fra undervisning). For vitenskapelige dimensjoneres eventuelle frikjøp i forhold til BOA-portefølje. Fakultetet er avhengig av frikjøp/leiested/dekningsbidrag for å drive den store BOA-aktiviteten (jmf. at noen institutt har større utgifter enn inntektene fra grunnbevilgningen). Litt ulik praksis mellom instituttene begrunnet i ulike rammebetingelser. Frikjøpsmidlene tilfaller instituttet.

JUSS

Har hatt en rutine for frikjøp gjennom mange år. Denne sier at de vitenskapelige først skal bruke sin egen forskningstid til BOA-prosjekt. Hvis dette ikke er tilstrekkelig, kan prosjektledere/arbeidspakkeledere søke om frikjøp fra undervisning. Nytt forslag til retningslinjer nå i juni 2024 viderefører dette, og sier blant annet at maksimalt frikjøp er 100 timer pr år, med unntak av dem som har lederoppgaver i BOA-prosjekt der det kan frikjøpes inntil 250 timer pr år. Totalt omfang av frikjøp for en vitenskapelig ansatt kan ikke overstige 400 timer pr år. Eventuelle unntak skal godkjennes av dekan. Frikjøpsmidlene er ikke øremerket og siden JUSS ikke har institutt, går midlene til fakultetet.

HF

Fakultetet har jobbet med frikjøpspolicy/kompensasjonsmidler over mange år. Det tillates frikjøp/kompensasjon både fra forskning og undervisningsdel av stillinger. I en [fakultetsstyresak desember 2022](#) heter det at:

- Forskere skal som hovedregel søke kompensasjon fra ekstern bidragsyter lik den tiden de totalt skal bruke i prosjektet pr år
- Arbeidstid brukt i prosjektet bør fortrinnsvis komme fra forskningsdelen av stillingen, subsidiært like mye fra undervisnings- og forskningsdelen

Hovedregel:

- All tid skal budsjetteres inn i prosjektet
- Minimum halvparten av total tid skal komme fra forskningsdelen av stillingen

Instituttene har lokale tilpassinger av retningslinjene. Budsjettering av kompensasjonsmidler avklares med instituttleder og har hittil tilfalt instituttet i sin helhet. Det diskuteres nå om noe kompensasjonsmidler bør tilfalle fakultetsnivået der lønnsbudsjettene/utgiftene ligger. Det er stor forskjell mellom instituttene, hvor SVT har størst BOA-aktivitet og mye bruk av kompensasjonsmidler. I HF sin handlingsplan for midlertidighet heter det at kompensasjonsmidler (maksimalt 20% av undervisningsforpliktelsene) brukes normalt til bistillinger. Frikjøpsmidler kan eventuelt vurderes brukt til et 4. rde år for eksternfinansierte stipendiater, eller som brofinansiering for nye faste stillinger.

PSYK

Har hatt policysak i fakultetsstyret (ephorte sak 19/3483). Det frikjøpes fra forskningstid, mens det tillates frikjøp inntil 50% av undervisningstiden i 1 år for prosjektledere der dette er budsjettert for og det regnskapsføres minimum 6 mill på fakultetet. Ellers er det opp til instituttene å avklare eventuelt frikjøp. Frikjøpsmidler går til institutt, men det er lite omfang av dette. Et institutt har fastsatt regler i instituttrådssak hvor frikjøpsmidlene deles mellom institutt og driftsmidler til forsker.

MED

MED har foreløpig ikke hatt en fakultetsstyresak om felles rutiner, og det er derfor ulik praksis for frikjøp ved instituttene. Et institutt har rutine som peker på at frikjøp legges inn der det er mulig. Det frikjøpes både for administrative og vitenskapelige ansatte. Over tid er det flere som er ansatt fast som finansieres av frikjøpsmidler. Ellers avklares frikjøp fra sak til sak ved de ulike instituttene. Det er ingen policy for maksimal % frikjøp. Det frikjøpes både fra forskning- og undervisningstid. Frikjøpsmidler øremerkes ikke, men tilfaller instituttene. I [fakultetsstyresak 41/24](#) (junimøte) foreslås det at instituttene skal ha minimum 25% av kostnadene ved et prosjekt dekket av de eksterne midlene (tidligere 20%).

UM

UM har ikke felles rutiner, men avgjør frikjøp fra sak til sak. Spesielt for UM er at de ansatte ikke har undervisningsplikt, men formidling og samlingsforvaltning i sine vitenskapelige stillinger, i tillegg til forskning. Storpartene av BOA prosjektene er utgraving. Riksantikvaren bestiller oppdrag (lovpålagt), som knyttes til en egen seksjon (arkeologer) finansiert av disse BOA-inntektene. Her skal de ansatte frikjøpes for sin deltakelse i oppdragene/prosjektene. Det er stor forskjell på innretning i de øvrige prosjektene med ulike finansieringskilder. Det er et uttalt mål om mer frikjøp også i disse prosjektene.

Heidi A. Espedal, HR-avdelingen

26.6.2024

Vedlegg 3: Intervjuer med forskere i arbeidsgruppen og på fakultetene

Institutt for filosofi og førstesemesterstudier (FOF)

<https://www.uib.no/fof>

Steinar Bøyum

Om instituttet

FOF er det eneste «rene» filosofi-instituttet i Norge, og er med ca. 60 ansatte i 2024 det minste instituttet ved det Humanistiske fakultet. I likhet med de fleste humaniorafag er forskningen i hovedsak lite kapitalkrevende, og virksomheten er totalt sett relativt undervisningstung. For FOF sin del er dette spesielt knyttet til examen philosophicum, samt førstesemesteremner ved HF. Instituttet har følgelig flere ansatte i undervisningsstillinger enn de fleste andre på universitetet (nær halvparten av instituttets faste faglige årsverk). Virksomheten ellers er karakterisert ved en stor andel internasjonalt rekrutterte forskere.

Mulighetene til å forske på høyt nivå handler ved dette instituttet ofte mer om tid enn om penger. Instituttet huser sju ulike forskergrupper, og har i snitt over siste fem årene hatt en høyere andel publisering i de fremste internasjonale tidsskriftene (nivå 2 i den nasjonale publiseringsindikatoren), enn fakultetet for øvrig og UiB totalt. Forskningsrådets humanioraevaluering (2017) beskrev forskningens kvalitet som «very good across a large range of fields»²⁵.

Søknadsaktivitet

Organisering i forskergrupper er en relativt ny modell ved instituttet og fakultetet. Selv om instituttet er organisert i forskergrupper, er forskningen i stor grad et individuelt anliggende. Det er vedtatt prinsipper for forskergruppene i instituttrådet, men det er stor variasjon i hvordan gruppene fungerer. Gruppene har en viktig sosial funksjon, ikke minst for stipendiater og postdocs.

Instituttet har de siste årene jobbet systematisk med å øke deltakelse i konkurransearenaer for ekstern finansiering. Instituttet utarbeider oversikter over hvem som kan være aktuelle for søknader i et treårsperspektiv. Yngre forskere, og internasjonalt rekrutterte, er særlig aktive i søknadsprosesser. Det kan være en utfordring å få de mest meritterte forskerne til å sette av tid til søknad om ekstern finansiering. Motivasjon for deltakelse er ofte individuell, med ønske om å skaffe midler til egen virksomhet, og til å skaffe rekrutteringsstillinger til eget fagfelt. Et paradoks som også gjelder andre faggrupper er at ansatte i rekrutteringsstillinger ofte er sterkt motiverte til å søke ekstern finansiering, men søknader fra midlertidig ansatte kan være utfordrende når det ikke er utsikt til faste stillingshjemler. Det har vært en økning i «faste» forskerstillinger, men det er ikke ønskelig med mange slike stillinger. De siste årene har instituttet fått flere veldig dyktige postdocer, som vil kunne konkurrere både om både NFR- og ERC-prosjekt. På HF er lønnsbudsjettet forvaltet sentralt på fakultetet, og det hadde vært ønskelig med en strategi på fakultetsnivå om bruk av faste forskerstillinger. Det er vanskelig å si opp ansatte, og som leder blir en nødt til å vurdere om en kan bruke kompetansen til ansatte i forskerstillinger i andre prosjekt. Instituttledelsen har en årlig runde med forskningsgruppene for mer langsiktig planlegging.

²⁵ [Norges forskningsråd \(2017\)](#): Evaluation of the Humanities in Norway. Report from Panel 6 – Philosophy and Studies in Science and Technology.

Det meste av søknadsaktiviteten er knyttet til FRIPRO og ERC. Det lyses sjelden ut tematiske midler i fagfeltet, men her er det forbedringspotensiale, siden forskningsrådet i enkelte utlysninger nå tilrettelegger spesielt for humanioraperspektiv. Instituttet søkte infrastrukturmidler til Wittgensteinarkivet, som instituttet forvalter. Det er også sendt søknad til ERC Synergy Grant fra instituttet. Flere tematiske program burde kunne passe for forskere ved instituttet. Instituttleder prøver selv å holde seg orientert om virkemidler og utlysninger.

Organisering og kultur

En ganske stor andel av driftsbudsjettet er finansiert av BOA. Midlene går til fellesskapet.

Instituttet legger inn en ekstra stipendiat i NFR-prosjekter ved behov. Fakultetet legger inn en ekstra stipendiat i ERC-prosjekter.

For faste vitenskapelige stillinger er frikjøp fra undervisning en klar motivasjonsfaktor. SPIRE er universitetets strategiske program for internasjonalt forskningssamarbeid, som gir såkornsmidler som kan brukes til å tilrettelegge for ERC og samarbeidsprosjekt i Horisont Europa. Midlene kan brukes til frikjøp, og dette oppfattes som særlig verdifullt.

Det er akkurat nok ressurser til at undervisningen går rundt. Ideelt skulle instituttet hatt en «bufferpost» slik at det kunne gitt frikjøp på et par mnd til eksempelvis ERC-søkere.

Instituttet får støtte fra sentralt BOA-team. Det er månedlige møter med instituttledelsen. Samarbeidet fungerer fint.

Instituttets ansatte deltar i fakultetets seminarer om prosjektutvikling, som nå gjennomføres i samarbeid med Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

Det humanistiske fakultet har faglig ansatte på alle institutter med lederansvar for forskningsvirksomheten. Ved HF er disse kalt forskningskoordinatorer. Forskningsstøtte er i stor grad på fakultetsnivå, både rådgiving og økonomi. Forskningsstøtten oppfattes som god, men det er utfordrende at lønnsbudsjettet ligger på fakultetet, mens andre funksjoner ligger på instituttnivå.

Computational Biology Unit (CBU)

Nathalie Reuter, Institutt for Informatikk/kjemisk institutt

<https://cbu.w.uib.no/>

Om senteret

CBU er et tverrfakultært senter for forskning og utdanning innen beregningsbiologi. Senteret utvikler nye metoder for å besvare grunnleggende spørsmål innen livsvitenskap. CBU utfører teoretisk og anvendt forskning innen biomolekulær modellering, matematisk modellering, RNA-biologi, marin systembiologi, presisjonsmedisin og kvinnehelse, og koordinerer den norske noden av forskningsinfrastrukturen ELIXIR, et europeisk samarbeid med global anerkjennelse. I Norge har ELIXIR finansiering gjennom Forskningsrådets midler til forskningsinfrastruktur av nasjonal viktighet. I Forskningsrådets fagevaluering av biovitenskap i 2024 fikk CBU høyest mulig vurdering.

Senteret fikk sin nåværende form etter en større investering i samarbeid mellom Trond Mohn forskningsstiftelse (TMF), Haukeland universitetssykehus og UiB, der målet var å styrke fagmiljøet ved å etablere fem nye forskningsledere. Med en slik satsing var det mulig å tiltrekke seg sterke

søkere internasjonalt, og skape et miljø som kan opprettholde den nødvendige finansieringen for forskning og infrastruktur på et høyt internasjonalt nivå.

Søknadsaktivitet

Senteret har prosjektfansiering fra et bredt utvalg av nasjonale kilder, herunder fripro, innovasjon og utlysninger for muliggjørende teknologier. Senterleder har i tillegg til FRIPRO-midler også oppgaver tilknyttet satsingen Digitalt liv Norge og den nasjonale forskerskolen NORBIS som nettopp er avsluttet.

Forskergruppene står samlet bak søknader til større utlysninger. Søknader til FRIPRO er i større grad individuelt arbeid, men fagpersonalet hjelper hverandre i prosessen. Å utvikle en god søknad til FRIPRO tar fra en til to måneder. Søknad til ERC oppfattes som tidkrevende. Erfaringen er at avslag ikke alltid grunngis konstruktivt, og kan være demotiverende for nye søknader. Fagmiljøet tar sikte på å fremme forslag til neste utlysning av SFF i samarbeid med andre fagmiljøer.

CBU stimulerer til åpen kollegial dialog gjennom en ukentlig seminarserie, der studenter og ansatte får presentere sin forskning. Personalet er i stor grad internasjonalt, med stor variasjon i kultur for presentasjon, tilbakemeldinger og krav til forskningen. Det er et godt og konstruktivt arbeidsmiljø. Det settes felles mål om hva man ønsker med seminarserien. Alle blir involvert og lyttet ut om hva de mener seminarserien skal være.

Det organiseres egne workshops for søkere i søknadsfasen. Senteret har god kultur for søknadsarbeid og vurdering. Det er viktig å planlegge langsiktig og ikke bare søke midler for å søke. Man bør heller bruke et år eller to for å få god kvalitet i søknadene.

Erfaringer fra arbeid i evalueringspaneler blir trukket fram som særlig verdifullt for å kunne utvikle prosjektforslag med høy kvalitet. Det gjør at en i større grad forstår hvordan fagpaneler tenker og hva en ser etter i søknader, og hva en bør unngå i prosjektforslagene.

Organisering og drift

I dag er 65 personer tilknyttet senteret. Forskningen på senteret er tverrfaglig og tverrfakultær. Ansvar for lønn og HR ligger på instituttene som bidrar, som omfatter Institutt for biomedisin, Klinisk institutt 2, Institutt for kjemi, Institutt for informatikk og Institutt for Biovitenskap. Halvparten av de ansatte er tilknyttet Institutt for informatikk. Organiseringen oppfattes som positiv og med få barrierer mot samarbeid. Senterorganiseringen skaper enkelte utfordringer knyttet til gruppetilhørighet og identitet. Den tverrfaglige profilen betyr også at ulike fagkulturer møtes. Likevel oppfattes arbeidsmiljøet som godt, og at møteplassene er konstruktive for deltakerne.

Flere av fagmiljøene har god støtte av forskningskoordinatorer/rådgivere i søknadsprosesser. I tillegg til rådgivning i søknadsfasen, bidrar forskningskoordinatorer med å holde fagmiljø og enkeltforskere orientert om aktuelle utlysninger innen sine felt. Som tverrfaglig og tverrfakultært senter blir forskjellene mellom institutter med og uten slike ressurser, svært synlig. Det er en klar oppfatning om at det er nødvendig med forskningsrådgivere på alle institutt for å kunne ivareta tilstrekkelig fagnær støtte.

Ved avslag på søknader går forskergruppene gjennom evalueringene. Dette oppfattes som nyttig, og gjør det enklere å justere videre arbeid med prosjektforslag.

Nye finansierte prosjekt arrangerer oppstartmøter med alle interessenter. Økonomi og HR ligger på fakultets- og instituttnivå. Forskningsledere ved CBU jobber under fem forskjellige institutt, og det synliggjør hvor utfordrende det kan være for de som ikke har fagnær støtte på HR og økonomi. Noen henvendelser blir fulgt opp med en gang, mens andre tar lang tid før det kommer et svar. De det gjelder bruker mye tid på administrative oppgaver, og må ofte selv prøve å finne ut av ting. Det har vært stor utskifting på økonomer, og det er krevende å forholde seg til nye personer hver gang. Det tar lang tid å bygge ekspertkompetanse innen et fagfelt, og stor utskifting gjør at administrative prosesser er mindre effektive enn ønskelig. Det er også eksempler på at f.eks. HR følger egne rutiner, og at reglene utøves på ulike måter mellom instituttene. I rekrutteringsprosesser kan eksempelvis et institutt være rigide på regler, mens et annet i større grad ønsker å bidra til å finne gode løsninger. Det hjelper når ØK og HR er til stede en gang i uken. Drift og prosjektledelse er de mest utfordrende oppgavene. Det er ikke alltid administrative ressurser kan yte hjelp fra instituttene. Enkle ting kan være utslagsgivende for suksess i prosjektene.

Contested Knowledges in and through Asylum Litigation (ASYKNOW) – ERC Starting grant

Marry-Anne Karlsen, Institutt for sosialantropologi

<https://www.uib.no/skok/158208/kva-rolle-spelar-ekspertkunnskap-i-asylsaker>

nettside: <https://www.uib.no/asyknow>

Om prosjektet

ERC starting grants (ERC StG) er et finansieringsinstrument for yngre forskere som stiller svært høye vitenskapelige krav, og er karakterisert ved sterk konkurranse om tildelingene fra alle ERCs medlemsland. Til gjengjeld gir stipendet store muligheter for dem som oppnår det. Det gir anledning til å etablere egne forskergrupper og jobbe langsiktig og med gode finansielle rammer. UiB mottar ett til to slike stipend årlig. Ved UiB har søknad til ordningen vært mye lavere enn tilsvarende utlysninger i Forskningsrådet (FRIPRO unge forskertalent/tidlig karriere), men suksessraten har vært til dels betydelig større – 15 % i perioden 2018-2023, mot ca 5 % for FRIPRO i samme periode. Støttebeløpet kan være mer enn dobbelt så stort og varer i fem år.

I 2022 ble UiB, ved førsteamanuensis Marry-Anne Karlsen (da forsker), innstilt til finansiering for ERC StG-prosjektet ASYKNOW, der hun nå er prosjektleder. Bakgrunnen for ASYKNOW er den økende polariseringen innen asylfeltet og et påfølgende behov for å tenke nytt om rollen som ekspertkunnskap spiller på dette området ([uib.no](https://www.uib.no)). Prosjektet er tverrfaglig og sammenligner rettsprosesser i fire land, og forskningsmidlene muliggjør blant annet innsamling og bearbeiding av omfattende etnografiske data over tid.

Prosjektet har vokst frem i et sterkt tverrfaglig fagmiljø innen migrasjonsforskning organisert gjennom nettverket [IMER Bergen](https://www.imerbergen.no) (International Migration and Ethnic Relations) etablert i 1994. Migrasjon var et av tre tematiske fokus for satsingsområdet «globale utfordringer», vedtatt av universitetsstyret i 2016. Selv om nettverket har vært del av et satsingsområde, har aktiviteten i overveiende grad vært finansiert og organisert gjennom forskergruppene.

Marry-Anne Karlsen har vært leder og er medlem i styret for IMER Bergen, og peker på nettverket som viktig for karriereveien fram mot ERC og fast vitenskapelig stilling. Arbeid i forskerteam og utvikling av nye prosjektideer har vært en stor motivasjonsfaktor for å delta i utlysninger. Nettverket og tidligere arbeidssted ved forskningssentre (Rokkansenteret ved NORCE og SKOK ved UiB) har gitt

verdifulle muligheter til å arbeide som del av større, tverrfaglige miljø. Tverrfaglighet regnes vanligvis som en styrke, men oppleves samtidig som krevende i faglige prioriteringsprosesser på fakultetene.

Søknadsaktivitet

Ansettelse i forskerstilling i tidlig karriere har krevd finansiering gjennom eksterne midler, og har ført til tidlig erfaring med å svare på utlysninger fra finansiører. Fram mot ERC har stillingene blitt finansiert gjennom prosjekt fra forskningsrådet og EU.

En viktig forskjell mellom instituttsektoren (NORCE) og universitetet har vært at UiB har mindre muligheter for bufferperioder mellom finansierte prosjekter, som gjør midlertidighet mer utfordrende. Fast forskerstilling har ikke blitt oppfattet som et mer stabilt arbeidsforhold enn midlertidige forskerstillinger.

Prosjektleder har erfaring med deltakelse i tematisk samarbeidsprosjekt i EUs åttende rammeprogram H2020. Disse prosjektene organiseres i store konsortier, i dette tilfellet ti partnere, ledet av UiB. Denne prosjektformen har vært opplevd som administrativt krevende, og preget av omfattende rapportering til finansiør, noe som går på bekostning av det faglige utbyttet og motivasjon for å delta. Under covid-pandemien måtte man for eksempel rapportere om feltarbeid selv om det ikke var muligheter med feltarbeid på grunn av nedstenging. Erfaringen har vært at modellen med store konsortier ikke er så godt tilpasset selve fagfeltet (antropologi) og dets arbeidsmetoder.

Å utvikle prosjekt oppfattes som faglig stimulerende, og det å jobbe på prosjekt med andre er og ha midler til å gjøre felles ting er en stor motivasjon.. Å få avslag på søknader er en del av gamet. Man bør heller tenke at man kan lære av dette, og at avslag er normalt. Avslag får man også i andre sammenhenger som forsker (f.eks på artikler) - det gjelder ikke bare innen eksternfinansiering. Framover vil nok også frikjøp fra undervisning en motivasjon for videre søknadsarbeid.

Arbeidet med søknad om ERC-stipend ble startet etter oppfordring om å søke. Organisert søkerseminar ble ikke oppfattet som nyttig, fordi det ikke var fagnært, men orientert mot eksempler fra livsvitenskap. Lesedag i regi av NFR var likevel nyttig, her fikk en erfaring med å se eksempler fra andres arbeid. Søknadsarbeid ble muliggjort ved å få avsatt tid over tre måneder til å utvikle prosjektforslag. Karlsen forhandlet med HF og SV om fast stilling, og det ble naturlig å velge SV på grunn av den faglige innretningen på prosjektet.

ERC-prosjektet er finansiert over 5 år, og prosjektet var vart i ca 1,5 år. Det er ansatt en ekstern finansiert forsker på prosjektet, og en langsiktig plan er at vedkommende skal søke ERC.

Organisering

I prosjektfasen er prosjektadministrasjon særlig utfordrende. Det er lite støttefunksjoner ved fakultetet. Instituttet har ansatt prosjektøkonom, og dette er et stort gode. Det finnes imidlertid ikke forskningsrådgiver på instituttet, og ressursene på fakultetet er svært begrenset. Det gjør at det mangler støttefunksjoner som ikke faller inn under økonomi, og mye tid går med til å løse oppgaver der en selv ikke har rutine eller kunnskap. På SKOK var det en forskningsrådgiver som var tett på og kjente prosjektet. Et eksempel er data management plan (DMP) som blir krevd av finansiører, og som kan være et omfattende dokument der det forventes at innholdet oppdateres gjennom prosjektperioden.

Jørgen Carling (migrasjonsforsker ved PRIO) har skrevet en tekst om å søke en ERC . Denne gir mange gode, praktiske eksempler og anbefales til alle som skal søke ERC:

<https://www.prio.org/publications/12141>

Mohn Research Center for the Brain

Clive Bramham, Institutt for biomedisin

<https://www.uib.no/mrcb>

Om senteret:

Senteret forsker på plastisitet og dynamikk i nevrale kretsløp i hjernen. Senteret ble etablert i 2021. Etter initiativ fra Det medisinske fakultet gikk Trond Mohn forskningsstiftelse (TMF) inn med en bevilgning over fem år for å etablere et samarbeid mellom UiB og Kavli-institutt for nevrovitenskap ved NTNU. Forskningen fokuserer på hvordan hjernen tilpasser seg og endrer seg gjennom erfaring, og undersøker også hvordan disse prosessene påvirkes ved nevrologiske sykdommer som Alzheimers. UiB og NTNU har komplementære ressurser og kompetanser innen feltet, men dette er det første organiserte samarbeidet mellom de to fagmiljøene. Prosjektmidlene finansierer stipendiater og forskerstillinger, mens faste stillinger lønnes av fakultetet.

Senterfinansieringen skaper nye muligheter ved at det bidrar til nye prosjekt, basert på forskningsfunn, nettverk og infrastruktur. Senteret har en tverrfaglig profil, og teknologisk kompetanse, metodeutvikling og engineering gjør samarbeidet interessant for andre partere. Kontinuitet i tekniske stillinger er imidlertid en særlig utfordring. Fagmiljøene er avhengige av stabile, tekniske fagmiljø, men slik kompetanse er høyt etterspurt i arbeidsmarkedet.

Søknadsaktivitet

Forskningsfeltet er avhengig av avansert forskningsinfrastruktur for å bidra på høyt internasjonalt nivå. I utgangspunktet ønsket fagmiljøet midler til utstyr. Det ble utarbeidet søknad til forskningsrådets infrastrukturutlysning, uten å nå opp. TMF gir ikke lenger rene infrastrukturmidler, men kunne støtte et forskningssenter.

Det utlyses generelt lite tematiske forskningsmidler på feltet, og fordeles også lite gjennom frie forskningsmidler. Nasjonalt har det ikke vært utlysninger gjennom forskningsrådets tematiske forskerprosjekt de senere årene. Fagfeltet har heller ingen nasjonale interesseorganisasjoner i ryggen, slik som Kreftforeningen. Senteret er medlem i Hjernerådet, og arbeider politisk for å få tildelt flere midler. Innenfor ERC – Life Sciences - tildeles det normalt 4-5 prosjekt innen nevrobiologi årlig, få av disse innenfor molekulær cellebiologi, som er UiBs primære kompetanseområde innenfor senteret.

Søknad til ERC oppfattes som arbeidskrevende. Clive har søkt ERC tidligere, og har planer om å søke ERC Advanced Grant ved en senere anledning. Erfaringen er at avslag ikke grunnleggs konstruktivt, og kan derfor oppleves som litt demotiverende med tanke på å skrive nye søknader. I fjor ble det søkt om et Marie Curie Doctoral Network, men søknaden nådde ikke opp. Senteret planlegger å søke igjen.

Det er en oppfatning at det tidligere var enklere å oppnå midler til å danne konsortier gjennom EUs finansieringsordninger. Fagmiljøet har blant annet hatt finansiering for samarbeid med Polen og Estland gjennom EØS-midler.

Omleggingen av FRIPRO-ordningen har ført til større barrierer mot deltakelse, ved at søknader blir mer kritisk bearbeidet enn før. Det tar lengre tid før en anser søknadene som modne. Mange velger å la være å søke. På plussiden frigir dette tid til annet arbeid.

Organisering

Det arbeides systematisk med mobilisering mot utlysninger på flere nivå på fakultetet. Instituttet sender jevnlig ut nyhetsbrev med lister over aktuelle utlysninger, publikasjoner, symposier osv. Fakultetet tilbyr søknadsstøtte og rådgiving. Det er også anledning til å benytte eksterne konsulenter til NFR- og EU-søknader. Fagstøtten oppfattes som god.

Forskergruppen arrangerer månedlige og ukentlige seminarrekker, med bidrag fra faglige og studenter. Fagmiljøene på instituttet er organisert i få og store forskergrupper som møtes månedlig, men det meste av den faglige aktiviteten skjer innenfor mindre team knyttet til de enkelte laboratoriene. Utdanningsoppdraget blir sett på som viktig, men oppleves ikke som et hinder for forskningsvirksomheten. Undervisningen er hovedsakelig konsentrert til høstsemesteret.

Det juridiske fakultet

Prodekan Ragna Aarli

Søknadskultur

Høsten 2024 mottok forskere fra Det juridiske fakultet tilslag på 4 av 5 innsendte søknader til utlyste midler fra tematiske satsinger og mottok finansiering av prosjekter til samlet verdi av 36 millioner kroner fra NFR og Akademiaavtalen. Samtidig mottok en av fakultetets professorer et ERC Consolidator Grant på 23 millioner, det første av denne typen som har gått til en rettsvitenskapelig forsker i Norge. Det nominelle tilskuddet på 59 millioner til styrket forskningsaktivitet de neste fire årene er kanskje for småpenger å regne ved større og mer forskningstunge fakultet. For Det juridiske fakultet er det et bevis på at et langsiktig og systematisk arbeid for å utvikle en kultur for søknadsarbeid og forskningssamarbeid gir resultater.

Det juridiske fakultet uteksaminerte over 450 studenter i 2024 og var dermed landets største «juristfabrikk». Med ca 50 faste vitenskapelig ansatte er undervisningsbelastningen høy. Det sendes ikke mange søknader fra dette miljøet hvert år, men tendensen er at de blir flere og bedre. Høsten 2024 var ikke bare en milepæl for tilslag på eksterne forskningsmidler. Det ble også for første gang disputert på en artikkelbasert ph.d.-avhandling ved fakultetet. Både tilslagene på eksterne midler og disputasen på en artikkelbasert avhandling vitner om en forskningstradisjon som er under utvikling.

Individet og kollektivet

Den tradisjonelle oppskriften for juridisk forskning ble spissformulert av tidligere dekan Nils Nygaard i doktoravhandling fra 1974 som å «gå i kloster med Norsk Retstidende». Et uforstyrret individuelt arbeid med rettskildene var det som skulle til for å komme frem til nyskapende standpunkt om gjeldende rett. Denne tilnærmingen er ikke særnorsk, og preger rettsvitenskap både i Europa og resten av verden. Mange foretrekker fortsatt denne arbeidsmåten, men på 2000-tallet har det vært

en betydelig vekst i samforfatterskap, tverrfaglig samarbeid og internasjonalt rettet forskning. Den rettsvitenskapelige forskningen er uansett lite utstyrskreven. Motivasjonen for ekstern finansiering handler ikke om å bygge infrastruktur som muliggjør forskning, men om tid til å forske og om å utvide kapasiteten i fagmiljøene ved å få inn flere hoder som kan tenke bedre sammen og sørge for fagets ettervekst. Vi ser at både søknadsprosessene og forskningsprosjektene bidrar til å bygge en mer kollektiv forskningskultur på fakultetet.

Forskerlinje som rekrutteringsbase

Tilgang på forskertalenter er en forutsetning for å lykkes med prosjektutvikling. Fakultetet opprettet i 2017 en egen forskerlinje for å identifisere og utvikle forskertalenter. Studenter på forskerlinjen skriver masteroppgave samtidig som de deltar på i obligatoriske undervisningsaktiviteter som skal gi forskningserfaring. Dette er et av fakultetets viktigste tiltak for å rekruttere kandidater til ph.d.-stilling, noe som er usedvanlig krevende med et godt arbeidsmarked for jurister utenfor academia.

Reorganisering av forskergrupper

Ved NFRs evaluering av juridiske forskning i 2021, ble fakultetet anbefalt å redusere antallet forskergrupper for å konsolidere forskningskapasiteten. Fra 1. januar 2025 er forskergruppene ved Det juridiske fakultet reorganisert på to ulike nivåer med ulik oppnevningssperiode, aktivitetskrav og driftsmiddelfinansiering fra fakultetet. Det er nå 10 forskergrupper som er oppnevnt for 5 år. Disse gruppene må ha et internasjonalt nettverk, møtes regelmessig og er forpliktet til å søke om eksterne forskningsmidler. Fakultetet har også 6 forskergrupper som er oppnevnt for 2 år, med lavere krav til aktivitet og uten krav om søknadsinnsending.

Utvidete søknadsmuligheter

Fakultetet har jobbet strategisk for å synliggjøre behovet for rettsvitenskapelig forskning, dels i samarbeid med de to andre juridiske fakultetene. Et viktig grep var å styrke den administrative staben. Forskningsrådgivere ved fakultetet har arbeidet langsiktig med å synliggjøre overfor NFR og andre finansiører at det innenfor ulike tematiske satsingsområder finnes en rekke utpreget rettsvitenskapelige problemstillinger som må utforskes som ledd i kunnskapsutviklingen. I dag blir rettsvitenskapelig kompetanse i større grad enn før etterspurt i utlysningstekstene, og dette har utvidet mulighetsrommet for rettsvitenskapelige forskere. Vi har også lyktes i å få rettsvitere inn i porteføljestyrene.

Forskernær støtte

Fakultetet har arrangert flere søkerseminarer for nye søkere der ansatte ved fakultetet med erfaringer fra evaluering av søknader har veiledet i søknadsarbeid og gitt konstruktive kommentarer til prosjektskisser. Fakultetet har fast ansatte forskningsrådgivere med forskningskompetanse som bistår forskerne svært aktivt på alle trinn i prosessen, også med tekstutforming som kan kommunisere til et panel der et fåtall personer kan forventes å ha juridiskfaglig kompetanse.

Fakultetets prioriteringer

I lys av det gode, men tidkrevende arbeidet med støtte til søknader om eksternfinansiering, vedtok fakultetsstyret 7. februar 2023 (sak 7/23) rammebetingelser for eksternfinansierte forskningsprosjekter som ga følgende føringer for prioritering av innsats til prosjekter og utlysninger:

Fakultetet vil særlig prioritere følgende prosjekter:

- Prosjekter der fakultetet er koordinator
- Prosjekter med høy budsjettandel og /eller rekrutteringsstillinger til fakultetet
- Prosjekter som ledes av eller støtter opp om unge forskere på fakultetet
- Prosjekter i samsvar med fakultetets strategiske mål og faglige profil
- Prosjekter som utvikler internasjonalt ledende forskningsmiljøer eller ivaretar faglig bredde
- Prosjekter med sterk kopling til fakultetets master- og doktorgradsutdanning

Fakultetet vil særlig prioritere følgende utlysninger:

- EUs rammeprogram – European Research Council Grant (ERC Grant)
- Norges forskningsråd – Forskerprosjekt og Kompetanse- og samarbeidsprosjekt

Det vil også legges vekt på fakultetets kapasitet til å delta i prosjektet og på sannsynlighet for tilslag, herunder kvalitet og modenhet av prosjektidé, relevans av utlysningen, prosjektgruppens sammensetning og konkurransesituasjonen. For søknader som legger opp til frikjøp fra undervisningsplikter for fakultetets ansatte, vil det bli lagt vekt på fakultetets mulighet til å få dekket inn undervisningsbehovet som vil kunne oppstå.

GAMUT – Griegakademiets senter for musikkterapiforskning

Viggo Krüger, Griegakademiet

<https://www.uib.no/gamut>

Om senteret

Musikkterapiforskningen ved Griegakademiet er samlet i GAMUT-senteret, og har fokus på humanistisk helseforskning (health humanities). Forskningen omfatter randomiserte kliniske forsøk (randomized controlled trial, RCT), kvalitative studier, teoretisk forskning og kunstbasert forskning. I samarbeid med NORCE har Universitetet i Bergen ambisjoner om å utvikle et internasjonalt anerkjent miljø for utdanning og forskning innen musikkterapi. Viggo Krüger leder forskningssenteret og har samtidig 20 % stilling i NORCE.

Forskningsfeltet har vært aktivt i over 20 år, og senteret skiller seg fra den øvrige aktiviteten ved Fakultet for kunst, musikk og design, som har hovedfokus på utøvende disipliner og kunstnerisk utforskning. GAMUT er et senter, men det er også flere forskningsgrupper under senteret.

Søknadsaktivitet

Over tid har senteret søkt og fått midler fra NFR, Kavli, og Horizon Europe. EU-prosjektet FALCO startet i 2024, og har et samlet budsjett på ni millioner euro. Prosjektet skal utforske musikkterapi i rusbehandling og er et pilar 2 (RIA) samarbeidsprosjekt som koordineres av Norce, med tre arbeidspakker på KMD. FALCO, og er et konsortium av 19 institusjoner i syv land. KMD har også fått en FRIPRO. Det er ikke kjent om karanteneregler har skremt bort noen fra å søke. Fagmiljøet har gått mer mot EU, og har oppnådd MSCA-stipend i tillegg til RIA-prosjektet. BAHAUS har åpnet flere muligheter for søknader i EU. Fagmiljøet har også deltatt i en KI-søknad. Samtidig er muligheter i Kavli-fondet mistet på grunn av overhead (fondet dekker ikke administrasjonskostnader).

Det arbeides nå med en NFR-søknad som skal inn i mars 2025, også dette i samarbeid med NORCE.

Erfaring peker på behov for en tydelig arbeidsdeling, som ikke krever at alle faglig ansatte er med i alle prosesser. Det er viktig å anerkjenne at noen er spisset på søknadsskriving, og skal drive med dette. Andre har fokus eksempelvis på praksisarbeid og utvikling, som er nødvendig for å fylle andre funksjoner. En kan sammenligne organiseringen med fotballag, der man er tydelig på hvem som er midtbanespiller, keeper eller angriper.

Noen må følge litt mer med enn andre, og gi litt mer direkte oppfølging. Noen som ser, anerkjenner, og kan være med å korrigere. Man må oppmuntre nei-mennesker og skjerme ja-mennesker. Alt dette ansvaret kan ikke ligge på en instituttleder. Disse problemstillingene må eies av fagmiljøene selv. På NORCE løser man dette ved å ha mange interne møter i fagmiljøene innad i forskergruppene, der man samlet eier samme problemstillinger. Man må jobbe med mennesker slik at de blir hørt og sett.

Kulturutvikling er viktig. Man kan ikke drive top down på eierskap, ting må utvikle seg bottom up. Det er behov for langsiktighet i arbeidet. Fra Norce er lærdommen anerkjennelse av at man ikke får den første tildelingen, men man må kanskje søke fire-fem ganger. Dette er en naturlig prosess, og avslag må ikke ses på som et personlig nederlag og ydmykende. Det bør være en felles mentalitet om at «så bra at du har søkt, og så flott at du vil prøve igjen.» I all konkurranse er det sentralt å tåle tap. Fagmiljøene må ha en kultur for å jobbe med avslag, å trekke fram positive tilbakemeldinger og bygge videre på arbeidet. Søknader er kunnskap og håndverk som man lærer seg. Man øker kompetansen og blir bedre på det.

For å få flere til å utvikle prosjektforslag og søknader må man synliggjøre resultater, prosesser, og øke bevissthet. Det er ønskelig at flere bidrar. På KMD er det organisert egne forskningsdager. Dette har blitt kritisert fra de som underviser mye. De viser til at de bruker mye forskning i undervisning, og at det ikke trenger å være en motsetning. Utdanningsforskning og spydspiss-forskning kan gå hånd i hånd, og det trengs en sterkere bevissthet om dette. KMD hadde ikke hatt et horizon prosjekt hvis man ikke hadde hatt en god utdanning og en kunnskapsklynge.

Organisering

Forskningsstøtte fra fakultetet er svært god og har blitt vesentlig bedre over tid. Administrasjonen bidrar positivt i prosjektplanlegging, budsjettering og rådgiving. Slike personer er avgjørende for å få til gode søknader. Det er mye større potensiale for å jobbe tverrfaglig, tverrsektorielt og internasjonalt.

Forskningsformidling er viktig. Dersom lykkes i å få prosjekt er man bare halvveis. Forskningen må ut i verden. Man går glipp av mye hvis man bare tenker vitenskapelig publisering. Fakultetets forsknings- og forskerutdanningsutvalg (UFF) støtter dette. NORCE er flinkere til forskningsformidling enn UiB. Formidling vil gi mer synergi, og deretter bringe tilbake ressurser til forskningsmiljøet.

Det er ikke gitt personlig frikjøp til prosjektarbeid utover en ressurs som er knyttet til sin lederfunksjon.

Fagmiljøet ved GAMUT har hatt tillit over 20 år, og hatt ledere med visjoner. Det mest kritiske punktet er studenter. Dersom det ikke er sterkt forskningsmiljø så får man heller ikke rekruttert studenter. Det er tro på ledelse som bygger, men som ikke kontrollerer - ledere som har grunnleggende menneskekunnskap. Studentene fanger veldig raskt opp dersom det er dårlig ledelse.

Human Light Lab og “Bergen Research group for Innovation, Growth, Health and Technology” (BRIGHT)

Elisabeth Flo-Groeneboom, Institutt for klinisk psykologi

Om forskningen

Forskningen er rettet mot ikke-farmakologiske intervensjoner, søvn og døgnrytmer, psykiske helseutfordringer gjennom livet, og funksjon hos eldre og personer med demens. Aktuell forskning har et klinisk anvendt fokus, med en bredde fra eksperimenter i lyslaboratoriet til implementering av komplekse intervensjoner i Randomiserte kontrollerte studier (RCT). Arbeidet har de siste fem årene vært finansiert gjennom FRIPRO-midler fra forskningsrådet.

Forskningen springer ut fra tidlig karriere i forskergruppene for aldring og demens ved Institutt for global helse og samfunnsmedisin (IGS), som karakteriseres ved en «fryktløs» tilnærming. Forskningen har dratt nytte og lærdom av mentorering fra erfarne forskere ved IGS og Det psykologiske fakultet. Det er viktig å ha seniorer som støtter og bygger opp yngre forskere, noe som ikke er en selvfølge i alle miljøer.

Søknadsaktivitet

Personlig forskertrang er driveren for å søke ekstern finansiering, og gruppen har lenge tenkt at et senter er nødvendig for å drive med forskning. Det holder ikke med en forskningsgruppe med flat struktur der noen søker, mens andre ikke gjør det. Når man søker eksterne midler, må man gå høyt opp og ta risiko. Forskningsrådets mange krav i utlysningene kan være problematiske.

Den første søknaden om FRIPRO-midler ble levert i 2017, og prosjektet fikk tilslag etter andre gangs søknad. Tilbakemeldingene fra første runde ble brukt aktivt, og prosjektet fikk i tillegg finansiering for en offentlig-sektor PhD. Dette ga mer momentum til å søke FRIPRO igjen, noe som åpnet dører for videre samarbeid i en Horizon-søknad. Målet er å sikte videre og ha gode ideer.

EU-prosjekter er mer sårbare enn prosjekter finansiert av Forskningsrådet, og det trengs mer støtte, for eksempel ekspertkompetanse fra FIA. Det er essensielt å bruke kompetanse fra de som har søkt før.

Å tenke strategisk rundt målene for forskningen er viktig for å få opp deltakelse i utlysninger. Noen klarer seg med små midler, og tenker ikke eksternfinansiering, men klarer seg med noen masterstudenter og småmidler. Noen mener at det ikke finnes midler innen sitt område, men dette er ikke helt riktig. Fagfeltet behandlingspsykologi har falt litt mellom flere stoler, og dette kan lett bli en unnskyldning. Det finnes muligheter også utenfor de mest konkurransebaserte verktøyene, eksempelvis prosjektmidler fra Stiftelsen Damm. Alle kan ikke sikte like høyt, men det må være noe bygget opp rundt de personene som skal søke. Det er et ønske at flere prøver på søknader om prosjektmidler. Dette ville kanskje være enklere i et senter.

Mentorering og oppmuntring fra seniorforskere og administrasjon har stor betydning. Arbeid med prosjektutvikling har hatt stor nytte av forskningsrådgiver på fakultetet, som har gitt ærlig og tydelig tilbakemelding. Økonomioppfølging er også viktig, og god støtte fra prosjektøkonomer er essensielt.

Tilbakemelding på prosjekter er viktig, og det er lært mye av tilbakemeldinger fra NFR. Håndtering av avslag er en viktig del av kulturbygging og utvikling, og det er viktig å skape en kultur for å utvikle nye ideer selv om man får et nederlag. Håndtering av avslag er en viktig del av kulturbygging og utvikling

for kvalitet. Åpenhet er et paradoks: det er stor åpenhet om å levere på undervisning, men ingen åpenhet for eksempel om hvor mye den enkelte publiserer. Det er viktig å skape en kultur for at man jobber med flere ideer og utvikler nye ting selv om man får et nederlag. Det å jobbe med en søknad bidrar til å spisse ideen. For å få mengdetrening i avslag er det viktig å ha miljøer som søker mye.

Organisering

Instituttet har hatt mye prosesser rundt forskergruppene. I 2011 fikk instituttet kritikk i Forskningsrådets evaluering av psykologifagene, der små grupper ble pekt på som en sårbarhet. Som en følge av det ble instituttet som helhet definert som én forskergruppe. Nå er det valgt en løsning med laboratorier under forskergruppen og et knippe gode kollegaer og PhD-kandidater knyttet til samme forskning. Et slikt spisset fellesskap er nødvendig for å forstå hverandre.

Instituttets ansatte har mange timer undervisning, og alle må bidra for å få undervisningen til å gå rundt. Det ble forespeilet 30% frikjøp ved oppnådd FRIPRO-finansiering, men dette har ikke blitt gjennomført.

Gruppen har god erfaring med å få med seg kommune og offentlig forvaltning i sine prosjekter. Evidensbasert kunnskap som fører til god praksis i kommunen er viktig, og Kunnskapskommunen på Alrek er svært betydningsfull.

Oppfølging fra instituttleder er svært viktig i gjennomføring av prosjekter, spesielt for den nye generasjonen PhD-kandidater som har høyere forventninger og krav. Gode ledere er avgjørende dersom det oppstår personalsaker.

Versjon: 25.03.2025

Utvalg: Forskningsutvalget ved Det juridiske fakultet
Sak: 21/25
Møtedato: 06.05.2025
Journalnummer:

Rapport om vitenskapelig publisering 2024

Innledning

Rapporteringstall for vitenskapelige publikasjoner i UH-sektoren offentliggjøres i april hvert år. I denne saken presenteres publiseringsoversikt for Det juridiske fakultet ved UiB sammenlignet med de juridiske fakultetene ved UiT og UiO i 2024. Tallmaterialet i saken er levert av bibliometri-gruppen ved UiB¹.

Tallene er basert på rapporterte publikasjoner fra foregående år til Cristin (Current research information system in Norway). Rapporteringen skal gi overblikk og grunnlag for å sammenligne forskningsaktivitet, samt stimulere til videre forskning.

Publiseringsoversikten må leses i lys av at reformprosesser i forskningssystemet kontinuerlig endrer måten forskningskvalitet vurderes og måles. Det har for eksempel stor betydning at indikatoren for publiseringspoeng fjernes med virkning fra budsjettet for 2025. Forenklingen av systemet for resultatbasert uttelling er et ledd i regjeringens prosess for å tydeliggjøre institusjonenes ansvar for prioritering. Det er foreløpig uklart hvilke konsekvenser dette vil ha for den interne budsjettfordelingen ved UiB.

Regjeringen vil videreføre rapporteringen av publikasjoner fra universitetene og høyskolene for andre formål enn finansiering (som statistikk, styring og evaluering).² En arbeidsgruppe fra Det nasjonale publiseringsutvalget har også anbefalt videreføring av kanalregisteret med inndelingen i nivå 1 og 2 selv om publiseringsindikatoren er fjernet.³ Det skal etableres et nasjonalt vitenarkiv, NVA, som vil erstatte Cristin og lokale vitenarkiv som BORA. Det er Sikt som har ansvaret for dette og overgangen skal etter oppdatert plan starte 3. juni i år.⁴ Da vil Cristin bli lukket for registrering og redigering. Rapporteringen for 2024 som omtales i denne saken er i Cristin-systemet.

¹ Bibliometrigruppen ved Universitetsbiblioteket lager analyser på grunnlag av data fra Cristin, og publiserer disse på <https://bibliometri.w.uib.no/>. Videre utarbeider gruppen analyser på bestilling, blant annet fra sentral og lokal ledelse på ulike nivåer, Analysegruppen og Forsknings- og innovasjonsavdelingen. Bibliometrigruppen har egne retningslinjer for ansvarlig bruk av bibliometri, som er i tråd med blant annet rådene fra Det nasjonale publiseringsutvalget.

² [Meld. St. 14 \(2022–2023\) - regjeringen.no](#) s. 106.

³ https://www.uhr.no/_f/p1/i0c07c3dd-6f9f-4a4d-a534-37e2179a3807/kvalitet-i-vitenskapelig-publisering-31-mai-2024.pdf.

⁴ <https://sikt.no/aktuelt/overgang-til-nva>.

Om publiseringsstallene

Publiseringsstallene presentert i denne saken gir et bilde av den delen av forskningsaktiviteten som kan måles gjennom å telle og sammenligne publikasjoner innenfor det gjeldende systemet med resultatbasert uttelling. Som fremhevet i argumentasjonen for fjerne indikatoren, utgjør publiseringspoeng en marginal økonomisk uttelling sammenlignet med utdanningsaktivitet, og 2024 er altså siste året det gis slik økonomisk belønning for publisering. Publiseringstallene bør tolkes ut ifra institusjonell kontekst og øvrige aktiviteter, da publikasjoner med ulik lengde og arbeidsinnsats kan gi lik poengmessig uttelling. I dagens system blir kvaliteten på en publikasjon vurdert etter hvilket forlag/ tidsskrift den er utgitt på. Det er lagt inn en nivådeling (nivå 1 og 2) av vitenskapelige forlag og tidsskrifter der nivå 2 skal omfatte de mest kvalitetskrevene publikasjonskanalene (ca. 20% av publikasjonene innen sitt område). Alle resterende (godkjente) publikasjonskanaler kommer inn under nivå 1. Selv om publikasjoner på samme nivå kan variere stort i format, lengde og innhold vil de få samme uttelling.

Publiseringsstatistikk ved de juridiske fakultetene i 2024

De data som presenteres for de juridiske fakultetene ved UiB, UiO og UiT i denne saken er

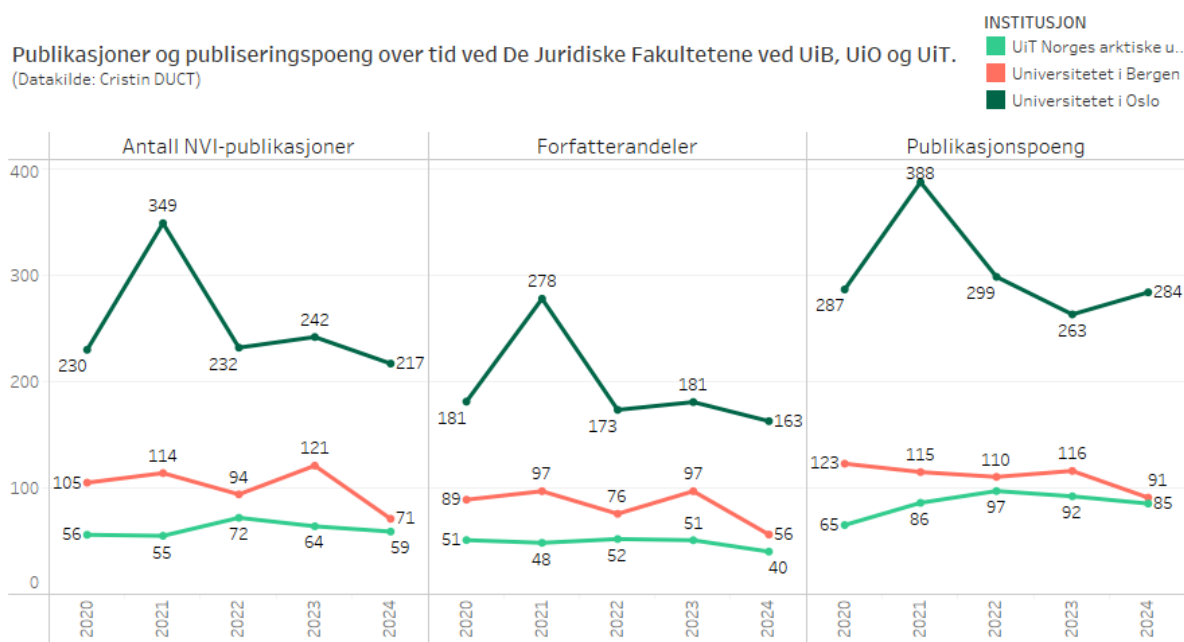
1. Publiseringstall, poeng, også på nivå 1 og 2
2. Publiseringsform og språk
3. Åpen tilgang, samforfatterskap og tidsskrift

Ved relativt små enheter som de juridiske fakultetene ved UiB og UiT vil naturlige variasjoner kunne gi store utslag i statistikken. Figurene under viser derfor tall fra de foregående årene for de juridiske fakultetene i Norge slik at det er mulig å se tendenser over flere år.

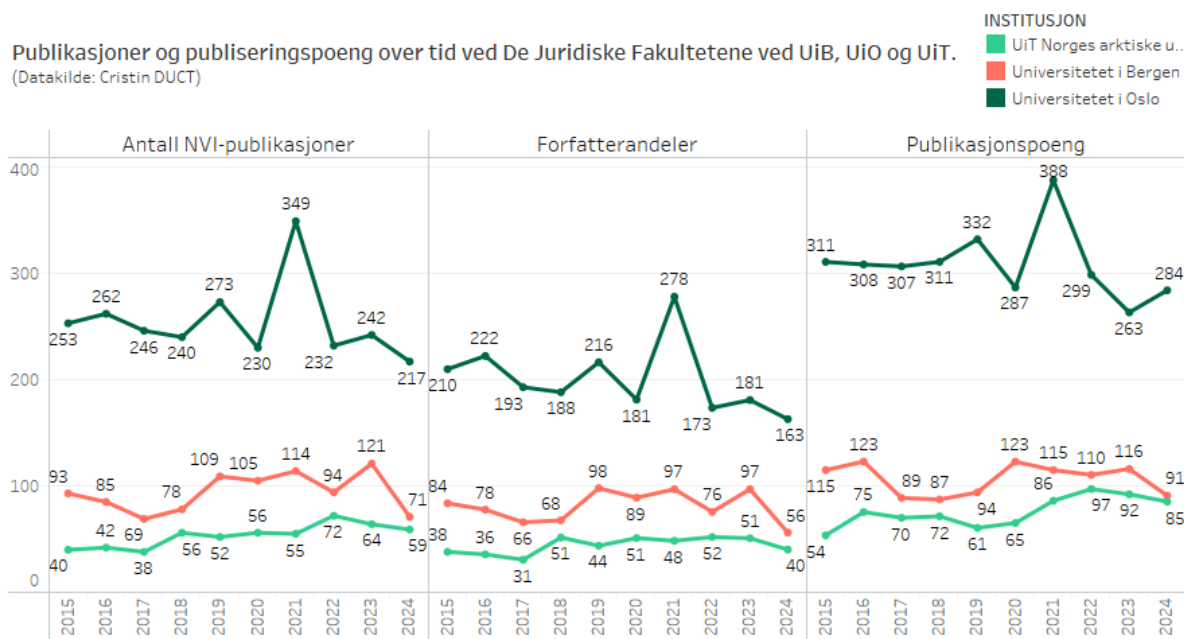
I 2024 hadde Det juridiske fakultet ved UiB 71 poenggivende publikasjoner som ga fakultetet totalt 91 publikasjonspoeng (figur 1 og 2). Dette er en nedgang i publikasjonspoeng på 21,5% fra 2023. Også Det juridiske fakultet ved UiO hadde en nedgang i antall poenggivende publikasjoner (242 til 217), men disse ga likevel en økning i antall poeng med 7,9% (263 til 284 poeng). Det juridiske fakultet i Tromsø hadde en liten nedgang i publikasjoner (64 til 59) og poeng (92 til 85 – 7,6%).

Siden tallene fra UiO er basert på fakultet, inkluderer de publikasjoner innen kriminologi og rettssosiologi. Disse fagområdene ligger på grensen mellom rettsvitenskap og andre fagområder, og ble f.eks. ikke inkludert i sammenligningen mellom enhetene i JUREVAL (Evalueringen av norsk rettsvitenskap i 2019/20). Kriminologi og rettssosiologi står for ca. 25% av UiOs publiseringspoeng for 2024. Dersom vi ekskluderer disse blir gapet mellom publiseringspoengene til UiO og UiB mindre enn denne oversikten tilsier. UiO vil da ha 214 poeng mens UiB har 91.

1. Publikasjoner, poeng og nivå

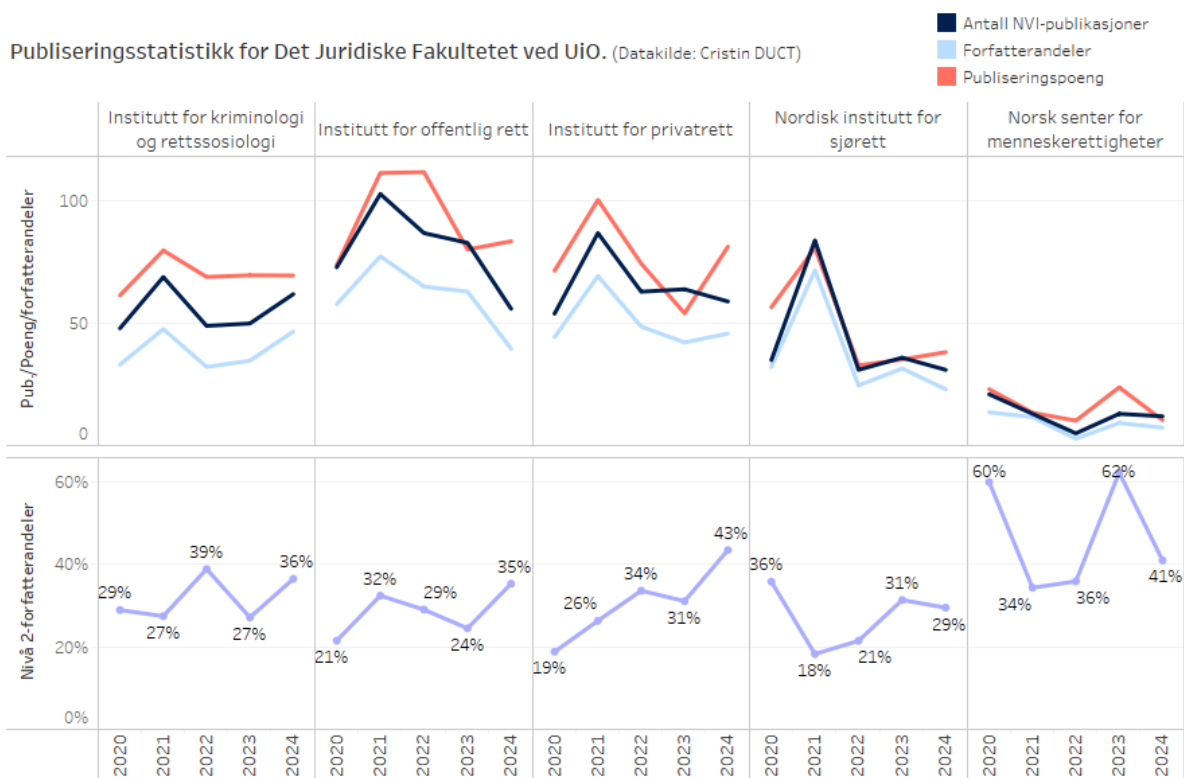

Figur 1 Antall publikasjoner, publiseringspoeng og forfatterandeler ved de juridiske fakultetene ved UiB, UiO og UiT. (Datakilde: Cristin DUCT).

Figur 2 alternativ til Fig. 1 med 10-års perspektiv: Antall publikasjoner, publiseringspoeng og forfatterandeler ved de Juridiske Fakultetene ved UiB, UiO og UiT. (Datakilde: Cristin DUCT).

Ekstra tall for UiO, brutt ned på instituttnivå

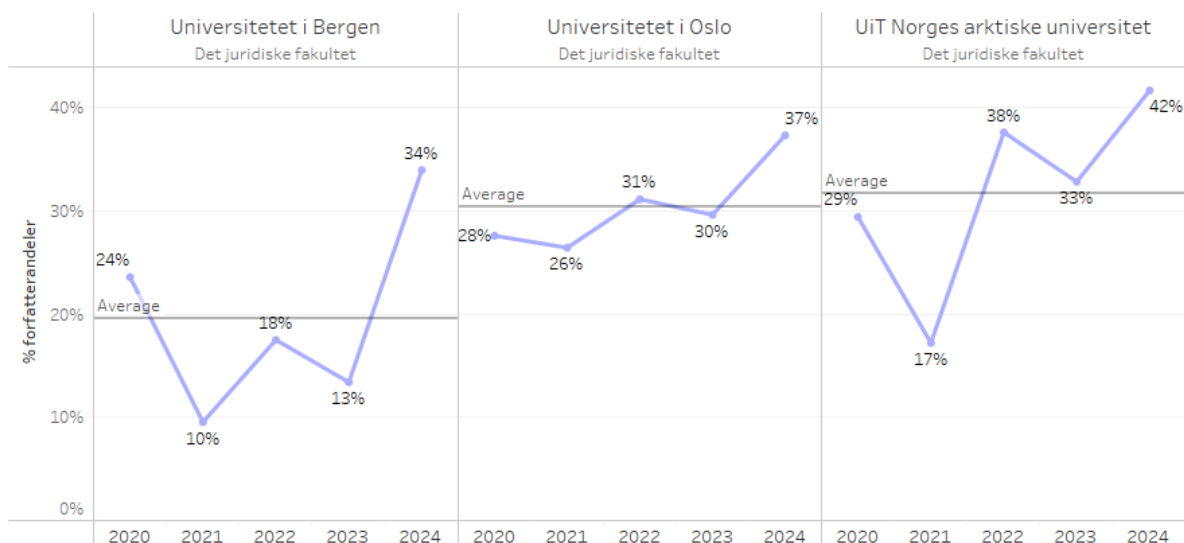

Figur 3 Publiseringstatistikk (publikasjoner, poeng, forfatterandeler og nivå 2 forfatterandeler) for institutt ved det juridiske fakultetet ved UiO. Merk at det er veldig få publikasjoner på senter for menneskerettigheter, og da er andel nivå 2-forfatterandeler mer utsatt for store svingninger. (Datakilde: Cristin DUCT)

Både hos UiB og UiO ser vi at antall publikasjoner gikk ned fra 2023 til 2024, men at UiO likevel fikk en økning i publikasjonspoeng. Dette skyldes at andel Nivå 2-publikasjoner økte vesentlig ved tre av fem enheter (fra 30% til 37% sett under ett). Ved UiB gikk antall publikasjoner ned med 41%, men i og med at andel Nivå 2-publikasjoner økte fra 13 % til 34% ble nedgangen i antall publikasjonspoeng 'kun' 21,5%.

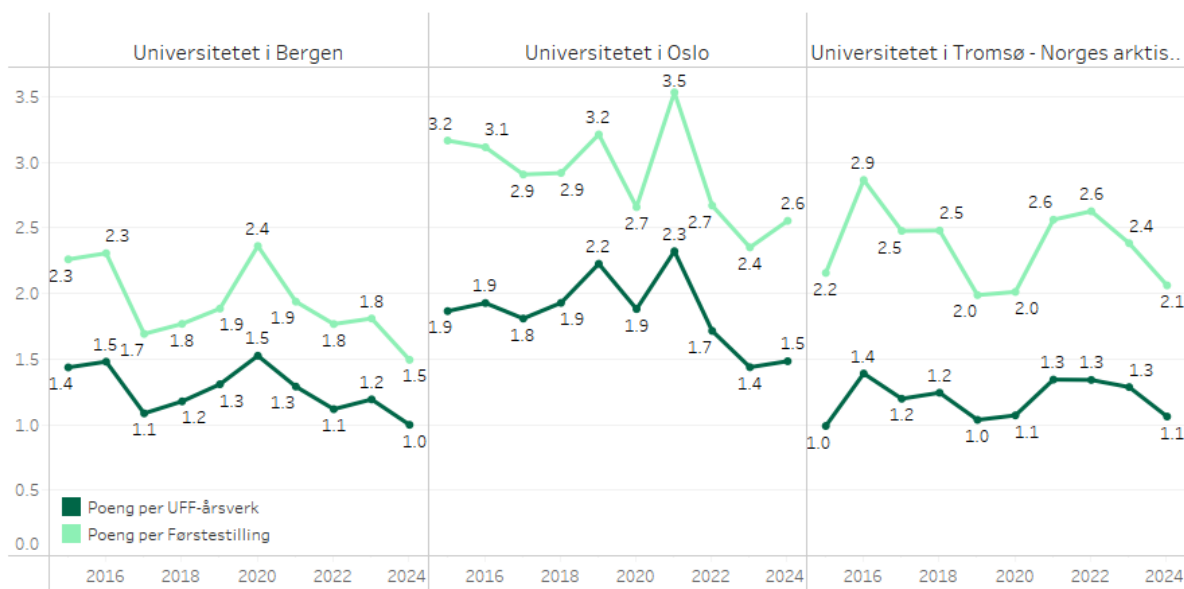
Hos UiT ser man en liten nedgang i antall publikasjoner fra 64 i 2023 til 59 i 2024. Andelen Nivå 2-publikasjoner økte fra 33% til 42%.

Prosentandel publikasjoner og forfatterandeler publiserte i nivå 2 kanaler ved De Juridiske Fakultetene ved UiB, UiO og UiT. (Datakilde: Cristin DUCT)

Figur 4 Prosentandel forfatterandeler publiserte i nivå 2 kanaler (Datakilde: Cristin DUCT)

Publiseringspoeng per UFF-årsverk og førstestilling ved De Juridiske Fakultetene ved UiB, UiO og UiT. (Datakilde: DBH)

Figur 5 Publiseringspoeng per UFF-årsverk og førstestilling (Datakilde: DBH)

Figur 5 viser hvor mange publiseringspoeng de juridiske fakultetene ved UiB, UiO og UiT har fått per førstestilling og per UFF-årsverk (undervisning, forskning og formidling) i tidsrommet 2016 - 2024. Her er det verdt å merke at siden tallene i figuren er sortert på fagområde er Institutt for kriminologi og rettssosiologi ved UiO ikke er tatt med, da det ligger under fagområdet samfunnsvitenskap. De andre figurene er sortert på fakultet, noe som gjør at Institutt for kriminologi og rettssosiologi er inkludert. Etter et toppår i 2020, er UiB nå på det laveste nivået i perioden, med 1.5 poeng per årsverk pr. førstestilling. Dette er markert lavere enn UiO (2.6) og UiT (2.1).

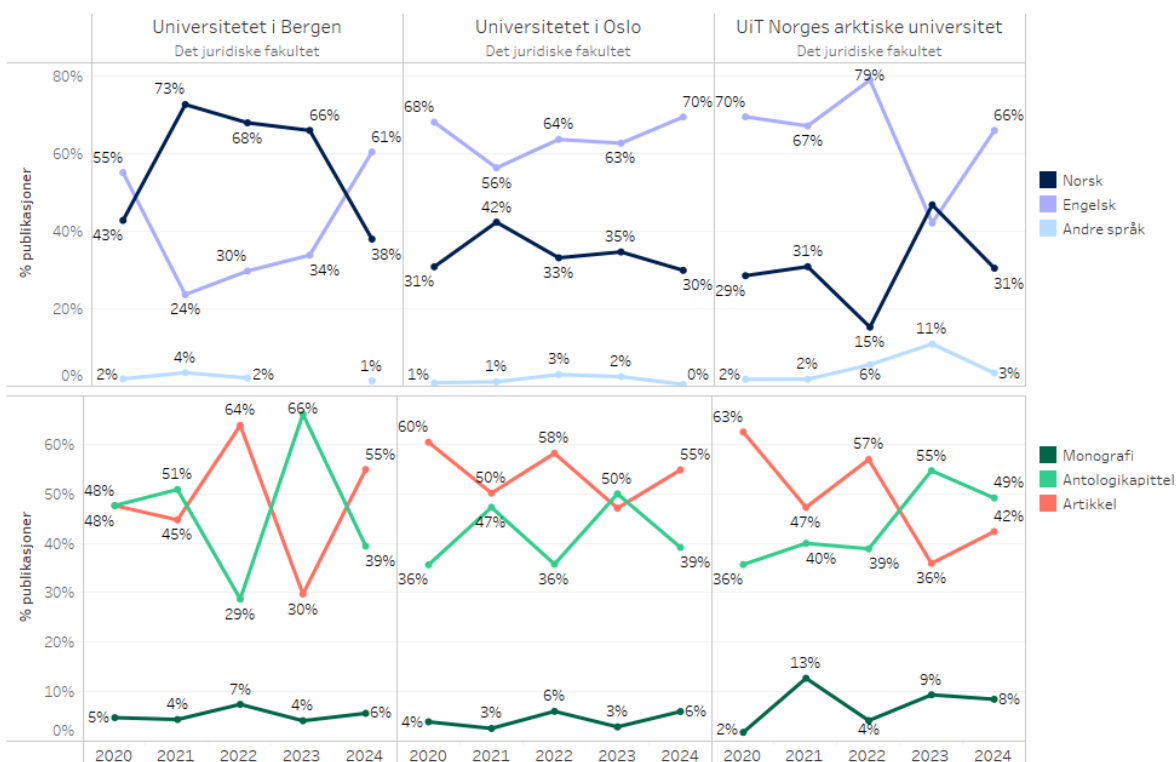
2. Publiseringsform og språk

Ved Det juridiske fakultet på UiB ser vi at andelen norsk- og engelskspråklige publikasjoner varierer stort fra år til år (figur 6). I 2020 var engelskandelen 55%, men den andelen sank til henholdsvis 24%, 30% og 34% de neste tre årene, før den i 2024 er oppe i hele 66%. Den store variasjonen må ses i lys av at det er et relativt lavt tallpublikasjoner som ligger til grunn for de årlige beregningene. Det har også betydning om festskriftproduksjon ved fakultetet, med hovedsakelig norske publikasjoner, har stått sentralt i beregningsgrunnlaget.

UiO ligger mer stabilt i perioden, med et intervall på 56% til 70% engelskandel, mens UiT med unntak for 2023 ligger stabilt høyt i engelskandel.

Når det gjelder publiseringsform varierer det stort fra år til år ved dette fakultetet om det er antologibidrag eller artikler som det publiseres flest av. I 2024 er andelen artikler 55%, opp fra 30% i 2023. Festskrift og andre bokprosjekter i antologiformat bidrar til at forholdstallet mellom publikasjonsformene kan variere mye fra år til år. Monografier ved UiB varierer mellom 4% og 7% i perioden. Ved UiO ser vi at artikler i perioden stort sett utgjør hoveddelen av publikasjonene, mens monografier ligger mellom 3% og 6%. Ved UiT er bildet mer blandet, og antologier utgjør den største andelen de siste to årene, mens det var motsatt de tre foregående årene. I tre av fem år i perioden har monografiene ligget mellom 8% og 13% ved UiT.

Prosentandel publikasjoner etter språk og publiseringsformat ved De Juridiske Fakultetene ved UiB, UiO og UiT. (Datakilde: Cristin DUCT)

Figur 6 Prosentandel publikasjoner etter språk (øverst) og format (nederst; NVI publiseringsform). (Datakilde: Cristin DUCT).

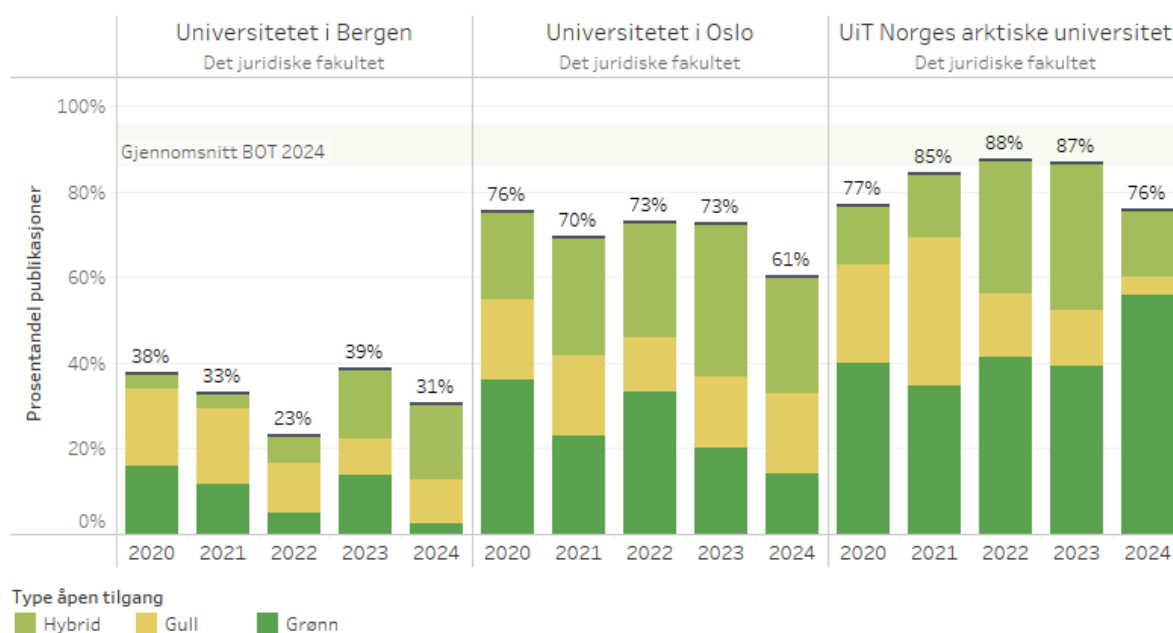
3. Åpen tilgang, samforfatterskap og tidsskrift

3.1 Åpen tilgang

Det juridiske fakultet ved UiB har betydelig lavere prosentandel av publikasjoner publisert med åpen tilgang enn de juridiske fakultetene ved UiO og UiT (figur 7). I 2024 var kun 31% av UiBs publikasjoner med åpen tilgang. Til sammenligning var 61% av UiOs publikasjoner åpent tilgjengelige, mens 76% av UiTs publikasjoner var med åpen tilgang.

Prosentandel artikler som er åpent tilgjengelig ved De Juridiske Fakultetene ved UiB, UiO og UiT.

(Datakilde: Cristin DUCT)

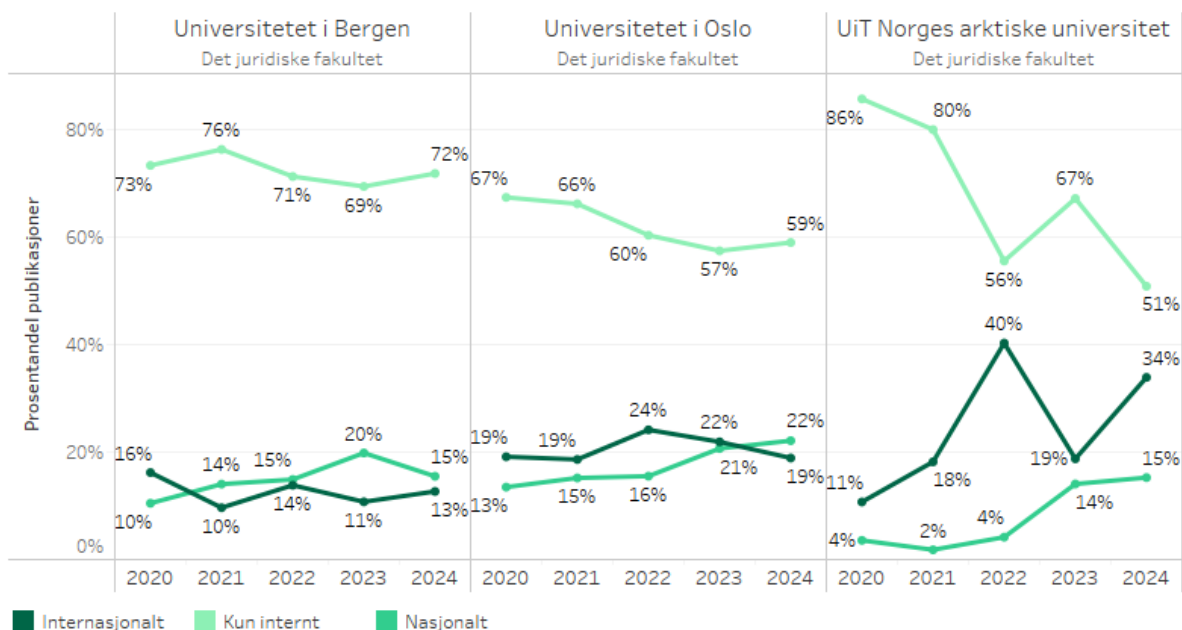

Figur 7 Prosentandel **artikler** publiserte som er åpent tilgjengelig. Bokpublisering er vanskeligere å finne gode OA data for. Det lysegrønne båndet («Gjennomsnitt BOT 2024») viser prosentandel artikler som er åpent tilgjengelig ved UiB, UiO og UiT. «Gull» = publisert i et åpent tidsskrift, «Hybrid» = publisert åpent i ellers lukket/abonnementstidsskrift (f.eks. via publiserer-og-les avtaler), «grønn» = verken hybrid eller gull, men gjort tilgjengelig via deponering i et arkiv (Datakilde: Cristin DUCT).

3.2 Samforfatterskap

Form samforfatterskap ved De Juridiske Fakultetene ved UiB, UiO og UiT.

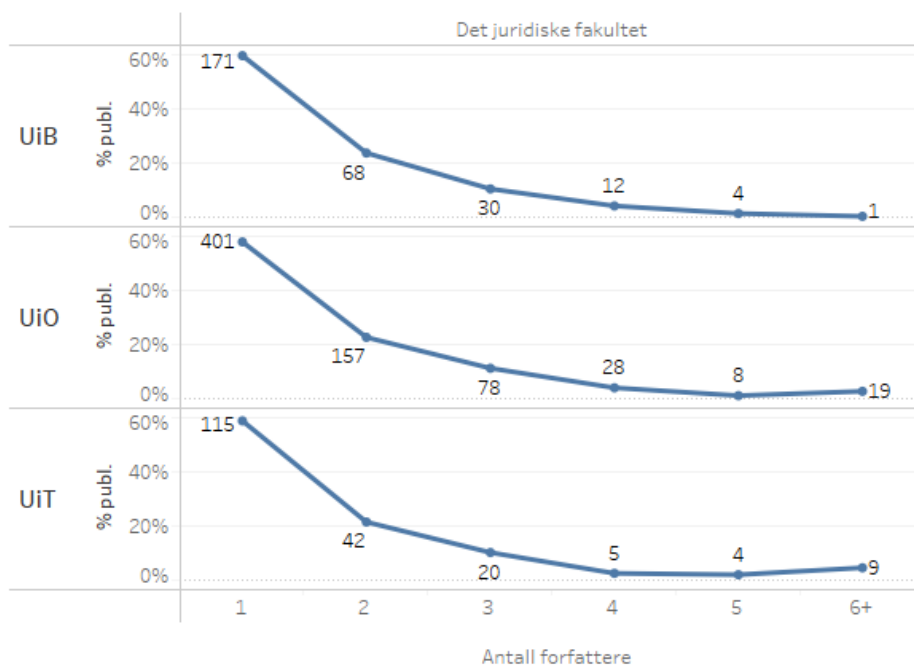
(Datakilde: Cristin DUCT)

Figur 8 Form samforfatterskap, vist som prosentandel av alle publikasjoner ved De Juridiske Fakultetene. «Kun internt» inkluderer publikasjoner med bare en forfatter (Datakilde: Cristin DUCT)

3.3. Antall forfattere per publikasjon

Antall forfattere per publikasjon, vist som prosentandel av publikasjoner ved De Juridiske Fakultetene ved UiB, UiO og UiT. (Datakilde: Cristin DUCT)

Figur 9 Antall forfattere per publikasjon, 2022-2024, vist som prosentandel av publikasjoner ved De Juridiske Fakultetene. Tallene er antall publikasjoner. (Datakilde: Cristin DUCT)

3.4 Antall artikler i utvalgte tidsskrift

	UiB	UiO	UiT
Karnov lovkommentarer	42	29	4
Lov og Rett	16	18	3
Jussens venner	6	9	4
Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige sp..	7	11	
Marlus		14	
Kritisk juss	3	7	3
Tidsskrift for forretningsjus	2	10	
Tidsskrift for strafferett	12	1	
Ocean Development and International Law			11
British Journal of Criminology		10	
Tidsskrift for Rettsvitenskap	5	4	2
Publications on Ocean Development		1	7
Tidsskrift for erstatningsrett, forsikringsrett og trygderett	1	7	
Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab		6	1
Oslo Law Review		6	2
NIR : Nordiskt immateriellt rättsskydd	1	5	
Norsk Lovkommentar	4	2	
Theoretical criminology		6	

Figur 10 Antall publikasjoner i utvalgte tidsskrift, 2021-2023. Tidsskrift vises om det var ≥ 5 publikasjoner i perioden fra de 3 fakultetene. (Datakilde: Cristin DUCT)

Oppsummering

Publiseringstallene for 2024 viser en relativt stor nedgang i publiseringer sammenlignet med 2023. Samtidig er andelen av nivå 2-publikasjoner, samt engelskandelen, markert høyere i 2024 enn i 2023.

Publiseringsmønsteret ved vårt fakultet skiller seg som sedvanlig ut fra Oslo og Tromsø på flere punkter:

- Vitenskapelig ansatte ved UiB har lavere produktivitet etter de målbare indikatorene for publisering. For vitenskapelig ansatte i førstestilling produserer hvert UiB-årsverk kun 1,5 poeng mens tilsvarende tall ved UiO og UiT er henholdsvis 2,6 og 2,1.
- UiB ligger fortsatt lavest av fakultetene når det gjelder andelen av internasjonal publisering på engelsk, men engelskandelen er økt kraftig til 66% i 2024.
- UiB ligger lavest når det gjelder publikasjoner med åpen tilgang (31%).

Disse særtrekkene i publiseringsmønsteret kan ha en viss sammenheng med at forskningsvirksomheten ved vårt fakultet er organisert tett opp mot undervisningsvirksomheten. Det må være en ambisjon å øke den generelle produktiviteten blant fakultetets forskere til et høyere nivå enn det som ble prestert i 2024.

Forskningsutvalget bes om synspunkter på tallene som er presentert i denne saken, på om det kan eller bør iverksettes tiltak for å løfte publiseringsaktiviteten til et høyere nivå og på hvilke tiltak som i så fall kan være tjenlige og gjennomførbare i organisasjonen.

Forskningsutvalget inviteres etter dette til å fatte følgende

Vedtak:

1. *Publiseringstallene for de juridiske fakultetene i 2024 tas til orientering*
2. *[Evt. forslag til tiltak]*

Ragna Aarli
leder

Henning Simonsen
seniorrådgiver

28.04.2025
HES

Utvalg: Forskningsutvalget ved Det juridiske fakultet
Sak: 22/24
Møtedato: 06.05.2025
Journalnummer:

Nye rutiner for vurdering av utenlandsk utdanning i tilsetting av ph.d.- kandidater

Bakgrunn

Veileder for søkere til stipendiatstillinger og for bedømmelseskomité ble revidert høsten 2024 ([styresak 61/24](#)) først og fremst med hensikt om å forenkle veilederne og vektlegge faglig kvalitet gjennom prosjektbeskrivelse og vitenskapelige publikasjoner (inkludert masteroppgaven).

Det siste året har fakultetet hatt en økning av internasjonale søkere til ph.d.-stillinger, særlig knyttet til eksterntfinansierte prosjekter. Erfaringene med ansettelsesprosesser har avdekket et behov for oppdatering av veilederne og rutinene knyttet til godkjenning av utenlandsk utdanning.

Ved tilsetting av ph.d.-kandidater benytter fakultet [HK-dir. sine retningslinjer og veiledning for godkjenning av utdanning fra utlandet](#). Vi har krevd at søkeren til den utlyste ph.d.-stillingen legger ved dokumentasjon på at utdanning er godkjent i søknaden. For å få et vedtak om godkjenning må kandidaten søke digitalt gjennom HK-dir. sin søkerportal. Her kreves det utdanningsdokumenter på originalspråk og i oversettelse. Godkjenningsordningen omfatter en konkret vurdering av utdannings- og id-dokumenter. Det blir også vurdert om lærestedet/programmet er akkreditert og offentlig godkjent i henhold til det aktuelle landets lover. I tillegg tilbyr HK-dir. en ordning for automatisk godkjenning for enkelte grader fra utvalgte land. Automatisk godkjenning gir strukturert informasjon om hvilken norsk grad en utenlandsk kvalifikasjon kan sammenlignes med. Dette er standardisert informasjon som kan lastes ned og brukes umiddelbart (uten søknad).

Vurdering av nåværende rutine for godkjenning av utenlandsk utdanning

Rutinen for godkjenning av utenlandsk utdanning ved søknader til ph.d.-stillinger ved fakultetet innebærer at søkere med utenlandsk utdanning må legge ved oversatte utdanningsdokumenter (om de ikke er på et nordisk språk eller på engelsk) og en godkjenning av utdanningen utstedt av HK-dir.

Kravene i veilederne og utlysningstekst er i dag formulert slik:

- **Veileder til søkere:** *Søkere som har sin utdannelse fra utenfor Skandinavia, må legge ved HK-dir.-godkjenning av utdannelsen, sertifisert oversettelse til engelsk eller skandinavisk, i tillegg til offisiell dokumentasjon som viser hvilke karakterer på vitnemålet som er på et høyt faglig nivå, og hvilke kriterier som ligger til grunn for en slik vurdering.*

- **Veileder til evalueringskomité:** Søkere med utdanning fra utlandet blir i utlysningsteksten normalt bedt om å sende inn bekreftelse på godkjenning av utenlandsk høyere utdanning fra HK-dir. Komiteen kan også be administrasjonen om å innhente en slik vurdering fra HK-dir. dersom dette er aktuelt. Søkere bes også normalt om å sende inn et «Diploma Supplement», som er et følgebrev til vitnemål fra høyere utdanning, som gir en standardisert beskrivelse av oppbygging, nivå, struktur, innhold og status av utdanningen til søkeren. Mangler godkjenning av utenlandsk utdanning eller «Diploma supplement» / tilsvarende dokumentasjon, kan bedømmelseskomiteen vurdere at søker ikke har dokumentert at kravet til grunnutdanning er oppfylt.
- **I utlysningsteksten** (ordlyd varierer mellom ulike utlysninger): Søkere med utenlandsk utdanning må og legge ved sertifisert oversettelse til engelsk eller skandinavisk dersom originalvitnemålene, karakterutskriftene og tilleggsdokumentasjonen ikke er på ett av disse språkene. Søker må i tillegg legge ved HK-dir. sin automatiske eller ordinære godkjenning av at utdanningen samsvarer med norsk mastergrad. Se <https://hkdir.no/utdanning-fra-utlandet/jeg-har-utdanning-fra-utlandet/sok-godkjenning-av-hoyere-utdanning-bachelor-master-ph-d> for mer informasjon.

Søknadsprosessen for godkjenning av utdanning tar tid og det kan være usikkerhet rundt hvilke utdanninger som ikke trenger en generell (individuell) vurdering. Når kravet om godkjenning av utdanning formuleres slik det er gjort i veilederen og i utlysningstekstene, har vi erfaring med at gode søkere kan ha vansker med å fremskaffe nødvendig dokumentasjon innen søknadsfristen. Med dagens ordning kan resultatet derfor lett blir at gode kandidater ikke får søkt eller at de blir funnet ikke kvalifisert til stillingen på formelt grunnlag.

Det er grunn til å understreke at de fleste søknadene vi mottar er fra kandidater med utdanning som enten er automatisk godkjent, eller som ville blitt godkjent dersom søknaden hadde rukket å bli behandlet.

Forslag til ny rutine

For å sikre at også de beste kandidatene med utenlandsk bakgrunn har mulighet til å få en reell vurdering, kan det være grunn til å legge om dagens rutine. Det foreslås at det etableres en ny rutine for bedømmelse etter følgende tre-trinnsmodell:

- 1) Forskningsrådgiver grovsiler søknadene basert på formelle kriterier: Dette innebærer en vurdering av at alle vedlegg følger med, at utdanningsdokumentene finnes i sertifisert oversatt versjon og at prosjektbeskrivelsen forholder seg til utlysningen.
- 2) Bedømmelseskomiteen foretar en foreløpig vurdering og rangering av kvalifiserte kandidatene der hovedvekten skal legges på kvaliteten på prosjektbeskrivelsen og akademiske arbeider.
- 3) Bedømmelseskomiteen foretar i samarbeid med forskningsrådgiver og i dialog med HK-dir en mer detaljert vurdering av utenlandske utdanninger til kandidater som er aktuelle for rangering og tar stilling til om rangeringen kan opprettholdes.

I lys av dette foreslås det at veiledere og utlysningstekster oppdateres slik:

- **Veileder til søkere:** Søkere med utenlandsk utdanning må legge ved sertifisert oversettelse til engelsk eller skandinavisk dersom originalvitnemålene, karakterutskriftene og tilleggsdokumentasjonen ikke er på ett av disse språkene. Det

må også legges ved et Diploma Supplement med standardisert beskrivelse av oppbygging, nivå, struktur, innhold og status av utdanningen til søkeren. Søkere som har sin utdannelse fra utenfor Skandinavia, vil få sin utdanning evaluert med utgangspunkt i [HK-dir. sine retningslinjer for godkjenning av utenlandsk utdanning.](#)

- **Veileder til evalueringskomité:** Søkere som har sin utdanning fra utenfor Skandinavia som komiteen anser som aktuelle for stillingen vil måtte få sin utdanning godkjent etter retningslinjene til HK-dir. før innstillingen ferdigstilles. Komiteen ber forskningsadministrasjonen innhente vurdering av utdanningen til aktuelle kandidater fra HK-dir. Søkere bes om å sende inn sertifisert oversettelse av utdanningsdokumentasjon som ikke er på et nordisk språk eller på engelsk. Søkere bes også normalt om å sende inn et «Diploma Supplement», som er et følgebrev til vitnemål fra høyere utdanning, som gir en standardisert beskrivelse av oppbygging, nivå, struktur, innhold og status av utdanningen til søkeren. Mangler disse dokumentene – sertifiserte oversettelser og «Diploma supplement» / tilsvarende dokumentasjon – kan ikke utdanning vurderes, og søknaden kan anses som ikke kvalifisert.
- **I utlysningsteksten:** Søkere med utenlandsk utdanning må legge ved sertifisert oversettelse til engelsk eller skandinavisk dersom originalvitnemålene, karakter-utskriftene og tilleggskumentasjonen ikke er på ett av disse språkene. Det må også legges ved et Diploma Supplement med standardisert beskrivelse av oppbygging, nivå, struktur, innhold og status av utdanningen til søkeren. Søkere som har utdannelse fra utenfor Skandinavia, vil få sin utdanning evaluert med utgangspunkt i [HK-dir.sine retningslinjer for godkjenning av utenlandsk utdanning.](#)

Forslag til vedtak:

Forskningsutvalget slutter seg til forslaget om nye rutiner behandling av søknader til ph.d.-stillinger fra kandidater med utenlandsk utdanning med de endringer som fremkom i møtet.

Ragna Aarli
leder

Ingrid Birce Müftüoglu
sekretær

28.04.2025
INMU

Utvalg: Forskningsutvalget ved Det juridiske fakultet
Sak: 23/25
Møtedato: 06.05.2025
Journalnummer:

Utkast til rapport fra disputasutvalget

Forskningsutvalget nedsatte i møte 27. august 2024 en arbeidsgruppe for å se på mulige endringer i ordningen for forberedelse for forberedelse og gjennomføring av prøveforelesning og disputas. Arbeidsgruppen bestod av følgende:

- Prodekan for forskning Ragna Aarli (leder)
- Ph.d.-programleder Jørn Jacobsen
- Stipendiat Tollef Otterdal Hegggen
- Postdoktor Linda Midtun
- Ph.d.-programkoordinator Karoline Aksnes (sekretær)

Utvalget fikk følgende mandat:

«Arbeidsgruppen skal komme med forslag til mulige endringer i ordningen for forberedelse og gjennomføring av prøveforelesning og disputas som kan bidra til å styrke tilgjengelighet, kunnskap, diskusjon og interesse knyttet til avhandlinger som blir funnet verdig til forsvar for graden ph.d. Arbeidsgruppen skal vurdere om endringer i ordningene for trykking og tilgjengeliggjøring av avhandlingsteksten i forkant av disputas kan gjøre avhandlingen kjent for flere før disputasdagen. Arbeidsgruppen skal også vurdere prosedyrene for forberedelse og gjennomføring av prøveforelesning og disputas som obligatoriske elementene i fullføringen av ph.d.-graden. Arbeidsgruppen kan også vurdere andre elementer i dagens ordning for fullføring av ph.d.-graden. Arbeidsgruppen bes om å redegjøre for alternative ordninger for tilgjengeliggjøring av avhandling og gjennomføring av prøveforelesning og disputas som blir benyttet ved læresteder i Norge. Arbeidsgruppen bes også om å belyse ulike ordninger utenfor Norge som det kan være relevant å hente inspirasjon fra. Forslagene skal ikke kreve endring av UiB sin phd.-forskrift (FOR-2022-11-24-2593). Oppdraget er avgrenset til ph.d., og arbeidsgruppen skal ikke se på dr. philos, som er regulert i egen forskrift (FOR-2022-11-24-2594).»

I mandatet ble arbeidsgruppen bedt om å levere en rapport med forslag til endringer innen 15. februar 2025, men har fått fristforlengelse. Sekretariatet for arbeidsgruppen har vært styrket med forskningsrådgiver Ingrid Birce Müftüoglu og Maja Nilsen trådte inn som ph.d.-programkoordinator i stedet for Karoline Aksnes i perioden 1. februar til 1. mai.

Utvalget tar sikte på å legge frem endelig rapport for Forskningsutvalget i møte 3. juni, med mulighet for implementering høsten 2025.

I dette møtet legges det frem et foreløpig utkast til rapport der det bes om kommentarer og innspill til de valg og løsninger arbeidsgruppen foreslår.

En oppsummering av arbeidsgruppens anbefalinger finnes i den vedlagte foreløpige rapporten kapittel 6, og gjengis som grunnlag for diskusjonen i møtet her:

1. Tilgjengeliggjøring av avhandlingen

- **Pdf-versjon av avhandlingen** skal som hovedregel distribueres av kandidaten til fagmiljøet 14 dager før disputas.
- **Trykt disputasversjon** av avhandlingen bekostes i 25 eksemplarer av fakultetet. Fire av disse eksemplarene skal pliktmessig avgis til Nasjonalbiblioteket og to eksemplarer plikt avgis til biblioteket ved Det juridiske fakultet. Kandidaten rår selv over resterende opplag og kan etter eget ønske øke antall bestillingseksemplarer dersom dette kan finansieres av eget anuum.
- **En serieutgivelse av fakultetets ph.d-avhandlinger**, f.eks basert på print on demand-løsning anbefales nærmere utredet.

2. Prøveforelesningen

- **Tidsmessig løsrivelse** av prøveforelesning fra disputas. Det oppnevnes egen bedømmelseskomite for prøveforelesningen som består av komiteleder for bedømmelse av avhandlingen (leder), prodekan for forskning og visedekan for undervisning.
- **Tidspunkt** for prøveforelesningen fastsettes av komiteen i samråd med kandidat og skal normalt finne sted før innstillingen fra bedømmelseskomiteen foreligger, men tidligst 3 uker etter innlevering av avhandlingen og senest 3 uker før tentativ disputasdato.
- **Temaet** for forelesningen skal kunne gi et selvstendig meritterende bidrag til kandidatens forskningskompetanse, fortrinnsvis i form av en etterfølgende publikasjon.
- **Strømming og opptak:** Prøveforelesningen bør strømmes og tas opptak av for evt. publisering på nett eller gjenbruk i undervisning.

3. Disputas

- **Ny kjøreplan** med hovedregel om lunsjmøte for komite og disputasleder kl 12.00, disputasoppstart 12.45 der kandidaten selv presenterer avhandlingen (15 min), opposisjoner ved førsteopponenten (60 min), andreopponenten (45 min) og evt. opponenter ex auditorio uten pause mellom, og avslutning vanligvis før kl 15-15.30
- **Strømming/Hybridforsvar:** Alle disputaser strømmes og det tilrettelegges for hybridforsvar der dette er nødvendig, for eksempel for opponenter som har bevegelseshindringer eller lang reisevei

Det gis muntlig informasjon om opplysninger innhentet fra UiO og UiT i nasjonalt fakultetsmøte 29. april i møtet.

Ragna Aarli
Leder

Ingrid Birce Müftüoglu
sekretær

28.04.25
INMU

Vedlegg:

Utkast til rapport om ordningen for prøveforelesning og disputas

Rapport om ordningen for prøveforelesning og disputas

Det juridiske fakultet

Utkast til Forskningsutvalget 6. mai 2025

UNIVERSITETET I BERGEN

Innholdsfortegnelse

1.	<i>Oppdraget</i>	3
1.1	Mandat	3
1.2	Arbeidsgruppen	3
1.3	Møter	3
2.	<i>Utgangspunkter</i>	4
2.1	Bakgrunn	4
2.2	Rammer i lov og forskrift	4
2.3	Fakultetets ordning	5
2.4	Rapportens innhold	6
3.	<i>Tilgjengeliggjøring av avhandlingen</i>	6
3.1	Regelverk og praksis	6
3.2	Bestilling i avhandlingsportalen	7
3.3	Andre fakultet og læresteder	7
3.4	Arbeidsgruppens vurderinger	7
4.	<i>Prøveforelesningen</i>	9
4.1	Ph.d.-forskriften	9
4.2	Fakultetets ordning	9
4.3	Andre fakultet og læresteder	10
4.4	Arbeidsgruppens vurderinger	11
5.	<i>Disputas</i>	13
5.1	Ph.d.-forskriften	13
5.2	Fakultetets ordning	14
5.3	Andre fakultet og læresteder	15
5.4	Arbeidsgruppens vurderinger	16
6.	<i>Oppsummering av arbeidsgruppens anbefalinger</i>	18
6.1	Tilgjengeliggjøring av avhandlingen	18
6.2	Prøveforelesningen	18
6.3	Disputas	18

1. Oppdraget

1.1 Mandat

Forskningsutvalget nedsatte i møte 27. august 2024 en arbeidsgruppe med følgende mandat:

«Arbeidsgruppen skal komme med forslag til mulige endringer i ordningen for forberedelse og gjennomføring av prøveforelesning og disputas som kan bidra til å styrke tilgjengelighet, kunnskap, diskusjon og interesse knyttet til avhandlinger som blir funnet verdig til forsvar for graden ph.d. Arbeidsgruppen skal vurdere om endringer i ordningene for trykking og tilgjengeliggjøring av avhandlingsteksten i forkant av disputas kan gjøre avhandlingen kjent for flere før disputasdagen. Arbeidsgruppen skal også vurdere prosedyrene for forberedelse og gjennomføring av prøveforelesning og disputas som obligatoriske elementene i fullføringen av ph.d.-graden. Arbeidsgruppen kan også vurdere andre elementer i dagens ordning for fullføring av ph.d.-graden.

Arbeidsgruppen bes om å redegjøre for alternative ordninger for tilgjengeliggjøring av avhandling og gjennomføring av prøveforelesning og disputas som blir benyttet ved læresteder i Norge. Arbeidsgruppen bes også om å belyse ulike ordninger utenfor Norge som det kan være relevant å hente inspirasjon fra.

Forslagene skal ikke kreve endring av UiB sin phd.-forskrift (FOR-2022-11-24-2593). Oppdraget er avgrenset til ph.d., og arbeidsgruppen skal ikke se på dr. philos, som er regulert i egen forskrift (FOR-2022-11-24-2594).»

I mandatet ble arbeidsgruppen bedt om å levere en rapport med forslag til endringer innen 15. februar 2025, men har fått **fristforlengelse**.

1.2 Arbeidsgruppen

Forskningsutvalget oppnevnte i samme møte en arbeidsgruppe med følgende sammensetning

- Prodekan for forskning Ragna Aarli (leder)
- Ph.d.-programleder Jørn Jacobsen
- Stipendiat Tollef Otterdal Heggan
- Postdoktor Linda Midtun
- Ph.d.-programkoordinator Karoline Aksnes (sekretær)

Sekretariatet for arbeidsgruppen ble senere styrket med forskningsrådgiver Ingrid Birce Müftüoglu og Maja Nilsen trådte inn som ph.d.-programkoordinator i stedet for Karoline Aksnes i **perioden 1. februar til 1. mai**.

1.3 Møter

Arbeidsgruppen har **hatt x møter**.

Sekretariatet har hatt møter med Det psykologiske fakultet (PSYKFAK), Det humanistiske fakultet (HUMFAK), Det samfunnsvitenskapelige fakultet (SV-FAK), Fakultet for naturvitenskap og teknologi

(NT-FAK) og Det medisinske fakultet (MEDFAK) om rutiner og retningslinjer ved disse enhetene. Sekretariatet har også vært i kontakt med de juridiske fakultetene ved UiO og UiT.

2. Utgangspunkter

2.1 Bakgrunn

Arbeidsgruppens oppdrag må ses i lys av at det de senere årene sjelden er andre enn kandidat og bedømmelseskomité som har sett avhandlingen før disputasdagen og at det har blitt vanskeligere å samle fagfellesskapet om prøveforelesninger og disputaser. Tilgjengeligheten til avhandlinger og ppmøte på disputaser er av betydning for hvor godt kjent fagfellesskapet blir med de avhandlinger som blir forsvart. De praktiske rammene for gjennomføring av prøveforelesning og disputaser er av betydning for mulighetene disse arrangementene har til å bli samlingssteder for faglig diskusjon og utvikling. De mer detaljerte retningslinjene for gjennomføring av prøveforelesning og disputas (tidspunkt, varighet og rollefordeling mellom ulike opponenter) er i stor grad selvpålagte og bygger på tradisjoner som ikke lenger har like sterkt fotfeste ved andre læresteder i Norge eller Norden. Vår tradisjon med prøveforelesning dagen før disputas, at førsteopponenten gir et sammendrag av avhandlingen m.v. er eksempler på dette.

Oppdraget må også ses i lys av koronaepidemien 2020-2022 som førte til at alle læresteder ble tvunget til å finne alternative løsninger for praktisk gjennomføring av disputaser. Erfaringer fra denne tiden var at digital tilrettelegging gjorde det mulig å ha opponenter som deltok fra sitt hjemmekontor og publikum som ikke var til stede i Bergen. Det var tidvis større oppmøte til prøveforelesninger og disputaser under epidemien enn før og etter. I kjølvannet av epidemien har flere institusjoner videreført digitale løsninger, dels av klimahensyn for å begrense reisevirksomhet og dels av hensyn til å nå ut til et bredere publikum. Ved vårt fakultet er det ikke etablert noen rutine for strømming av disputaser, men flere kandidater har etterspurt dette. Det er heller ingen rutine for digital tilgjengeliggjøring og deling av avhandlingseksemplar i god tid før disputas selv om forholdene ligger til rette for dette.

2.2 Rammer i lov og forskrift

Phd.-forskriften § 15-1. Prøveforelesning og disputas

Ph.d.-utdanningen avsluttes med

1. godkjent prøveforelesning over oppgitt emne
2. disputas.

Universitets- og høyskoleloven § 13-1 fjerde ledd gir universiteter og høyskoler kompetanse til å gi forskrift om doktorgradsutdanninger. Forskrift for graden philosophiae doctor (ph.d.) ved Universitetet i Bergen 24. november 2022 nr. 2593 ([FOR-2022-11-24-2593](#)) regulerer doktorgradsutdanningen hos oss. Forskriften gir det rettslige utgangspunktet for denne rapporten.

Doktorgradsutdanningen består av flere elementer som samlet sett skal «kvalifisere kandidater for forskning av internasjonal standard og for annet arbeid i samfunnet hvor det stilles store krav til vitenskapelig innsikt og analytisk tenkning, i samsvar med god vitenskapelig skikk

og forskningsetiske standarder», jf. forskriften § 2-1. Den viktigste dokumentasjonen på dette er at kandidaten leverer «en vitenskapelig avhandling av internasjonal standard på høyt nivå» jf. forskriften § 2-2. Når kandidaten har levert inn avhandlingen for bedømmelse, gjenstår det som omtales som «doktorgradsprøve» i forskriftens § 15. Prøven består av to selvstendige elementer: En prøveforelesning over et oppgitt emne og en disputas.

Det er fastsatt i forskrift at kandidaten skal gjennomføre prøveforelesning over et oppgitt emne før disputas og at kandidaten skal gi et offentlig forsvar av det vitenskapelige arbeidet i sin avhandling i form av en disputas. Forskriften fastsetter at både prøveforelesning «som hovedregel holdes ved Universitetet i Bergen» og at fakultetet avgjør hvilket språk som kan benyttes. Fakultetet har ellers frihet til å gi rammer for hvilke emner som kan oppgis som prøveforelesningstema, og finne praktiske løsninger for gjennomføring av så vel prøveforelesning som disputas. Dette gir fakultetene anledning til å fastsette prosedyrer som er tilpasset fagfeltet og tradisjoner i fagfellesskapet.

2.3 Fakultetets ordning

Dagens ordning for forberedelse og gjennomføring av disputaser er beskrevet i et samledokument med tittelen «Om avslutning og disputas ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen» (Vedlegg 1). Dokumentet samler tre ulike tekster med veiledning til henholdsvis kandidater, medlemmer av bedømmelseskomiteer og disputasledere.

Den første teksten i samledokumentet (s. 1-9) er særlig myntet på veiledning av kandidater. I punkt 5 og 6 gis det forholdsvis detaljerte beskrivelser av forberedelse og gjennomføring som blant annet oppgir hvilke ukedager en disputas «vanligvis» avholdes på, klokkeslett og varighet for disputas. I punkt 8 gis det en tidsplan for avslutning av forskerutdanningen, fra innlevering av avhandling til doktorpromosjon.

Den andre teksten i samledokumentet (s. 10-11) gir veiledning til bedømmelseskomiteen og har tittelen «Orientering om doktordisputaser ved Det juridiske fakultet.» Teksten gir forholdsvis utførlige anvisninger på hva som er «vanlig» format og innhold på bidragene fra de to opponentene under disputasen. Her er det blant annet påpekt at det er vanlig at førsteopponenten gir et sammendrag av avhandlingens innhold.

Den tredje teksten i samledokumentet (s. 12-14) er en kjøreplan som først og fremst er myntet på disputasleder. Den inneholder manuskript for innledning, introduksjoner, overganger og avslutning av en disputas.

Samledokumentet ble sist oppdatert i desember 2019. Den siste oppdateringen implementerte endringer som fulgte av at UiB endret sin ph.d.-forskrift i 2018 og vedtok ny programbeskrivelse for ph.d.-utdanning i 2019. I 2022 foretok UiB en helhetlig revisjon av de tre ulike doktorgradsforskriftene. Endringene tok sikte på å fjerne mindre feil og oppdatere regelverket for en ph.d.-utdanning som er i konstant endring. I den någjeldende forskriften for philosophia doctor (ph.d.) er kompetansen til å utstede vitnemål overført til fakultetene. Det er ikke foretatt substansielle endringer av betydning for hvordan selve disputasen skal forberedes og gjennomføres eller for tilgjengeliggjøring av avhandlinger. Fakultetene har i den nye forskriften fått en ny generell hjemmel i § 3 tredje ledd til å vedta utfyllende regler som ikke er i strid med forskriften.

2.4 Rapportens innhold

Rapporten drøfter rutiner for å styrke tilgjengelighet, kunnskap, diskusjon og interesse om tre ulike elementer: avhandlingen (kapittel 3), prøveforelesningen (kapittel 4) og disputasen (kapittel 5). Den nærmere forskriftsreguleringen av disse tre elementene omtales nedenfor, fulgt av redegjørelse for praksis ved fakultetet, andre læresteder og arbeidsgruppens vurdering av behov for endringer i dagens rutiner. Det gis en samlet oversikt over arbeidsgruppens anbefalinger i kapittel 6.

3. Tilgjengeliggjøring av avhandlingen

Phd.-forskriften § 14-1. *Avhandlingens format*

Når avhandlingen er funnet verdig til å forsvares, skal kandidaten levere avhandlingen til fakultetet i standardisert format og i henhold til fakultetets bestemmelser

3.1 Regelverk og praksis

Avhandlingen skal gjøres offentlig tilgjengelig før disputasen og for publikum som deltar på disputasen.

UiB har et standardisert format for avhandlingene, men fakultetene rår selv over hvilke andre krav som evt. skal stilles til innlevering og format, for eksempel når det gjelder trykking og antall eksemplarer.

Kandidaten skal levere avhandlingen elektronisk til fakultetet i godkjent UiB-mal som en samlet pdf-fil. Bedømmelseskomiteen vil få tilsendt den digital pdf-versjonen av avhandlingen så snart komiteen er oppnevnt og avhandlingen levert. Komiteen får beskjed

om at trykkekopi av bedømmelsesutgaven kan etterspørres. Dersom ingen komitémedlemmer etterspør trykt eksemplar, settes dette ikke i bestilling. Det er flere komiteer som ikke etterspør trykte bedømmelseseksemplarer.

Når avhandlingen er godkjent, bestilles det i dag rutinemessig 70 trykte eksemplarer. Trykkeriet pliktavleverer automatisk 4 av disse eksemplarene til Nasjonalbiblioteket. I tillegg leveres to eksemplarer til Universitetsbiblioteket.

Ph.d.-forskriften krever at avhandlingen skal offentliggjøres senest to (2) uker før dato for disputas, jf. forskriften § 14-3. Avhandlingen skal gjøres tilgjengelig slik den ble innlevert til bedømmelse, eventuelt med rettinger av formelle feil, jf. forskriften § 14-2.

Kandidaten kan selv velge å gjøre tilgjengelig en digital utgave i Universitetets åpne forskningsarkiv [Bergen Open Research Archive](#) (BORA). Kandidater med prosjektstipend fra NFR vil normalt være pålagt krav om «open access»-publisering og kan velge BORA-løsningen for å tilfredsstille dette. Det er truffet dekanvedtak om at stipendiater som er finansiert over fakultetets grunnbevilgning har plikt til å tilgjengeliggjøre avhandlingen i BORA med mindre det innen 2 år etter innlevering er inngått avtale med et anerkjent forlag om at avhandlingen vil bli offentliggjort.

3.2 Bestilling i avhandlingsportalen

Etter positiv bedømmelse er det kandidaten selv som bestiller avhandlingen via avhandlingsportalen. Det tar minst 2, men ofte 3-4 uker fra bestillingstidspunkt til de trykte versjonene befinner seg på fakultetet.

I dagens infopakke til stipendiat og komite ber fakultetet komiteen om at innstilling foreligger senest 6 uker før berammete datoer for prøveforelesning og disputas for å ha tilstrekkelig tid til saksbehandling og trykking av disputaseksemplar av avhandlingen. Det er også uttalt at disputaseksemplarer «så vidt mulig skal mangfoldiggjøres senest en måned før disputasdato».

Om innstillingen ikke foreligger før 4 uker før disputas, som ofte er tilfelle, kan det være vanskelig å få de trykte avhandlingene i tide.

Kandidaten kan om ønskelig selv utvide bestillingen med private eksemplarer utover det antall som dekkes av fakultetet.

3.3 Andre fakultet og læresteder

Ved Det psykologiske fakultet (PSYKFAK), Fakultet for naturvitenskap og teknologi (NT-FAK), Det humanistiske fakultet (HUMFAK), Det samfunnsvitenskapelige fakultet (SV-FAK) og Det medisinske fakultet (MEDFAK) trykkes det ikke mer enn 25-30 eksemplarer av avhandlingen til distribusjon, inkludert de pliktmessige eksemplarene som skal oversendes til Nasjonalbiblioteket.

Flere av fakultetene vurderer å gå over til å benytte digital avhandling både for bedømming og distribusjon, men grunnet problemstillinger knyttet til rettigheter ift. artikkelbaserte avhandlinger er denne løsningen satt på vent. Digital versjon vurderes særlig med tanke på at det vil være kostnadsbesparende. Ingen av fakultetene benytter per i dag digital versjon for økt tilgjengeliggjøring for fagfeller og andre interessenter før disputas.

Om man skulle velge en digital løsning, og ikke trykke opp noen eksemplarer, vil det være pdf-versjonen av avhandlingen som skal pliktinnleveres til Nasjonalbiblioteket.

København: Bedømmelseskomiteen får tilsendt et avhandlingen i pdf-format. En trykt versjon av samme tekst er som i Norge tilgjengelig for publikum på disputasdagen (muligvis noe før?)

Stockholm/Uppsala: Opponenten og «Betygskomiteen» får gjerne tilsendt avhandlingen i pdf-format, men doktoranden disputerer på en «endelig» bokversjon som utgis i skriftserie.

3.4 Arbeidsgruppens vurderinger

Ved Det juridiske fakultet har det i hovedsak vært innlevert monografier til bedømmelse for graden ph.d. I 2025 er det flere artikkelbaserte avhandlinger under arbeid, men det har kun vært disputert over én artikkelbasert avhandling. Vurderinger av hva som er hensiktsmessige former for tilgjengeliggjøring av avhandlingen må ta høyde for at monografien står særlig sterkt i vårt fagmiljø og at denne ikke lenger er enerådende.

Det er særegent for monografien at det er aktuelt å omarbeide disputasversjonen av avhandlingen etter disputasversjon til en ny versjon som kan trykkes på et anerkjent nasjonalt eller internasjonalt forlag. Det betyr at avhandlingen vil kunne foreligge i flere ulike versjoner og formater:

- Pdf-versjonen til bedømmelseskomiteen
- Trykt bedømmelsesversjon
- Trykt disputasversjon med tillatte rettinger av formelle feil
- Digital disputasversjon i BORA (åpen tilgang)
- Trykt/åpen digital bokversjon i mer eller mindre bearbeidet form

Det er ikke lenger noen selvfølge at godkjente monografier blir utgitt på et forlag i en «endelig» trykt bokversjon eller i på et forlag som tillater åpen tilgang. Fakultetet har etablert en regel om pliktmessig tilgjengeliggjøring i BORA dersom det innen 2 år etter innlevering ikke er inngått avtale om offentliggjøring på et anerkjent forlag. Bestemmelsen om dette skal være inntatt i arbeidskontrakten til stipendiatene og skal sikre at offentlig finansiert forskning kommer offentligheten til gode.

Det vil trolig i mindre grad være aktuelt å utgi en bokversjon av en artikkelbasert avhandling. Siden monografien dominerer hos oss, må imidlertid kandidatenes ønsker og forventninger om å få utgitt en «endelig» bokversjon tas i betraktning når det skal vurderes å lage rutine for økt tilgjengeliggjøring av disputasversjonen. Samtidig legger arbeidsgruppen til grunn at flertallet av avhandlinger som blir publisert på et forlag etter disputasen blir bearbeidet i en slik grad at distribusjon av en digital disputasversjon til et faglig nettverk ikke vil vanskeliggjøre slik publisering, men tvert imot vil kunne bidra til å kvalitetsforbedre det endelige produktet.

Doktoravhandlinger i rettsvitenskap har tradisjonelt sett vært viktige bidrag til fagets litteratur og arbeidsgruppen mener denne posisjonen ville blitt styrket for fremtiden dersom det f.eks i samarbeid med et forlag lot seg gjøre å etablere en skriftserie for utgivelse av avhandlinger, eventuelt med en «print on demand»-løsning som vil være mer risikofri for forlagene enn et trykt opplag. Det anbefales at dette utredes nærmere.

Med dagens rammebetingelser vil arbeidsgruppen anbefale at det etableres en rutine der tallet på trykte disputasversjoner av avhandlingen som bekostes av fakultetet tas ned fra 70 til 25 eksemplarer og at kandidaten som hovedregel selv distribuerer den digitale pdf-versjonen til fagmiljøet 14 dager før disputasversjon i den utstrekning kandidaten selv ønsker. Å trykke 70 eksemplarer av en avhandling på ca. 450 sider ligger på kr 13 946. Å trykke samme avhandling i 25 eksemplarer vil koste kr 5216 kr. Dette inkluderer frakt til UiB internpost. Dersom kandidaten ønsker et større antall trykte eksemplarer, kan dette bestilles og bekostes av kandidatens annuum for stipendiatperioden.

Faglig diskusjon om ph.d.-avhandlinger er i allmennhetens interesse og slik sett ikke et spørsmål kandidaten selv kan ha eksklusiv rådighet over. Dersom tallet på tilgjengelige fysiske eksemplarer av handlingen tas ned i antall som foreslått, vil arbeidsgruppen anbefale at ikke bare kandidaten, men også fakultetet ved ph.d.-koordinator, kan gi tilgang til en «read only»-versjon av den digitale versjonen av avhandling til dem som etterspør dette. Det anbefales at muligheten til å få tilsendt digital versjon blir annonsert sammen med informasjon om tid og sted for disputas. Det kan vurderes å gjøre den digitale versjonen tilgjengelig for selvbetjent nedlastning på disputasdagen.

4. Prøveforelesningen

4.1 Ph.d.-forskriften

I forskriften er det gitt nærmere regler for gjennomføring av prøveforelesningen som gir fakultetet forholdsvis vide rammer til å bestemme tidspunktet for prøveforelesningen og hvem som skal fastsette temaet for denne:

§ 15-2. Prøveforelesning

Kandidaten må gjennomføre prøveforelesning etter at avhandlingen er levert inn, men før disputas holdes. Prøveforelesningen er en selvstendig del av ph.d.-prøvene.

Formålet med prøveforelesningen er å prøve kandidatens evne til å tilegne seg kunnskaper utover avhandlingens tema og evnen til å formidle disse i en forelesningssituasjon. Prøveforelesningen skal være over oppgitt emne og bør ha en varighet på 45 minutter. Emne for prøveforelesningen bestemmes av fakultetet og kunngjøres for doktoranden ti (10) virkedager før forelesningen.

Prøveforelesningen avholdes som hovedregel ved Universitetet i Bergen og fakultetet selv avgjør hvilket språk som kan benyttes.

Prøveforelesningen ledes av dekanen eller den denne bemyndiger.

Prøveforelesningen skal vurderes av en bedømmelseskomité på minst tre (3) medlemmer. Bedømmelseskomiteen skal normalt settes sammen slik at

- a. begge kjønn er representert
- b. alle medlemmene har doktorgrad eller tilsvarende kompetanse.

Komiteen avgir innstilling til fakultetet om prøveforelesningen bør godkjennes. Innstillingen skal begrunnes dersom prøveforelesningen anbefales ikke godkjent. Fakultetet selv fatter vedtak om godkjenning av prøveforelesning på grunnlag av bedømmelseskomiteens innstilling.

Dersom fakultetet ikke godkjenner prøveforelesningen, må det avholdes ny prøveforelesning. Ny prøveforelesning må holdes over nytt emne og ikke senere enn tre (3) måneder etter fakultetets vedtak. Ny prøveforelesning kan bare holdes én (1) gang. Forelesningen bedømmes så vidt mulig av den samme komiteen som den opprinnelige, med mindre fakultetet har bestemt noe annet.

Prøveforelesningen skal være bestått før disputas kan avholdes

Bestemmelsen åpner for at prøveforelesningen kan holdes på et hvilket som helst tidspunkt mellom innlevering av avhandling og disputas. Prøveforelesningen skal vurderes av en bedømmelseskomité på minst tre medlemmer, men det stilles ikke krav om at komiteen er den samme som vurderer avhandlingen. I motsetning til det som gjelder for komiteen som skal vurdere avhandlingen er det heller ikke noe krav om at flertallet i komiteen er uten tilknytning til Universitetet i Bergen eller at «ett av medlemmene, om mulig, er fra en utenlandsk institusjon» (sml. § 11-2 fjerde ledd bokstav b og c).

4.2 Fakultetets ordning

I veiledningen til kandidater og bedømmelseskomiteer omtales ordningen for prøveforelesningen og tidsmessig sammenheng med disputasen slik:

Før forsvaret skal komiteen oppgi emne for prøveforelesning. Prøveforelesningen avholdes vanligvis torsdag ettermiddag kl 15.15 og skal vare i 45 minutter.

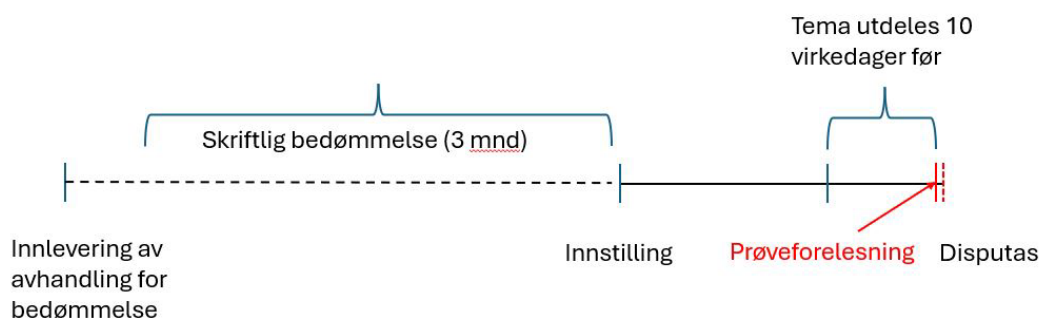
Disputasen starter normalt kl 10.15 påfølgende dag, med en varighet på rundt 4 timer, inkludert lunsjpause på 45 minutter. Førsteopponent disponerer vanligvis tiden frem til lunsj, mens eventuelle opponenter ex auditorio og annenopponent starter etter lunsj.

Under nåværende dekan har tidspunktet for prøveforelesningen vært satt til kl. 14.15. Dette forutsetter imidlertid at medlemmene i bedømmelseskomiteen kan være til stede på fakultetet i to påfølgende dager. Dette er ikke alltid tilfelle. Av hensyn til komiteen blir prøveforelesningen derfor i en del tilfeller lagt i forkant av disputasen slik at det ikke er nødvendig for medlemmene å avsette mer enn én dag.

Det er svært begrenset oppmøte fra kolleger og andre til prøveforelesninger. Kandidatens familie og eventuelle faglige kontaktnett kommer sjelden før til disputasen. I og med at prøveforelesningen er tidsmessig forbundet med disputas, er det også vanskelig å få til et tematisk sammenfall mellom prøveforelesning og aktuelle undervisningsemner på studiet. Det er dermed svært få studenter som finner veien til en prøveforelesning.

Det er en viss tradisjon for at bedømmelseskomiteen for avhandlingen legger seg relativt tett opp til avhandlingens tema i valg av tema for prøveforelesningen. Dette innebærer at «kandidatens evne til å tilegne seg kunnskaper utover avhandlingens tema» ofte i begrenset grad blir prøvd.

En tidslinje for dagens ordning kan skjematisk fremstilles slik:

4.3 Andre fakultet og læresteder

Alle fakultetene utenom NT-fakultetet har prøveforelesning dagen før eller samme dagen som disputasen. Det benyttes samme komité til å vurdere prøveforelesningen og avhandlingen med intern leder og ellers eksterne medlemmer. NT-fakultetet holder prøveforelesning i forkant av disputasen, gjerne rett etter innlevering og senest tre uker før disputas.. Ansvar for prøveforelesning og disputas ligger til instituttene og det er noe variasjon i rutinene.

Her gir vi eksempel på rutinen for prøveforelesning ved Institutt for biovitenskap som har 300 ansatte, 140 ph.d.-kandidater og omtrent 25 disputaser i året.

- Leder for bedømmelseskomiteen for avhandlingen har ansvar for å foreslå medlemmer til bedømmelseskomité for prøveforelesningen i samråd med leder for instituttets forskningsutvalg.
- I tillegg til leder i bedømmelseskomiteen skal det helst være to fast ansatte fra instituttet i komiteen. Il-stillinger regnes som fast ansatte. Komiteleder er også leder av bedømmelseskomiteen for avhandlingen. Begge kjønn skal være representert.
- Komiteen foreslår tema for prøveforelesning som godkjennes av forskningsutvalget.
- Tema for prøveforelesning sendes til kandidaten 10 virkedager før forelesningen. Ph.d.-koordinator bestiller rom, annonserer prøveforelesningen og følger opp og saksbehandler uttalelse fra komiteen.
- Ved ikke godkjent prøveforelesning underrettes instituttet og FU-leder.
- Ved godkjent prøveforelesning, men ikke godkjent avhandling, trenger ikke kandidaten å gjøre prøveforelesning på nytt ved evt. ny vurdering av revidert avhandling.

Et innspill vi har mottatt angående en evt. ordning med tidsmessig separasjon av prøveforelesning og disputas handler om hva som er formålet med prøveforelesningen. Ved SV-fakultetet oppleves det at det er ulik forståelse av prøveforelesningens funksjon og målgruppe. Enkelte ønsker at prøveforelesningen skal være koblet opp mot undervisning og masterstudentene, mens andre er av den vurderingen at prøveforelesningen skal gi kandidaten mulighet til å vise kunnskap om felt som avhandlingen ikke går i dybden på. Om formålet er det sist nevnte, vil det være en fordel at også komiteen for prøveforelesningen har lest avhandlingen.

Oslo

Tromsø

København: Her er det ingen prøveforelesning, men kandidaten presenterer selv avhandlingsarbeidet.

4.4 Arbeidsgruppens vurderinger

Det forskriftsfestede formålet med prøveforelesningen er å prøve kandidatens evne til å tilegne seg kunnskaper utover avhandlingens tema og evnen til å formidle disse i en forelesningssituasjon. Arbeidsgruppen mener dagens ordning der prøveforelesningen blir arrangert i sammenheng med disputas har flere svakheter i lys av dette formålet. Når evnen til å tilegne seg kunnskaper ut over avhandlingens tema skal testes gjennom prøveforelesningen, får kandidaten liten tid til å forberede seg til disputas. Arbeidsbelastningen på kandidaten blir lite hensiktsmessig, særlig når prøveforelesning og disputas stadig oftere må legges på samme dag.

Mangel på publikum i dagens ordning fører dessuten til at kandidatene sjelden har en sal «å spille på» i forelesningen. Dette kan gjøre det mer krevende for kandidaten å få vist frem evne til å formidle i en forelesningssituasjon.

Arbeidsgruppen vil anbefale å endre ordningen for prøveforelesning etter modellen som er utprøvd ved NT-fakultetet der prøveforelesning og disputas blir behandlet som to selvstendige prøvingselementer og behandles av to forskjellige bedømmelseskomiteer. Som ved samme interne

komitéleder. Ved bruk av samme interne komitéleder får fakultetet samlet kunnskap om kvalifikasjoner hos én person.

Arbeidsgruppen vil anbefale at bedømmelseskomiteen for prøveforelesningen settes sammen av personer med roller som dekker fagfelt, spesifikk kandidatkunnskap og fakultetets undervisning:

- Komitéleder for bedømmelse av ph.d.-avhandlingen (leder)
- Personalansvarlig for kandidaten
- Visedekan for forskning

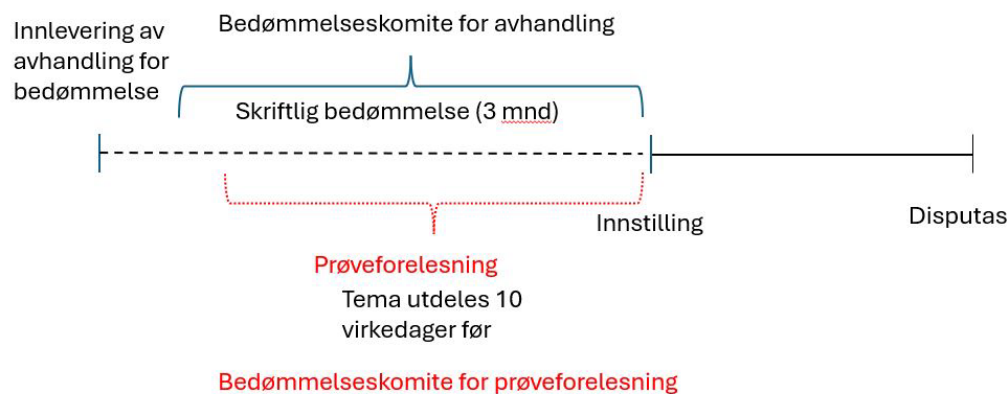
Det foreslås at oppgaven med å kalle inn bedømmelseskomiteen for prøveforelesningen legges til ph.d.-koordinator og at bedømmelseskomiteen skal ha møte innen 1 måned etter at avhandlingen er innlevert.

Bedømmelseskomiteen for prøveforelesningen fastsetter emnet for forelesningen og arbeidsgruppen vil foreslå at komiteen gis fullmakt til å treffe endelig avgjørelse om temaet, slik praksis hos oss er i dag (sml. NT-fakultetets ordning med å kreve godkjenning av temaet fra Forskningsutvalget).

Ved vurderingen av temaet må komiteen ta utgangspunkt i kandidatens prosjekt og drøfte hvilke målgrupper som kan være aktuelle for en 45 min forelesning fra kandidatens forskningsfelt. Selv om det er ønskelig å nå ut til et større publikum enn det som ofte er tilfelle i dagens ordning, må temaet gi kandidaten anledning til å vise evne til å gå i dybden av en rettslig problemstilling. Temaet bør bidra til å bygge vitenskapelig kompetanse hos kandidaten og bør slik sett være egnet som ramme for en publisert artikkel. Bedømmelseskomiteen kan konsultere veileder og eventuelt en emneansvarlig dersom forelesningen skal arrangeres som ledd i forelesningsrekke på masterstudiet. Dersom det er stor avstand mellom kandidatens forskningsfelt og orientering og emner som er aktuelle på studiet i den aktuelle forelesningsperioden, kan for eksempel bibliotekets forelesningsrom som tar inntil 30 personer, være en aktuell arena for forelesningen. Her er det også mulighet for streaming og opptak.

Tidspunktet for prøveforelesning må fastsettes i samråd med kandidaten og bør som hovedregel finne sted før innstillingen fra bedømmelseskomiteen for avhandlingen foreligger. Arbeidsgruppen vil foreslå at tidspunktet for prøveforelesningen tidligst 3 uker etter at avhandlingen er innlevert og senest 3 uker før tentativ disputasdato. Dette gir et handlingsrom for å fastsette dato for ny prøveforelesning dersom prøveforelesningen ikke blir godkjent. Det følger av forskriften at tema for forelesningen skal kunngjøres for doktoranden ti (10) virkedager før forelesningen.

En tidslinje for arbeidsgruppens forslag kan skjematisk fremstilles slik:

Bedømmelseskomiteen for prøveforelesningen skal gi skriftlig innstilling til fakultetet om prøveforelesningen er bestått.

Prøveforelesninger bør som hovedregel både streames og tas opp for evt. publisering på nett eller for gjenbruk i undervisning.

5. Disputas

5.1 Ph.d.-forskriften

Forskriften inneholder følgende bestemmelse om disputasen:

§ 15-3.Disputas

Ph.d.-kandidaten skal gi et offentlig forsvar av det vitenskapelige arbeidet i sin avhandling i form av en disputas. Disputasen skal være en faglig diskusjon mellom opponenter og ph.d.-kandidat vedrørende problemformuleringer, metodisk og teoretisk grunnlag, dokumentasjon og fremstillingsform. Disputasen skal normalt finne sted innen to (2) måneder etter at fakultetet har funnet avhandlingen verdig til å forsvares.

Tid og sted for disputas skal kunngjøres minst ti (10) virkedager før den avholdes.

Disputas skal normalt avholdes ved Universitetet i Bergen.

Fakultetet bestemmer hvilke språk som kan benyttes under disputas.

Det skal normalt være to (2) opponenter. Begge kjønn skal normalt være representert blant opponentene. De to opponentene skal være medlemmer av bedømmelseskomiteen og oppnevnes av fakultetet selv. I særlige tilfeller kan det oppnevnes opponenter som ikke har vært medlemmer av komiteen.

Disputasen ledes av dekanen eller den denne bemyndiger. Kandidaten skal gis anledning til å forsvare avhandlingen. Øvrige tilstedeværende skal gis anledning til å kommentere ex auditorio.

Bedømmelseskomiteen avgir innstilling til fakultetet om disputasen bør godkjennes.

Innstillingen skal begrunnes dersom disputasen anbefales ikke godkjent.

Fakultetet selv fatter vedtak om godkjenning av disputas på grunnlag av bedømmelseskomiteens innstilling.

Dersom disputas ikke godkjennes, skal ny disputas avholdes. Ny disputas kan avholdes én (1) gang. Ny disputas skal avholdes ikke senere enn tre (3) måneder etter fakultetets vedtak. Ny disputas skal så vidt mulig bedømmes av den samme komité som den opprinnelige.

Disputasen skal være godkjent før vitnemål kan tildeles.

Forskriften fastsetter et normaltall på to opponenter og stiller visse krav til disse, men gir ikke detaljerte rammer om formatet når det gjelder tidspunkter og varighet for den faglige diskusjonen som skal føres med doktoranden.

5.2 Fakultetets ordning

Tidspunktet for prøveforelesning og disputas blir annonsert i Fakultetsnytt og på alle.jur. i forkant

Veiledningen til kandidat og bedømmelseskomite gir ellers en nokså detaljert kjøreplan for disputaser ved Det juridiske fakultet, med tidsmessige angivelser, slik:

«Disputasen starter normalt kl 10.15 påfølgende dag [etter prøveforelesningen], med en varighet på rundt 4 timer, inkludert lunsjpause på 45 minutter. Førsteopponent disponerer vanligvis tiden frem til lunsj, mens eventuelle opponenter ex auditorio og annenopponent starter etter lunsj.

Disputasen avvikles som følger:

1. Innledning ved ordstyrer (dekan eller den dekanen bemyndiger) med presentasjon av doktorand og komiteens medlemmer. Ordstyrer er disputasleder.
2. Førsteopponenten får deretter ordet, og eksaminerer doktoranden, vanligvis frem til lunsj (ca kl 1130/1200).
3. Etter lunsj gis ordet til eventuelle opponenter ex auditorio, eller direkte til annenopponent, som eksaminerer doktoranden i ca en time.
4. Ordstyrer avslutter forsvaret.»

Infopakken til kandidat og bedømmelseskomite inneholder også teksten «Orientering om doktordisputaser ved Det juridiske fakultet» som gir følgende langt mer detaljerte beskrivelse:

«Etter reglementet skal det være to ordinære opponenter. Hvis det melder seg opponenter ex auditorio, skal disse gis ordet før annen ordinære opponent slipper til. Annen ordinære opponent er altså alltid siste opponent.

Disputasen begynner som regel kl. 10.15. Det er ingen formelle regler om hvor lenge den kan eller skal foregå. Det er imidlertid vanlig at første opponent holder på ca. 1 ½ time, og helst ikke mer enn 1 ¾ time. Videre er det vanlig at annen opponent holder på ca. én time. Etter første opponent er det vanligvis en pause på ca. 30 minutter. Eventuelle opponenter ex auditorio gis ordet umiddelbart etter pause.

Det er vanlig at første opponent begynner med å gi et kort sammendrag av avhandlingens innhold, generelle funn osv. Denne gjennomgåelsen har først og fremst til formål å gjøre det mulig for publikum å følge med i den etterfølgende diskusjon. Den bør gjøres rent refererende. Fordi det er diskusjonen mellom opponent og doktorandsom er hovedsaken, bør denne introduksjon gjøres kort, og den bør ikke ta mer enn 15-20 minutter. Det kan være hensiktsmessig å avslutte gjennomgåelsen med å spørre doktoranden om han har noen kommentarer. Dette kan gi doktoranden mulighet til å korrigere evt. misforståelser, rette opp feil som han/hun måtte være blitt klar over, supplere med senere utvikling osv.

Deretter følger opponentens kritiske granskning. Denne bør gjelde såvel avhandlingens opplegg i sin alminnelighet (disposisjon, omfang, innretning, utvalg av stoff) som metodespørsmål og behandlingen av enkeltspørsmål. Det er opponenten som bestemmer hvilke spørsmål som skal tas opp. Granskningen foregår i form av en dialog mellom opponent og doktorand. Av hensyn til både doktorand og publikum er det viktig at det ikke går for lang tid før doktoranden slipper til. Det er vanlig at første opponent avrunder sin opposisjon med en generell karakteristik av arbeidet, men det forekommer også at opponenten har funnet det naturlig å gjøre dette tidligere.

For annen opponent gjelder det samme som for første opponent, bortsett fra innledningen om avhandlingens innhold. Det er hensiktsmessig at de to opponentene på forhånd avtaler rollefordelingen seg imellom. Det kan for eksempel gjøres slik at de tar for seg forskjellige deler av avhandlingen, at den ene (typisk første opponent) først og fremst konsentrerer seg om generelle spørsmål om opplegg og metode, mens den andre tar for seg mer konkrete spørsmål, eller på andre måter. Tidligere var det vanlig at annen opponent hadde et særlig ansvar for tekniske ting, slikt som språkbruk, notebruk, trykkfeil osv. Noen slik regel gjelder ikke lenger, men det er naturlig at en av opponentene kort berører også slike spørsmål.

Det er tradisjon at doktorand og opponent tiltaler hverandre i tredje person ("opponenten", "doktoranden"), men dette gjennomføres ikke alltid fullt ut i praksis.

Etter annenopponent er ferdig erklærer dekanus akten for avsluttet og meddeler at saken vil bli innberettet til Universitetsstyret.»

Ordningen som er beskrevet over gir en hovedregel for hvordan disputaser foregår ved vårt fakultet. Tidsplanen må likevel i mange tilfeller settes opp annerledes, av hensyn til opponentene. Dersom prøveforelesning og disputas avvikles på samme dag, blir lunsjpause gjerne lagt mellom prøveforelesning og disputas.

5.3 Andre fakultet og læresteder

Disputaser anses generelt ved UiB som en grunnsteinene i synliggjøringen av universitetets forskningsaktivitet. Samtlige fakultet har en arbeidsdeling mellom institutt som tar seg av faglig oppfølging og praktisk gjennomføring av prøveforelesning og disputas, og fakultet som tar seg av overordnet saksbehandling etter innlevering og støtte til instituttene. Alle fakultetene har faste ph.d.-koordinator møter på tvers av instituttene og fakultet for kvalitetsutvikling og -sikring av tjenesten knyttet til siste fase av ph.d.-løpet.

PSYKFAK vurderer å opprette et disputas-team (på lik linje med BOA-team), som kan bestå av fakultetets ph.d.-koordinator, en eller to bestillere og en eller to som tar seg av det praktiske med gjennomføring av disputasen.

Ved alle fakultet benyttes ofte settedekan som disputasleder. Ved de store fakultetene med mange disputaser er det stort sett instituttleder som fungerer som settedekan. Det er likevel rutiner, mer eller mindre strenge, for at dekan må oppnevne settedekan. Ved samtlige andre fakulteter enn juss benyttes gjerne professorer som er emeritus eller emerita som settedekan dersom det er behov for å delegere rollen som disputasleder videre fra instituttleder.

Annonsering av disputas skjer i flere ledd. Ved PSYKFAK annonseres disputaser på fakultetets nettsider 3 uker før disputas. Videre sendes kunngjøring til alle fakultetets ansatte og studenter 1 uke før. Så legges det ut på sosiale medier 1 dag før. I tillegg annonseres alle disputaser på fakultetets skjermer, og i UiB sin felleskalender med lenke til pressemeldingen som kandidaten selv skriver via avhandlingsportalen.

Praksisen ved strømming og hybriddisputaser ved de andrefakultetene varierer. Det er en hovedregel at disputasene holdes fysisk, med fysisk tilstedeværelse av komité og kandidat, men med mulighet for hybrid løsning ved særlige tilfeller. Ved SV har hybriddisputaser under debatt, da det på den ene siden vil spare kostnader og i tillegg til å være et godt alternativt med tanke på miljøhensyn. På den andre siden vil hybride løsninger tære på de administrative ressursene, samt at det kan påvirke oppmøte på den fysiske disputasen. PSYKFAK er på linje med SV, og foretrekker å anvende heldigitale disputaser i de tilfellene digital tilstedeværelse er nødvendig. Ved NT varierer bruk av hybriddisputas blant instituttene, hvor bla. Institutt for biovitenskap etter pandemien har videreført strømming og hybrid ved behov som hovedregel og opplever at dette er kostnadsnyttig og gir økt fleksibilitet.

De juridiske fakultetene ved UiO og UiT har begge videreført at både prøveforelesning og disputas strømmes som hovedregel etter pandemien. Både UiO og UiT understreker behovet for god IT-assistanse for at strømming skal være en god og effektiv løsning, og ikke være belastende for ph.d. koordinator. Ved utfordringer med strømmingen, vil alltid den fysiske disputasen prioriteres. Unntaket er ved hybriddisputaser om nøkkelpersoner som opponenter eller kandidaten selv deltar digitalt. Også i København er digitale løsninger likestilt med fysiske forsvar, og det er relativt sjelden utenlandske opponenter deltar fysisk. Standard informasjon til kandidat og bedømmelseskomite er i København følgende:

Et ph.d.-forsvar på Københavns Universitet kan blive afholdt i tre forskellige formater:

- *Fysisk ph.d.-forsvar, der bliver afholdt på KU, hvor alle parter er fysisk til stede.*
- *Hybridforsvar, hvor en eller to af bedømmelsesudvalgsmedlemmerne er online.*
- *Digitalt ph.d.-forsvar, hvor alle parter deltager online.*

Vær indstillet på at alle typer af forsvar kan vælges og det er vigtig at den valgte type af forsvar passer alle parter.

5.4 Arbeidsgruppens vurderinger

Arbeidsgruppen anbefaler som nevnt ovenfor at prøveforelesning og disputas blir behandlet som selvstendig prøvingselementer som ikke nødvendigvis trenger å følge i tidsmessig nær sammenheng. Dette har betydning for arbeidsgruppens vurdering av prosedyren for disputasen. Videre mener arbeidsgruppen at dagens tidsramme med 45 min innlagt lunsj for komite og kandidat med

nærmeste familie gir en ramme for disputasen som fører til stort frafall av kolleger til siste del av disputasen. Dette taler for å endre dagens kjøreplan. Arbeidsgruppen mener også at rollebeskrivelsen til førsteopponenten, som blir bedt om å gi et kort sammendrag av avhandlingens innhold og generelle funn, gir kandidaten en utgangsposisjon som er prisgitt opponentens gode skjønn om hvordan plattformen for den akademiske samtalen skal bygges. Det er store variasjoner i hvordan opponentene løser denne delen av oppdraget, og det skaper liten forutberegnelighet for kandidaten. Det er kandidatens avhandling slik den er innlevert til bedømmelse som danner grunnlaget for disputasen og som er gjenstand for diskusjon. Etter arbeidsgruppens syn bør kandidaten selv få presentere avhandlingen og dermed være den som legger utgangspunktet for den akademiske samtalen. Arbeidsgruppen vurderer en tidsmessig ramme på 15 min til å være tilstrekkelig til å gi en innledende oversikt over de overordnede spørsmålene som behandles, metodiske innfallsvinkler og hva som utgjør nyhetsbidraget i forskningen.

Arbeidsgruppen vil etter dette foreslå følgende kjøreplan for disputasdagen:

Kl 12.00: Lunsj for bedømmelseskomiteen og disputasleder

Kl. 12.45 Oppstart disputas

Kandidaten presenterer avhandlingen (15 min)

Første opponenten har ordet (ca 60 min)

Andre opponenten har ordet (ca 45 min)

Evt. ex auditorio

Avslutning vanligvis før kl 15-15.30

Oppsettet tilrettelegger for at opponenter kan reise inn til Bergen samme dag og gir også et visst handlingsrom for å teste ut at de tekniske fasilitetene fungerer slik det skal. Det foreslås at lunsjen for komiteen erstatter dagens ordning med middag kvelden før. Det er forskriftsfestet krav om at tilstedeværende skal kunne få ordet ex auditorio, men det foreslås at denne muligheten legges til siste post i programmet.

Ved de siste disputasene ved fakultetet har flere kandidater etterspurt strømming til fagmiljø. Det har også vært flere hybride løsninger som ikke har vært planlagt på forhånd, på grunn av forsinkelser og sykdom.

Arbeidsgruppen mener at hovedregelen bør være at disputaser gjennomføres med fysisk tilstedeværelse av kandidat og opponenter, men anbefaler at det legges til rette for strømming av alle disputaser og at det tilrettelegges for hybridforsvar der reisekostnadene ellers blir høye/reisevei kan skape usikkerhet om opponenten når frem i tide. Dersom det er aktuelt å benytte opponenter med tilhold utenfor Europa, bør opposisjoner fra disse gjennomføres digitalt.

6. Oppsummering av arbeidsgruppens anbefalinger

6.1 Tilgjengeliggjøring av avhandlingen

- **Pdf-versjon av avhandlingen** skal som hovedregel distribueres av kandidaten til fagmiljøet 14 dager før disputas.
- **Trykt disputasversjon** av avhandlingen bekostes i 25 eksemplarer av fakultetet. Fire av disse eksemplarene skal pliktmessig avgis til Nasjonalbiblioteket og to eksemplarer plikt avgis til biblioteket ved Det juridiske fakultet. Kandidaten rår selv over resterende opplag og kan etter eget ønske øke antall bestillingseksemplarer dersom dette kan finansieres av eget anuum.
- **En serieutgivelse av fakultetets ph.d-avhandlinger**, f.eks basert på print on demand-løsning anbefales nærmere utredet.

6.2 Prøveforelesningen

- **Tidsmessig løsrivelse** av prøveforelesning fra disputas. Det oppnevnes egen bedømmelseskomite for prøveforelesningen som består av komiteleder for bedømmelse av avhandlingen (leder), prodekan for forskning og visedekan for undervisning.
- **Tidspunkt** for prøveforelesningen fastsettes av komiteen i samråd med kandidat og skal normalt finne sted før innstillingen fra bedømmelseskomiteen foreligger, men tidligst 3 uker etter innlevering av avhandlingen og senest 3 uker før tentativ disputasdato.
- **Temaet** for forelesningen skal kunne gi et selvstendig meritterende bidrag til kandidatens forskningskompetanse, fortrinnsvis i form av en etterfølgende publikasjon.
- **Strømming og opptak**: Prøveforelesningen bør strømmes og tas opptak av for evt. publisering på nett eller gjenbruk i undervisning.

6.3 Disputas

- **Ny kjøreplan** med hovedregel om lunsjmøte for komite og disputasleder kl 12.00, disputasoppstart 12.45 der kandidaten selv presenterer avhandlingen (15 min), opposisjoner ved førsteopponenten (60 min), andreopponenten (45 min) og evt. opponenter ex auditorio uten pause mellom, og avslutning vanligvis før kl 15-15.30
- **Strømming/Hybridforsvar**: Alle disputaser strømmes og det tilrettelegges for hybridforsvar der dette er nødvendig, for eksempel for opponenter som har bevegelseshindringer eller lang reisevei

